

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ VE
SİVİL TOPLUM-KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

**SİVİL TOPLUMA YÖNELİK
DAVRANIŞ İLKELERİ**

**AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE
DÜNYADA KAMU DİYALOĞU/İLİŞKİLERİ**

MASA BAŞI ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Yazar

Tina Divjak

Yayına Hazırlayan

Türkiye çnc Sektör Vakfı

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ VE
SİVİL TOPLUM-KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

**SİVİL TOPLUMA YÖNELİK
DAVRANIŞ İLKELERİ**

**AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE
DÜNYADA KAMU DİYALOĞU/İLİŞKİLERİ**

MASA BAŞI ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Yazar

Tina Divjak

Yayına Hazırlayan

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı

Bu Proje STGM, YADA ve TÜSEV tarafından uygulanmaktadır.

**TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ VE SİVİL TOPLUM-
KAMU İŞBİRLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ
SİVİL TOPLUMA YÖNELİK DAVRANIŞ İLKELERİ
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE DÜNYADA KAMU DİYALOĞU/İLİŞKİLERİ**

TÜSEV Yayınları, Ocak 2013

No 64

ISBN 978-605-83950-3-9

PROJE EKİBİ (*alfabetik sırayla*)

Selen Lermioğlu Yılmaz

Semanur Karaman

YAZAR

Tina Divjak

ÇEVİRMEN

Burcu Şaşmaz

YAPIM MYRA

KOORDİNASYON Engin Doğan

TASARIM Tuba Mücella Kiper

SAYFA UYGULAMA Serhan Baykara

© Tüm hakları saklıdır. Bu yayının herhangi bir bölümü TÜSEV'in izni olmadan hiçbir elektronik veya mekanik formatta ve araçla (kayıt, bilgi depolama vb.) çoğaltılamaz.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir. Raporunda yer alan görüşler yazara aittir ve bir kurum olarak TÜSEV'in görüşleriyle birebir örtüşmeyebilir. Raporun içeriğinden TÜSEV sorumludur ve Avrupa Birliği resmi görüşlerini yansıtmaz.

TÜSEV

Bankalar Cad. Minerva Han No: 2 Kat:5

34420 Karaköy-İstanbul

Tel: 0212 243 83 07 • **Fax:** 0212 243 83 05

info@tusev.org.tr www.tusev.org.tr

HAKKIMIZDA

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında 23 sivil toplum kuruluşu tarafından sivil toplumun yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Bugün 100'ü aşkın mütevellisi ile aynı çatı altında işbirliği yapmaktadır.

Türkiye'de güçlü bir sivil toplumun varlığı için çalışan TÜSEV;

- STK'lar için elverişli ve destekleyici yasal ortamın oluşturulması,
- STK'ların stratejik ve etkin kaynaklara erişimlerinin teşvik edilmesi,
- Kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında etkin diyalog ve işbirliğinin sağlanması,
- Türkiye'deki sivil toplumun uluslararası alanda görünürlüğünün artırılması ve işbirliklerinin desteklenmesi,
- Sivil toplumla ilgili bilgi üretim ve paylaşımının artırılması amaçlarıyla; bilgiye dayalı, yenilikçi, katılımcı çözümler üretmekte ve bu çözümlerin hayata geçirilmesi amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖNSÖZ	7
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA	9
2. TERİMLER SÖZLÜĞÜ	10
3. KAMU-STK İŞBİRLİĞİNİN GENEL KOŞULLARI VE İLKELERİ	12
3.1 Kamu-STK İşbirliği	12
3.2 Vatandaş katılımı	13
4. ÜLKE İNCELEMELERİ	16
4.1. Birleşik Krallık (İngiltere)	16
4.1.1 Kamu-STK İşbirliği	16
4.1.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	18
4.2 Almanya	21
4.2.1 Kamu-STK İşbirliği	21
4.2.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	21
4.3 Fransa	21
4.3.1 Kamu-STK İşbirliği	21
4.3.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	23
4.4 İrlanda	23
4.4.1 Kamu-STK İşbirliği	23
4.4.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	27
4.5 Estonya	27
4.5.1 Kamu-STK İşbirliği	27
4.5.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	31
4.6 Macaristan	32
4.6.1 Kamu-STK İşbirliği	32
4.6.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	34
4.7 Letonya	35
4.7.1 Kamu-STK İşbirliği	35
4.7.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	37
4.8 Polonya	38
4.8.1 Kamu-STK İşbirliği	38
4.8.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	39
4.9 Hırvatistan	40
4.9.1 Kamu-STK İşbirliği	40
4.9.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	44

4.10 Karadağ	44
4.10.1 Kamu-STK işbirliği	44
4.10.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	45
4.11 Avustralya	47
4.11.1 Kamu-STK işbirliği	47
4.11.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	50
4.12 Kanada	50
4.12.1 Kamu-STK işbirliği	50
4.12.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	52
4.13 Moldova	53
4.13.1 Kamu-STK işbirliği	53
4.13.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	54
5. KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE İNCELEMESİ	55
6. DEVLETLE ETKİN İŞBİRLİĞİNE YÖNELİK STK MEKANİZMALARI	59
6.1 Sektörler arası kurumlarda STK temsilcilerinin seçimine ilişkin kriterler ve prosedürler	59
6.1.1 Bulgaristan: Sivil e-Devlet Platformu, BlueLink	59
6.1.2 Hırvatistan: Sivil Toplumu Gelişimi Konseyi ve Ulusal Gönüllülük Kurulu	61
6.1.3 Polonya: Kamu Yararı Faaliyeti Konseyi üyelerinin seçimi	64
6.1.4 Sırbistan: Sırbistan Yoksulluğunun Azaltılması Stratejisinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi	64
6.1.5 Karadağ: Çalışmada ve sektörler arası diğer kurumlarda STK temsilcilerinin seçilmesine ilişkin prosedür	65
6.1.6 Slovenya: STK temsilcilerinin Seçimine yönelik olarak CNVOS tarafından geliştirilen Usul Kuralları	66
6.2 Ortak STK pozisyonlarının açık ve şeffaf koordinasyonuna yönelik araçlar	67
6.3 Devlet politikalarının ve hukuki fiillerin uygulanmasının izlenmesi	67
7. KAMU-STK İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN İYİ ÖRNEKLER	69
8. TAVSİYELER	71
8.1 İşbirliğine ilişkin politika belgeleri - tavsiyeler	71
8.2 İşbirliğine yönelik kurumsal destek	72
8.2.1 İşbirliğini destekleyen kurumlar	72
8.2.2 Danışma kurumları	72
8.3 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı	72
9. BİBLİYOGRAFYA	73

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012’den beri, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi” projesini yürütmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum-kamu işbirliğini hedef alan çalışmalar yapmaktadır. Bu doğrultuda TÜSEV, “Sivil Toplum için Davranış İlkeleri Rehberi-Avrupa Birliği ve Dünyada Kamu Diyaloğu ve İlişkileri” adlı masa başı araştırmasını yayınlamıştır.

TÜSEV’in “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamındaki hedeflerinden biri, Avrupa Birliği ve dünya bağlamındaki iyi örneklerden yola çıkarak, Türkiye’deki mevcut durum ve ihtiyaçlarla uyumlu bir Davranış İlkeleri Rehberi oluşturmaktır. TÜSEV, Davranış İlkeleri Rehberi’nin şeffaf, katılımcı ve eşitlikçi ilkeler doğrultusunda tanımlanmasını, sivil toplum ve kamu kurumları tarafından üzerinde uzlaşılan ilkeler çerçevesinde geliştirilmesini önemsemektedir. Bu kapsamda, Temmuz 2012-Eylül 2015 tarihleri arasında çeşitli faaliyet ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Tina Divjak tarafından kaleme alınan araştırma raporunda 12 ülkede sivil toplumun kamu kurumlarıyla olan diyaloğu ve işbirliği için benimsediği ilkeler üzerine ayrıntılı bir inceleme yer almaktadır. Raporda kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin işbirliğini sağlamak amacıyla geliştirilen mekanizmalar ve iyi örneklerle de yer verilmiştir. Raporun öneriler bölümünde ise “işbirliğine ilişkin politika belgeleri”, “işbirliği ve STK’ların gelişimini destekleyen kurumlar” ve “yasama sürecine vatandaş katılımı” konularında tavsiyeler yer almaktadır.

Araştırmanın Türkiye’deki sivil toplum ve kamu kuruluşlarına faydalı olacağını umuyoruz. Başta bu projeyi destekleyen Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği Bakanlığı olmak üzere, araştırmayı gerçekleştiren Tina Divjak’a, proje ekibimize ve emeği geçen ve değerli görüşleriyle katkı sağlayan tüm sivil toplum kuruluşlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

TÜSEV

I ARAŞTIRMA HAKKINDA

Masa baŐı araŐtırmasının amacı Avrupa BirliĐi'nde ve dűnyada kamu sektűrű ve STK iŐbirliĐine iliŐkin belgelere ve uygulamalara dair tam bir anlayiŐ kazanmaktır. Masa baŐı araŐtırmasının amacı Kamu-STK iŐbirliĐinin tűm yűnlerinin kapsamlı bir analizini yapmak deĐil genel bakıŐ aŐısı saĐlamaktır. Bu bakıŐ aŐısının saĐlanması, Tűrkiye'nin diĐer űlkelerde gűrűlen engellerin tespit edilmesi aŐısından űzellikle űnemlidir.

Raporda, Kamu-STK iŐbirliĐinin temel koŐulları ve ilkeleri aŐıklanmaktadır. 12 űlkeye ait detaylı analiz, űlkelerin karŐılaŐtırmalı deĐerlendirmeleri, iyi űrnekler ve tavsiyeler sunulmaktadır.

Bu rapor yasal belgelere, politika belgelerine (çoĐu  evrimi i olarak mevcuttur), araŐtırma çalıŐmalarına ve uygulamalara iliŐkin incelemelere dayanmaktadır. Veri toplama sűresince bu verilerin doĐruluĐu ilgili űlkelerin űnde gelen STK'ları ile gűrűŐűlerek kontrol edilmiŐtir. Masa baŐı araŐtırması için űlkeleri seçerken de farklı model, gelenek ve coĐrafi alanların dahil edilmesine űzen gűsterilmiŐtir. Műmkűn olduĐunca faydalı űrnekler saĐlamak amacıyla, Kamu-STK iŐbirliĐinin daha yapısal olduĐu űlkelere daha fazla odaklanılmıŐtır. Bűt e ve zaman kısıtları nedeniyle tűm űlkeler aynı derinlikte araŐtırmaya d hil edilememiŐtir.

Raporun daha iyi anlaşılması için, raporda sıklıkla kullanılan terimlere ilişkin bir sözlük hazırlanmıştır. Terimler, bu raporda kullanıldığı şekliyle açıklanmıştır ancak farklı durumlarda farklı açıklamaları da olabilir.

Savunuculuk: Savunuculuk; yetkili kişileri daha eşitlikçi davranmaları amacıyla etkilemeye yönelik çalışmalar ile ilgilidir.

Savunuculuk, adaletsizlikten etkilenen kişiler tarafından doğrudan veya bu kişiler adına başkaları tarafından yapılabilir ya da bu ikisinin birleşimi ile de yapılabilir. Savunuculuk çalışması lobi çalışmaları, seferberlik, eğitim, araştırma ve ağ oluşturma gibi farklı birçok faaliyeti içermektedir. Savunuculuk çalışmaları tek başına, bir grup insanla birlikte veya bir ağın parçası olarak yürütülebilir. Savunuculuk kendiliğinden gelişmiş veya dikkatli bir şekilde planlanmış olabilir ve tek seferlik bir müdahale veya devam eden bir süreç olabilir. (TACSO 2010: 1)

Sivil diyalog: Politika yapımcıların, sivil toplum kuruluşları ile sürdürdükleri devam eden ve yapısal iletişimdir.

Kamu-STK İşbirliği: STK'ların gelişimini teşvik etmek ve/veya STK'ları karar alma sürecine dahil etmeye yönelik olarak kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki diyalogdur. Sivil diyalog ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kamu-STK Ortak Çalışması: Bir hedefi gerçekleştirmek üzere birlikte çalışmaktır, genellikle işbirliği ifadesiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Vatandaşların (halkın) karar alma sürecine katılımı: Katılım insanların karar alma süreçlerine, programların uygulanmasına dahil olmaları, kalkınma programlarının faydalarına ilişkin paylaşımları ve bu tür programları değerlendirmek üzere yapılan çalışmalara dahil olmaları konularını kapsamaktadır. (TACSO 2010: 11)

Sivil toplum kuruluşu: Resmi veya gayri resmi olmasına bakılmaksızın sivil topluma giren tüm kuruluşları ifade etmektedir. Genellikle sivil toplum kuruluşları, toplum temelli kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarını, yerel halkların örgütlerini, kadın örgütlerini, inanç temelli örgütleri, mesleki dernekleri, sendikaları, yardımlaşma gruplarını ve toplumsal hareketleri içermektedir. (TACSO 2010: 4)

Devlet: Bir devleti, bakanlıkları ve diğer kamu kurumlarını içermektedir. Bu nedenle kamu idaresi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

STK'lar için elverişli ortam: Politika, program veya proje düzeyinde olmak üzere sürekli ve etkili bir şekilde gelişim süreçlerine dahil olmak üzere vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini etkileyen -genellikle birbiriyle ilişkili- koşullar dizisidir. Bunlara yasal ve düzenleyici çerçeveler ve politika çerçeveleri, sosyo-kültürel ve ekonomik unsurlar dahildir. Sivil toplumda, bu ortam düşünüldüğünde göz önüne alınması gereken kurumsal unsurlar vardır. (TACSO 2010: 6)

İyi yönetim: İyi yönetim, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilirdir ancak bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda etkili ve eşitlikçidir. Hukukun üstünlüğünü teşvik etmektedir. İyi yönetim siyasi, sosyal ve ekonomik önceliklerin toplumda geniş uzlaşya dayanmasını ve kalkınma kaynaklarının tahsisine ilişkin karar alma sürecinde toplumun en yoksul ve savunmasız üyelerinin seslerinin duyulmasını sağlamaktadır. İyi yönetimin temel özellikleri arasında şunlar yer almaktadır:

- *Katılım* – Doğrudan veya kişilerin çıkarlarını temsil eden meşru aracı kurumlar aracılığıyla olmak üzere tüm vatandaşlar karar alma sürecinde söz sahibi olmalıdır.
- *Hukukun üstünlüğü* – Özellikle de insan haklarına ilişkin kanunlar olmak üzere yasal çerçeveler adil olmalı ve tarafsız bir şekilde uygulanmalıdır.

- *Şeffaflık* – Bilginin serbest akışı üzerine kurulmaktadır. Süreçler, kuruluşlar ve bilgiler ilgili olan kişilerin erişimine açıktır. Bunların anlaşılması ve izlenmesi için yeterli bilgi sağlanmaktadır.
- *Yanıt verebilirlik* – Kuruluşlar ve süreçler tüm paydaşlara hizmet etmeye çalışmaktadır.
- *Uzlaşma yönelimi* – İyi yönetim, grubun çıkarına en uygun olan şey ve mümkün olduğunda politikalar ve prosedürlere ilişkin olarak geniş uzlaşmaya varmak amacıyla farklı çıkarlar konusunda arabuluculuk yapmaktadır.
- *Eşitlik* – Tüm vatandaşlar refah düzeylerini iyileştirmek veya sürdürmek üzere fırsatlara sahiptir.
- *Etkililik ve verimlilik* – Süreçler ve kuruluşlar, kaynakların en iyi şekilde kullanımını sağlarken ihtiyaçları karşılayan sonuçlar da üretmektedir.
- *Hesap verebilirlik* – Devlette, özel sektörde ve sivil toplum kuruluşlarında yer alan karar alıcılar kurumsal paydaşların yanı sıra halka karşı da sorumludur.
- *Stratejik vizyon* – Liderlerin ve halkın, iyi yönetim ve insan gelişimi için gerekenlere ilişkin algısı ve bu konulara dair kapsamlı ve uzun vadeli bir bakış açısı vardır.
(TACSO 2010: 7)

Örneğin “Yuvarlak Masa Toplantıları” veya “Konu Çalıştayları” isimleri kullanılmaktadır. Politika diyalogları uzmanlaşmış komiteler, komisyonlar, düzenleyici müzakereler veya çalışma grupları şeklinde de gelişebilir. Verilen isimlere bakılmaksızın bunların tümü politika diyalogudur. (TACSO 2010: 12)

Politika diyalogu: Politika diyalogları ortak ilgi alanları olan düzenleme, politika ve planlama konuları üzerinde duran ve dikkatle oluşturulmuş müzakere toplantıdır. Genel anlamda, politika diyalogları birlikler oluşturma, karar verme veya problemleri bir konuya ilişkin muhtemel çözümün yörüngesini güçlü bir şekilde etkileyecek bir konumda olan liderler aracılığıyla kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arasında bilgi paylaşımını sağlamaya ve uzlaşma tavsiyeleri oluşturmaya çalışmaktadır. Politika diyaloglarının farklı isimleri vardır.

Kamu-STK işbirliğinden bahsedildiğinde, bir sektör ya da sektörün bir parçası olarak STK'ların gelişmesini teşvik etmek amacıyla yapılan işbirliği (metnin devamında işbirliği ifadesi bu tür genel işbirliğini anlatmak için kullanılmıştır) ile yasama süreçlerine vatandaşların ve halkın katılımı arasında ayrıma gitmek gerekmektedir.

3.1 KAMU-STK İŞBİRLİĞİ

Kamu-STK işbirliği **hibeler ve teşvikler** veya **sosyal hizmetlerin sunulmasına** ilişkin ortaklık yoluyla sektöre devlet desteği sağlanması gibi farklı türde ortaklıklar ve ilişkilerden oluşmaktadır. Sosyal ihtiyaçların karşılanmasında finansal ilişki ve ortaklıklara paralel olarak devletler ve STK'lar **sektörün gelişmesine yönelik süregelen diyalog ve daha uzun vadeli stratejilere** sahip olmanın önemini kabul etmiştir. Kamu idareleri ve STK'lar arasındaki ilişkiyi kolaylaştırmak amacıyla bazı ülkeler **koordinasyondan sorumlu organlar** geliştirmiştir. Bu organlardan bazıları: her bakanlıkta sivil topluma yönelik bulunan irtibat kişisi veya tek muhatap olarak bir merkezi koordinasyon organı gibi devlet organları; çoklu paydaş komiteleri, çalışma grupları, uzman konseyleri ve diğer danışma organları (daimi veya geçici) gibi ortak yapılar ya da kaynakları bir havuzda toplayan ve ortak pozisyonlar geliştiren STK birlikleri veya koalisyonları.

Söz konusu ofislerin işlevleri farklılık göstermektedir. Genellikle, sektörü etkileyen kanunlara ilişkin istişare sürecinin hazırlanması ve yönetilmesi; sektöre fon sağlanmasına ilişkin politika geliştirmeye katkıda bulunma; devlet fonunun dağıtılması veya devlet fonunu dağıtan organlara destek verilmesi; sektörle işbirliğini beslemekle sorumlu olan farklı bakanlıkların koordine edilmesi; sektöre yönelik devlet politikalarına ve bunların uygulanmasına ilişkin olarak devlet memurlarının eğitimi sivil katılımın, açık yönetişimin ve toplumsal diyalogun teşvik

edilmesi; sektörün faaliyetlerinin, bağımsızlığın ve bölgesel ve yerel düzeyde ortaklıkların teşvik edilmesinden sorumludurlar. (ECNL 2009: 11).

Ayrıca kamu idareleri; politika belgeleri, işbirliği programları veya işbirliğini ve desteği güçlendirecek hedefe yönelik stratejiler gibi farklı türde **belgeler** benimsemiştir. Bu belgeler amaçlar ve hedefler hususunda farklılık göstermektedir ancak hepsi de işbirliğinin temel ilkelerini ana hatlarıyla belirtmekte ve sektörün gelişmesini desteklemek ve işbirliğini geliştirmek amacıyla devlet tarafından alınması gereken aktif tedbirleri teşvik etmektedir (ICNL 2008: 44).

Birçok ülkedeki uygulamalar göstermektedir ki bu belgeler, parlamento veya devlet ile **iki taraflı** anlaşmalar olabilir veya kamu idarelerince kabul edilen işbirliğine yönelik strateji belgeleri ve işbirliğine yönelik resmi programlar gibi **tek taraflı** belgeler olabilir. Bu belgelerde yer verilen bilgiler değişmekte ancak hepsinde aşağıdaki bölümler yer almaktadır:

- **Temsil durumu** (belgenin kabul edilmesi ve uygulanmasında iki sektörü de temsil eden kurumlar),
- **İlkelere ilişkin durum** (özerkliklerinin tanınması, temel hak ve yükümlülükler, yükümlülüklerin yerine getirilmesi sırasında karşılaşılabilecek yasal ve mantıksal kısıtlar ve belgede belirtilen değerlere karşılıklı saygı göstermeye ilişkin taahhütleri de dahil olmak üzere, demokratik toplumun geliştirilmesinde iki tarafın da rolleri ve işlevleri),
- Hizmetlerin sunumu, yasama ve diğer karar alma süreçleri, ortam, uluslararası kalkınma yardımı, bilgiye erişim, çeşitli alanlarda ulusal politika oluşturma, merkezi olmayan ve toplumsal girişimin gelişimi gibi **işbirliği alanlarının** genel taslağı; ve toplumsal tartışmalar, istişareler, ortak istişare ve karar alma kurumları, hizmetlerin ortak sunumuna

ilişkin ortaklık anlaşmaları, bilgi alışverişi ve yasama girişimi hakkı da dahil olmak üzere **işbirliği araçları**.

- **Fon sağlanması ile ilgili konular;** fon sağlamaya yönelik iyi uygulama kuralları geliştirmeye dair yükümlülükler (Birleşik Krallık Sözleşmesi), üçüncü sektör destekleyecek fonlama mekanizmalarının tanımları (uzun vadeli veya kısa vadeli), üçüncü sektör eylemlerini doğrudan ve dolaylı olarak teşvik eden bir vergi sistemi oluşturmaya yönelik taahhütler (Sivil Toplumun Gelişimine ilişkin Estonya Kavramı'nda olduğu gibi), üçüncü sektörün kendi kendine sürdürülebilirliğini ve dezavantajlı kişilerin kuruluşlarının finansmanını destekleyen mevzuat geliştirmeye ilişkin taahhütler (Hırvatistan İşbirliği Programı ve Macaristan Devlet Stratejisi).
- Uygulama unsurları, kısa ve uzun vadeli hedefleri kapsayan bir zaman dilimini, sorumlulukların uygulamada yer alan kamu kuruluşlarına paylaştırılmasını ve muhtemel olarak önerilen izleme ve değerlendirme aracı, inceleme ve değişik hazırlıkları ve uyumsuzlukları çözmeye yönelik bir mekanizma gibi unsurları içermektedir (ICNL 2005: 68, 69).

3.2 VATANDAŞ KATILIMI

Vatandaş katılımı, bir karardan etkilenmesi muhtemel olan veya bir kararla ilgilenen kişilerin dahil olmasını sağlayan ve kolaylaştıran siyasi bir ilke ve uygulamadır. Vatandaş katılımı ilkesi, bir karardan etkilenenlerin karar alma sürecine dahil olma haklarının olduğunu savunmaktadır.

Halkın bu etkisi, özgür ve adil seçimler, temsil meclisleri, hesap verme sorumluluğu olan yöneticiler, siyasi olarak tarafsız olan kamu idareleri, çoğulculuk, insan haklarına saygı gibi resmi demokrasi kuralları ve ilkelerine

başvurma yolunun yerine geçmemektedir. Demokrasilerde halkın katılımı bir şekilde ve bir ölçüde her zaman var olmuştur. Ancak daha fazla gelişen demokrasi, daha fazla aleniyet ve şeffaflık isteyen vatandaşlar ve kuruluşlar ile daha da karmaşıklaşan toplumlar ve sorunlar ile birlikte devletler artık giderek artan bir şekilde bu etkileşimleri güçlendirmeye çalışmaktadır. Vatandaş katılımının iyileştirilmesi, halkın devlete olan güvenini artırabilir, devletin şeffaflığını iyileştirebilir, sivil kapasiteyi artırabilir ve daha sürdürülebilir politikalar oluşturabilir. (CRNVO 2012: 7).

Devlet ve halk arasındaki faal ve etkili ilişkiler sonucunda aşağıdakiler gerçekleştirilebilir:

- **Politikaların ve hizmetlerin kalitesinin iyileştirilmesi**

Devlet kurumları karar alma sürecine ve hizmetin sunumuna farklı grupları dahil ettiğinde kurum, sorunların ilk ağızdan anlaşılmasına ilişkin fayda sağlayacaktır. Kamu kurumları, varsayımlarını test eden ve gerçeklik kontrolü olarak hizmet eden yeni bakış açıları kazanacaktır.

- **Karmaşık sorunların çözülmesine yardım edilmesi**

Toplumsal, ekonomik ve çevresel sorunlar karmaşık olabilir. Devlet kurumları farklı ağları bir araya getirerek yeni bilgi kaynakları edinecek, ortak amaç algısı oluşturacak ve sürdürülebilir çözümler bulma olasılığını artıracaktır.

- **Güven ve anlayış oluşturulması**

Devlet kurumları aktif ilişkiler kurarak "biz" ve "onlar" algısını azaltabilir. Kişileri katılımı davet eden ve gerçekten dinleyen kamu kurumlarına karşı, insanların güven duygusu gelişecektir. Bu da zor kararların alınması gereken zamanlarda değerli olan güven temelini oluşturabilir.

• Aktif vatandaşlığın desteklenmesi

Kurumlar, vatandaşları aktif şekilde dahil ederek insanların kendilerini etkileyen kararlara ilişkin sürece katılma haklarını kabul etmektedir. Kamu kurumları her bireyin bir payı ve oynayacağı bir rolü olduğunun herkes tarafından kabul edildiği katılımcı bir demokrasiyi teşvik edebilir.

• Kapsayıcı bir toplum oluşturmaya yardım edilmesi

Devletler farklı topluluklar ile işbirliği içinde hareket ettiğinde insanlar kendilerini daha güçlü, daha adil muamele gören ve daha değerli kişiler olarak hissedecektir. İnsanların kendi sorunlarını çözebildiği bir ortam yaratılması özgüven ve yeniliği teşvik edecektir.

• İlerlemenin daha etkili bir şekilde ölçülmesi

STK'lar ile yapılan işbirliği topluma sunulan programların izlenmesi ve değerlendirilmesini iyileştirebilir. Ayrıca, aktif ilişkiler kurumun performansına ilişkin yapıcı geri bildirimleri de mümkün kılabilir.

• Personel becerilerinin oluşturulması

STK'lar ve vatandaşlar ile ilişkilerin inşa edilmesi, diğer birçok ortamda da uygulanabilir olan bir dizi iletişim ve kültürler arası becerilerin oluşturulmasında devlet kurumlarına fırsatlar sunacaktır. (İyi uygulama katılımı, <http://www.goodpracticeparticipate.govt.nz>)

Bu konuya odaklanan uluslararası birkaç belgeden biri olan *Karar Alma sürecinde Sivil Katılıma Yönelik İyi Uygulama Kılavuzu*¹, Avrupa Konseyi ICSO Konferansı'nda kabul edilmiş ve Ekim 2009'da Avrupa Konseyi'nin referansı

belgesi olarak Bakanlar Komitesi tarafından onaylanmıştır. Bu belge yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde olmak üzere STK'ların siyasi karar alma sürecine katılımlarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Katılımın birçok farklı düzeyi vardır. Farklı kaynaklar (OECD, Dünya Bankası, Avrupa Konseyi) bu düzeylere farklı isimler verse de ilkeler aynıdır. Bu raporda en güncel belge olan Avrupa Konseyi'nin İyi Uygulama Kılavuzu'ndan yola çıkarak katılımın farklı boyutları ele alınmaktadır.

STK'ların, karar alma sürecine dahil olmasına ilişkin müteakip adımların tümü için, **bilgiye erişim** bir zemin teşkil etmektedir. Bu en düşük katılım düzeyidir ve genellikle de kamu idarelerinden tek yönlü bilgi sunumundan oluşmaktadır. Bu nedenle de STK'lar yalnızca bilgi muhataplarıdır ve STK'lar ile kamu idareleri arasında bir etkileşim yoktur. Ancak kesin ve zamanında sağlanan bilgi olmadan daha ileri bir katılım düzeyi mümkün olmadığından bu ilk düzey, karar alma sürecindeki diğer tüm adımlar için gerekli koşuldur.

İstişare, kamu kuruluşlarının belirli bir politika konusuna veya politika geliştirmeye ilişkin olarak STK'ların fikirlerini aldığı bir girişim şeklidir. Genellikle istişarede mevcut politika gelişmeleri hakkında STK'ları bilgilendiren ve yorumlarını, görüşlerini ve geri bildirimlerini alan yetkililer yer almaktadır. Girişim ve temalar STK'lar ile değil kamu kuruluşları ile başlatılmaktadır.

Diyalog girişimini iki taraftan biri başlatabilir veya bu girişim kapsamlı ya da ortak çalışmaya dayalı olabilir.

Geniş diyalog, karşılıklı çıkarları ve düzenli fikir teatisini sağlamak üzere olası ortak hedefler üzerine kurulan iki yönlü iletişimdir. Bu diyalog, halka açık duruşmalar ile STK'lar ve kamu kuruluşları arasındaki özel toplantılar arasında değişmektedir. Görüşme geniş kapsamlıdır ve

¹ http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_English_final.pdf, Aralık 2012'de erişilmiştir.

mevcut bir politika geliştirme süreci ile açık bir şekilde ilgili değildir.

Ortak çalışmaya dayalı diyalog, belirli bir politika geliştirme hususuna yönelik karşılıklı çıkarlar üzerine inşa edilmektedir. Ortak çalışmaya dayalı diyalog genellikle ortak bir tavsiye, strateji ya da yasama ile sonuçlanır. Ortak çalışmaya dayalı diyalog, kapsamlı diyaloga göre daha fazla güçlendirilmiştir çünkü temel politika stratejileri geliştirmek amacıyla her iki kesimden katılımcılarla gerçekleştirilen sık ve belli aralıklarla düzenlenen ortak toplantılardan oluşmaktadır ve genellikle de üzerinde mutabık kalınan çıktılarla sonuçlanmaktadır.

Ortaklık; gündem oluşturma, taslak hazırlama, politika girişimlerinin kararı ve uygulanması gibi siyasi karar alma sürecinin her aşamasında ortak sorumluluk anlamına gelmektedir. Katılımın en yüksek düzeydeki şeklidir.

Bu düzeyde, STK'lar ve kamu kurumları daha yakın bir işbirliği için bir araya gelmektedir. STK'lar bağımsız olmaya devam etmekte ve kampanya yapma, ortaklık durumuna bakmaksızın hareket etme hakları vardır. Ortaklık kaynak tahsisi de dahil olmak üzere katılımcı formların ve ortak karar alma organlarının oluşturulmasının yanı sıra hizmetlerin sunumu örneğinde olduğu şekliyle belli bir görevin bir STK'ya verilmesi gibi faaliyetleri içerebilir.

4.1 BİRLEŞİK KRALLIK (İNGİLTERE)

4.1.1 Kamu-STK İşbirliği

4.1.1.1 Karşılıklı İşbirliğine İlişkin Yasal Belgeler veya Politika Belgeleri

Birleşik Krallık, Kamu-STK işbirliği konusunda bir öncü olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi Birleşik Krallık'ı oluşturan 4 ülkede de - İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda- işbirliği anlaşmalarının (sözleşmeler) 1990'lı yılların sonlarında imzalanmasıdır. "Compact" isimli sözleşme (İngiltere'de *Devlet ve gönüllü sektör ve topluluk sektörü arasındaki ilişkilere ilişkin Sözleşme*²) Kasım 1998'de imzalanmış, Birleşik Krallık ve Orta ve Doğu Avrupa'da daha sonra başlatılan diğer tüm anlaşmalar için örnek teşkil etmiştir. Bu sözleşme, 10 yıllık uygulamanın ardından 2010 yılında yenilenmiştir. Ne birinci sözleşme ne de ikinci sözleşme yasal olarak bağlayıcı belgelerdir. Sözleşmeye uyulmadığı takdirde STK'lar tarafından atılacak adımlar uyuşmazlık çözümünü, iç şikayet prosedürlerini ve ombudsman (kamu denetçisi) işlevlerini içermektedir.

ULUSAL SÖZLEŞME'NİN KISA KRONOLOJİSİ

İlk ulusal sözleşme, gönüllü sektörün geleceğine ilişkin Deakin Komisyon Raporu'ndaki tavsiyeleri (Temmuz 1996) takiben geliştirilmiştir. Bu tavsiyeler, devletin sağlıklı bir sektörü teşvik etme sorumluluğunun yanı sıra gönüllü sektörün ve topluluk sektörünün farklı rollerinin meşruiyetini de kabul etmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

İlk ulusal sözleşme, 20.000 topluluk grubu ile istişareyi takiben İçişleri Bakanlığı ve bir yürütme kurulu tarafından ortaya çıkarılmıştır.

Ulusal sözleşmenin yayınlanmasını takiben buna eşlik eden bir dizi kurallar (fonlama ve satın

alma, gönüllülük, istişare ve politika değerlemesi, topluluk grupları ve siyahi ve azınlık etnik gönüllü ve topluluk örgütlerine ilişkin) yayınlanmıştır ve bununla sözleşmenin nasıl uygulanacağına açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

Yıllık inceleme toplantıları 2000 yılından itibaren yapılmaktadır. 2007 yılında Sözleşme Komisyonu'nun kurulması ve 2009 yılında belgenin yeniden düzenlenmesi gibi somut tedbirlerle sonuçlanan sözleşme uygulamasını değerlendirmek amacıyla bir takım değerlendirmelerin yapılması istenmiştir.

Temmuz 2008'de Üçüncü Sektör Bakanı'nın talebine cevaben Sözleşme Komisyonu Üyeleri belgenin geleceği ve Sözleşme Komisyonu'nun rolüne ilişkin olarak bir tartışma başlatmıştır. Farklı ortamlardaki görüşmeler, 12 haftalık bir kamu istişaresi için sözleşme belgelerinin yeniden düzenlenmesi ile sonuçlanmıştır. Bu 12 haftalık istişare 2009 yılının ikinci yarısında gerçekleştirilmiştir ve nihai metin Aralık 2009'da yayınlanmıştır. (Nahtigal 2010: 30)

Ulusal Sözleşme 2009 yılında yenilenmiştir. Sözleşme güncellenmiştir ve kurallar dizisi, şu üç taahhüt alanını kapsayan ilkeler listesine uyarlanmıştır: politika geliştirmeye dahil olma, kaynakların tahsisi, eşitliğin artırılması.

Ulusal Sözleşme, koalisyon hükümetinin kurulmasını takiben 2010 yılında yenilenmiştir. Bu yenilemeye ilişkin temel sebepler yeni koalisyon hükümetinin değişen öncelikleri ve sözleşmeyi güçlendirme ihtiyacıydı. Sözleşme, Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık Rehberi ile birlikte yayınlanmıştır, bu rehberde uyuşmazlık çözümü, iç şikayet prosedürleri ve ombudsman işlevleri de dahil olmak üzere ulusal ve yerel düzeyde atılacak adımlar genel hatlarıyla belirtilmektedir. (<http://www.compactvoice.org.uk>)

Yenilenen sözleşme, istişare süreçleri sonucunda taslak olarak hazırlanmıştır. Taslak, 30 gün içinde gerçekleştirilen 50 bölgesel etkinlikte 1500 kişinin görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

² http://www.compactvoice.org.uk/sites/default/files/the_compact.pdf, Aralık 2012'de erişilmiştir.

Yeni sözleşme, yalnızca 1998 tarihli olanın değil ayrıca buna eşlik eden 5 uygulama kuralının da yerini almıştır. Yeni sözleşmenin beraberinde; kimlere uygulanacağına, nasıl uygulanacağına ve farklılıkların nasıl çözüme kavuşturulacağına ilişkin olarak sözleşme ve açıklamalar hakkında genel bilgi veren *Sözleşmeye Giriş*³ isimli bir yayın mevcuttur.

Sözleşme, kamu ile üçüncü sektör arasındaki ortak ilkeler ile başlamaktadır. Bu ilkeler “Sözleşme’nin bir dizi kurallar ya da bürokratik bir yük olmadığını ancak insanlar ve topluluklar için gerçek sonuçlar ve iyileştirmeleri sunabilecek olan bir çalışma şekli olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır.” Bu ilkeler *Saygı, Dürüstlük, Bağımsızlık, Çeşitlilik, Eşitlik, Vatandaşların güçlendirilmesi ve Gönüllülük* başlıkları altında belirtilmiştir. Ortak ilkeler, sözleşmenin kapsadığı şu üç temel alandaki taahhütlerin içerisine yerleştirilmiştir: politika geliştirmeye dahil olma, kaynakların tahsisi ve eşitliğin artırılması. Sözleşmede devlet ve üçüncü sektör için olmak üzere her iki “tarafa” yönelik taahhütler yer almaktadır.

Politika geliştirmeye dahil olma konusuna ilişkin olarak sözleşmede, üçüncü sektör kuruluşlarının birçok alandaki uzmanlıkları, bu kuruluşların faydalanıcıların ihtiyaçlarına dair sahip oldukları kavrayış ve sorunlara yeni ve etkili cevaplar sağlama yetenekleri kabul edilmektedir. Üçüncü sektörün, politika geliştirmeye dahil edilmesi “politika geliştirmenin ilk aşamalarından itibaren devam eden bir süreç” olarak tanımlanmaktadır. Sözleşmede, belgenin devletin *İstisareye İlişkin Uygulama Kuralları*⁴ ile ve Kabine Ofisi’nin *Birlikte Daha İyiye: Üçüncü Sektör İle İstisarenin İyileştirilmesi*⁵ isimli el kitabı ile uyumlu olduğu

ve bu belgelerle birlikte kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Devletin taahhütleri şu şekilde ayrılmıştır: dahil olunacak zaman, dahil olacak kişiler ve dahil olma şekli; ancak üçüncü sektörün taahhütleri ise etkili dahil olma kapsamında detaylandırılmıştır.

Kaynakların tahsisine ilişkin olarak sözleşmede, “kamu fonu almayanlar da dahil olmak üzere üçüncü sektör kuruluşlarının, insanların ne istediklerini ve ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını anlama konusunda genellikle iyi bir konumda olduklarını kabul etmektedir. Birlikte çalışarak ve programları birlikte planlayarak devlet ve üçüncü sektör, topluluklar ve bireyler etrafında oluşturulmuş, onların ihtiyaçlarını karşılayan ve seçimlerini yansıtan politika ve programlar sunabilir.” Devletin taahhütleri şu şekilde ayrılmıştır: planlama, finans ve fonlama seçeneklerine karar verme, başvuru ve ihale süreçleri, maliyetlerin anlaşılması, karar verme, teslim koşullarında anlaşmaya varma, ödemeleri yapma, finansal ilişkinin izlenmesi, raporlanması ve sonucu. Üçüncü sektörün taahhütleri ise planlamaya katkıda bulunma, başvuru yapma, teklif verme, teslim koşullarında anlaşmaya varma, finansal bir ilişki sona erdiğinde izleme ve raporlama kapsamında detaylandırılmıştır.

Eşitliğin artırılmasına ilişkin olarak sözleşmede, “Arka planlarına bakılmaksızın herkes için eşitliğin, toplumumuzun halk ve üçüncü sektörler tarafından paylaşılan temel değeri” olduğu belirtilmektedir. Sözleşmede “daha eşit bir toplum oluşturmaya yardım etme” konusunda üçüncü sektörün önemli bir rolü olduğu kabul edilmiş ve eşitlik hedeflerine ulaşmak için iki sektörün de birlikte çalışmalarına yardım edecek taahhütler düzenlenmiştir. Üçüncü sektör ve kamu arasındaki iyi çalışma ilişkisi, hizmet ettikleri ya da temsil ettikleri insanların ihtiyaçlarını karşılamalarına veya eşitsizliği azaltmalarına yardımcı olacaktır. Bu ilişkinin yürütülmesinde sözleşme kilit bir rol oynamaktadır ve bunu da yalnızca bu bölümdeki taahhütler aracılığıyla

³ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/319728/an%20introduction%20to%20the%20compact.pdf>, Aralık 2012’de erişilmiştir.

⁴ <http://www.bis.gov.uk/files/file47158.pdf>, Aralık 2012’de erişilmiştir.

⁵ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/99612/better%20together.pdf>, Aralık 2012’de erişilmiştir.

değil ancak, Sözleşme'nin diğer bölümlerinde de belirtildiği gibi, eşitliği teşvik eden kuruluşlara yeterli kaynağın tahsis edilmesini ve bu kuruluşların etkili ve ilgili politika geliştirmeden faydalanmasını sağlayarak gerçekleştirmektedir. Devletin ve üçüncü sektörün taahhütleri şu şekilde ayrılmıştır: eşitliğin ve çeşitliliğin teşvik edilmesi ve temsil ve altyapı.

2007 yılından 2011 yılına kadar, bağımsız bir organ olan *Sözleşme Komisyonu*, sözleşmenin uygulanmasını denetlemekten sorumluydu. Mevcut durumda ise bu sorumluluk; Sözleşme'nin devletin her departmanında uygulanmasından sorumlu olan *Sivil Toplum Ofisi (OCS)* ile gönüllü sektörün ve topluluk sektörünün görüşlerinin ve ihtiyaçlarının temsil edilmesini ve anlaşılmasını sağlayan *Compact Voice* kuruluşu arasında paylaşılmıştır. Ayrıca, Gönüllü Kuruluşlar Ulusal Konseyi de bir *Sözleşme Savunuculuk Programı* yürütmektedir. Bu program, ulusal ve yerel düzeyde devlet ile bir sorun yaşadıklarında gönüllü kuruluşlara destek vermekte ve ayrıca uzun vadeli değişiklik için mücadele etmek amacıyla da sosyal hizmet alanını kullanmaktadır.

Sözleşme ile birlikte bir takım başka tamamlayıcı tedbirler de getirilmiştir. Daha önce bahsedilmiş olan kurumsal çerçeve, ortak eylem planları, Sözleşme'nin kapsamlı resmi internet sitesi, yıllık *Sözleşme Ödülleri*, *Sözleşme'nin Uygulanması Danışma Hizmeti* pilot projesi, üçüncü sektöre yönelik ortamı ölçen bir göstergesi de içeren yeni bir yerel devlet performans çerçevesi, uygulama rehberleri vs. bu tedbirlere örnek verilebilir. (Nahtigal 2010: 34)

4.1.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Sivil Toplum Kabine Ofisi, 2010 yılında Üçüncü Sektör Ofisi'nden dönüştürülmüştür. Üçüncü Sektör Ofisi, Kabine Ofisi (Kabine Ofisi, Başbakanı ve Başbakan ve kabine üyelerinden oluşan bir yönetim organı olan Birleşik Krallık Kabinesi'ni desteklemekten sorumlu bir devlet dairesidir)

içerisinde Mayıs 2006'da kurulmuştur. Bu ofis, Sivil Toplum Bakanı tarafından yönetilmektedir.

Söz konusu ofisin ismi değiştirilmiş olmasına rağmen görevleri aynı kalmıştır. Aşağıda yer alan konularda gönüllü kuruluşlara ve topluluk kuruluşlarına destek sağlamaktadır:

- bir hayır kuruluşunun, sosyal girişimin ya da gönüllü kuruluşun yürütülmesini kolaylaştırmak,
- sektöre daha fazla kaynak aktarılmasını sağlamak, sektörün bağımsızlığını, direncini güçlendirmek,
- sektör kuruluşlarının devlet ile çalışmasını kolaylaştırmak.

Özel görev alanlarına şunlar dahildir: hayır kuruluşları kanunu ve düzenlemesi, gönüllülük ve bağış, kamu hizmetlerinin üçüncü sektör tarafından sunulması, Kamu-STK ilişkileri, sektörün kapasite gelişimi (ECNL 2009: 12). Ofis ayrıca Big Society⁶ programı kapsamında gönüllü kuruluşlara ve topluluk kuruluşlarına destek sağlamakta ve temel bazı Big Society programlarını yürütmektedir. Ofis, beş ekipten oluşmaktadır: Big Society Politika ve Analizi, Kamu Hizmetleri, Yardım Kuruluşları ve Sektör Desteği, Toplumsal Yatırım ve Sosyal Girişim ve Sosyal Eylem.

4.1.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Yukarıda da belirtildiği gibi yeni Sözleşme'de, politika geliştirmeye katılıma ilişkin bir bölüm yer almaktadır. Bu Sözleşme'nin en güncel belge olması ve 10 yıllık bir tecrübeyi yansıtması dolayısıyla politika geliştirmeye ilişkin taahhütlerin olduğu bölüm yeniden oluşturulmuştur:

⁶ Big Society, koalisyon partilerinin bir programıdır ve yine bunların yasama programlarının bir parçasıdır. Belirtilen amaç, gücü politikacılardan alıp halka verecek olan "büyük toplum" (Ing. Big Society) yaratacak şekilde yerel halkı ve toplulukları güçlendiren bir ortam yaratmaktadır.

DEVLETİN TAAHHÜTLERİ

1. Ne zaman dahil olunacak?

Üçüncü sektörün, mümkün olan en erken aşamada politika geliştirmeye dahil edilmesi devletin bu süreçten en iyi şekilde faydalanmasını sağlayacaktır. Bu durum, daha etkili politikalar ve programların geliştirilmesi ile sonuçlanacaktır.

Devlet, aşağıda belirtilenleri taahhüt etmektedir:

1.1 Üçüncü sektörü etkilemesi muhtemel konularda politika geliştirme sürecinin ilk aşamalarından itibaren üçüncü sektör sürece dahil edilecektir. Etkilenen toplulukların kendi içlerinde görüşmeler başlatılmaları için üçüncü sektör kuruluşlarının güçlendirilmesi de buna dahil olabilir.

1.2 Üçüncü sektör geliştirilmekte olan politikayla ilgili ilerlemeye ilişkin bilgilendirilecektir.

1.3 Yeni politikaların, mevzuatın ve kılavuzun etkileri değerlendirirken üçüncü sektöre yansımalarına da yer verilecektir.

2. Kimler dahil olacak?

Üçüncü sektör kuruluşlarının seslerini duyurmaları için verilen destek, harcanan zaman ve kaynaklar bu kuruluşların politika geliştirmeye katkı sağlamasına yardımcı olmaktadır.

Devlet, aşağıda belirtilenleri taahhüt etmektedir:

2.1 Üçüncü sektör kuruluşlarının, politika geliştirmeye katkıda bulunmasını engelleyebilecek olan dil engeli gibi engeller belirlenecek ve ortadan kaldırılacaktır.

2.2 Bir görüşü olması muhtemel tüm üçüncü sektör kuruluşlarından yanıt alma konusu teşvik edilecek ve kolaylaştırılacaktır.

2.3 Üçüncü sektörün altyapısının gelişimi desteklenecektir. Kapasite oluşturma, temsil ve diğer destek türleri gibi hizmetler aracılığıyla altyapı kurumları, üçüncü sektör kuruluşlarının insanlara ve topluluklara

daha etkili bir şekilde yardım etmelerini sağlamaktadır.

2.4 Devlet ile yapılan ortaklık çalışmalarının sonucunda üçüncü sektör kuruluşlarının maliyetle karşılaştığı durumlar belirlenecek ve açık ve istikrarlı bir şekilde destek sağlanacaktır. Bu durum, istişare düzenlemeye veya yürütmeye yardım eden altyapı kurumları için özellikle önemli olabilir.

3. Nasıl dahil olunacak?

Kullanılan istişare yöntemleri amaca ve hedef kitleye uyduğu ve insanların cevap vermesi için yeteri kadar zaman verildiği takdirde üçüncü sektör kuruluşları daha güçlü ve daha iyi bilgilendirilmiş cevaplar verebilir. Resmi ya da gayri resmi istişare yöntemleri, şartlara ve kuruluşun türüne ve büyüklüğüne bağlı olarak üzere uygun olabilir. Devlet aşağıda belirtilenleri taahhüt etmektedir:

3.1 Üçüncü sektör kuruluşlarının bağımsızlığına zarar vermektan kaçınılacaktır (aralarında ne tür bir finansal veya diğer türde bir ilişki olup olmadığına bakılmaksızın).

3.2 Kuruluşların önceden plan yapabilmeleri için gelecekteki istişareler bildirilecektir.

3.3 İstişare uygulamaları geniş ölçüde halka duyurulacaktır ve hedef kitlenin bunlara erişimi sağlanacaktır.

3.4 Çeşitli istişare yöntemleri kullanılacak ve bunların seçilme nedenleri açıklanacaktır.

3.5 İstişare sonucunda hangi konuların değişime açık olduğu ve hangilerinin olmadığı açıklanacaktır. Cevap verenlerin görüşlerine göre hareket edilmediği durumlar da dahil olmak üzere cevap verenlerin, politika kararlarını nasıl etkilediğine ilişkin olarak geri bildirim verilecektir.

3.6 Hizmet kullanıcılarını, faydalanıcılarını, üyelerini, gönüllülerini ve mütevellilerini de

cevap hazırlamaya dahil etmeleri için üçüncü sektör kuruluşlarına yeterli süre verilecektir.

3.7 Daha kısa zaman çerçevelerine yönelik bir açıklama ile birlikte 12 haftalık yazılı resmi istişareler yapılacaktır.

3.8 Üçüncü sektör kuruluşları, Bilgiye Erişim Özgürlüğü Yasası 2000 kapsamındaki istişare kuruluşu yükümlülükleri konusunda haberdar edilecektir. Uygun olduğu durumlarda, istişare amacıyla üçüncü sektör kuruluşları tarafından sunulan bilginin gizliliği korunacaktır.

ÜÇÜNCÜ SEKTÖRÜN TAAHHÜTLERİ

4. Etkili katılım

Üçüncü sektörün, politika geliştirmeye aktif olarak katılması, iki sektör arasında değerli bağlantılar oluşturulmasını sağlar. Devleti üçüncü sektörün görüşlerini aktif olarak dinleme konusunda teşvik ederek iki sektör arasında güven geliştirilmesine yardım eder.

Üçüncü sektör kuruluşları aşağıda belirtilenleri taahhüt etmektedir:

4.1 İstişareye ilişkin cevaplar hazırlarken hizmet kullanıcıları, faydalanıcılar, üyeler, gönüllüler ve mütevelliler de bu sürece dahil edilecektir.

4.2 Devlete sunulan bilgi ve sonuç hakkında, istişareye cevap sürecine dahil olan herkese geri bildirim verilecektir.

4.3 Kimin görüşlerinin temsil edildiği ve bu görüşlerin neler olduğu konusunda açık olunacaktır. Bu durum, görüşlerin doğrudan alınıp alınmadığına (ve hangi kitleden alındığına) ya da cevabın, konu hakkında kuruluşun bilgisi ve tecrübesine dayanıp dayanmadığına ilişkin açıklama yapmayı da içermektedir.

4.4 Devlete sunulan tüm araştırma ve bilgilerin kesin ve güvenilir olması

sağlanacaktır. Bilginin nereden elde edildiği ve çelişen kanıtlar olup olmadığı açıklanacaktır.

4.5 Bilgiye Erişim Özgürlüğü Yasası 2000 kapsamındaki istişare kuruluşları yükümlülüklerinden haberdar olacaktır. Uygun olduğu durumlarda, istişare amacıyla devlet tarafından sağlanan bilginin gizliliğine saygı gösterilecektir.

4.6 Uygun olduğu durumlarda, devlet istişareleri üçüncü sektörde teşvik edilecektir.

4.7 Nadir durumlarda, istişarelerin 12 haftalık zaman çerçevesinden daha kısa sürede yapılabileceği kabul edilecektir.

Sözleşme'nin, devletin *İstişare Uygulaması Kanunu* ve Kabine Ofisi'nin *Birlikte daha iyiye: üçüncü sektör ile istişarenin iyileştirilmesi* isimli el kitabı ile birlikte olduğu ve bu belgelerle birlikte kullanılması gerektiği hususları sözleşmede özellikle belirtilmektedir.

Devletin bu kuralları, *Yazılı İstişarelere İlişkin İyi Uygulama Kuralları* olarak Kasım 2000'de kabul edilmiştir. 2004 yılında bu kanun, *İstişare Uygulamalarına İlişkin Kanun* ile değiştirilmiştir. Bu kanunun üçüncü versiyonu 2008 yılında yayınlanmıştır. Söz konusu kanun, tüm devlet kurumlarınca uygulanmaktadır ve belgenin başında yer alan yedi istişare kriterinin ayrıntılarına girmektedir (bakınız HM Government 2008):

Kriter 1 – İstişare zamanı

Resmi istişare, politika sonuçlarını etkileyecek kapsamın olduğu bir aşamada yapılmalıdır.

Kriter 2 – İstişare uygulamalarının süresi

Mümkün ve mantıklı olduğunda daha uzun zaman dilimleri de göz önüne alındığında istişareler normal olarak en az 12 hafta sürmelidir.

Kriter 3 – Kapsamın ve etkinin açıklığı

İstişare belgeleri; istişare süreci, önerilen şey, etkilenecek kapsam ve önerilen tahmini

maliyetleri ve faydaları konusunda açık olmalıdır.

Kriter 4 – İstişare uygulamalarının erişilebilirliği

İstişare uygulamaları, uygulamanın ulaşmasının hedeflendiği kişilerin erişimine açık olmalı ve bu kişiler tarafından kolaylıkla ulaşılabilecek şekilde tasarlanmalıdır.

Kriter 5 – İstişarenin yükü

İstişare yükünün asgari düzeyde tutulması, istişarelerin etkili olması ve görüşüne başvurulmuş kişilerin süreçle ilgili mutabakatlarının sağlanması için gereklidir.

Kriter 6 – İstişare uygulamalarının yanıt verebilirliği

İstişare yanıtları dikkatle analiz edilmelidir ve katılımcılara istişareyi takiben net geri bildirim verilmelidir.

Kriter 7 – İstişare kapasitesi

İstişareyi yürüten yetkililer, etkili bir istişare uygulamasının nasıl yürütüleceği konusunda bilgi almaya açık olmalı ve tecrübelerini paylaşmalıdır.

4.2 ALMANYA⁷

4.2.1 Kamu-STK işbirliği

4.2.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Almanya'da Sivil Diyalog geleneksel olarak tekil politika alanları içerisinde düzenlenmektedir, farklı alanlara dokunan bir boyutu yoktur ve faaliyet alanlarını temsil eden büyük derneklerin kurumsal

yapılarının egemenliğindedir. Kapsayıcı bir çerçeve anlaşması henüz oluşturulmamıştır. (ENNA 2012: 15).

Ancak, 2009'un ilkbaharında Federal Aile Bakanlığı, Kıdemli Yurttaşlar, Kadınlar ve Gençler Sivil Katılıma Yönelik Ulusal Ağ geliştirmek üzere Almanya Kabinesi'nde bir süreç başlatmak için ilk adımı atmışlardır. Sivil Toplum Ulusal Ağ'ının (BBE) yenilikçi bir yönetim aracı olarak bu süreci izlemek ve yine bu süreçte tavsiye vermek üzere bir sivil toplum forumu kurması ve bunu koordine etmesi istenmiştir. "Sivil Katılım Ulusal Forumu" 350 üçüncü sektör uzmanı, politika danışmanları, yöneticiler ve çeşitli işlerden kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) uzmanları etrafında toplanmıştır.

Mayıs 2010'da Ulusal Forum yasal işlemler, çerçeve anlaşmaları ve politika içeriklerine yönelik somut öneriler üretmiştir. Bu öneriler temelinde, Alman Hükümeti, Ekim 2010'da yayınlanan bir kabine kararını ayrıntılı bir şekilde hazırlamıştır. 2010 Ulusal Stratejisi yapılandırılmış bir anlaşma değildir ancak sivil diyalog ve katılım için bir çerçevenin oluşturulması konusunda atılan bir ilk adımdır.

4.2.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Vatandaşların yasama süreçlerine katılımına yönelik resmi mekanizmalar mevcut değildir. Diyalog gayri resmidir ve bir alandan diğerine farklılık göstermektedir.

4.3 FRANSA

4.3.1 Kamu-STK işbirliği

4.3.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

1901 tarihli Fransa Dernekler Kanunu'nun yasalaştırılmasından tam 100 yıl sonra 1 Temmuz 2001 tarihinde, Başbakan ve Dernekler Daimi Konferansı tarafından temsil edilen STK'lar arasında Sivil Toplum İlişkileri Sözleşmesi (Charte d'Engagements Réciproques entre l'Etat et les Associations Regroupés au sein de la CPCA) imzalanmıştır.

⁷ Almanya'daki STK - Devlet işbirliğine ilişkin veriler oldukça azdır. İşbirliği mekanizmaları ve karar alma sürecindeki kamu katılımı mekanizmaları gayri resmidir ve bakanlıktan bakanlığa farklılık göstermektedir. Almanya, TÜSEV'in özel talebi üzerine rapora eklenmiştir.

Fransız Sözleşmesi fikri, bir Fransız şemsiye kuruluşu ve düşünce kuruluşu olan Fonda tarafından detaylandırılmıştır. Bu kuruluş, 1990'ların ortalarında başlayan ve sözleşmeye giden yolu oluşturan birçok etkinlik düzenlemiştir; geliştirilmekte olan sözleşmelerdeki karşılaştırmalı tecrübeler ve Fransa'da işbirliğini destekleyen mevcut belge örneklerine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Fonda tarafından geliştirilen Sözleşme taslağı daha sonra, ulusal bir şemsiye kuruluş olan Birleştirici Koordinatörler Daimi Konferansı (CPCA) tarafından daha fazla geliştirilmiştir (Hadzi-Miceva 2009: 4).

Söz konusu Sözleşme, dernekler ve kamu kurumları arasında karşılıklı taahhütlerle bir ortaklık çerçevesi kurmuştur. Sözleşme, aşağıdaki ortak ilkeler etrafında yoğunlaşmıştır:

1. demokratik yenilenme için güven ve ortaklık;
2. sözleşme süresine riayet edilmesine, şeffaflığa ve değerlendirmeye dayalı ilişkiler;
3. derneklerin temelleri olarak gönüllü çalışmalar ve demokrasi;
4. yeni, daha insancıl bir refah vizyonu oluşturmak amacıyla Fransa'daki ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama sivil toplum katkısı.

Sözleşme, bir tarafta devletin diğer tarafta derneklerin taahhütlerinin net tanımıyla devam etmektedir. Devlet, sivil toplumun gelişimini teşvik etmeyi ve kolaylaştırmayı kabul etmektedir ve buna aşağıda yer alan taahhütler de dahildir; a) fonlama ilişkileri; b) gönüllülük politikası; c) yasal istişare ve katılıma ilişkin söz hakkının garanti edilmesi. Dernekler ise şunları taahhüt etmektedir; a) üyelerinin ihtiyaçlarının teşviki; b) faaliyetlerinde finansman ve şeffaflığa ilişkin etik bir yaklaşımın savunulması; c) sivil toplumun insan kaynaklarının değerinin kabul edilmesi; d) toplumsal projelerin tam değerini gösteren değerlendirme yöntemleri; e) kamu istişaresine yapıcı katılım; f) yapıcı finansal ilişkilere yönelik

desteğe dahil olma; g) devletle diyaloga yönelik sivil toplum yapıları (ENNA 2012: 7).

Sözleşme'de bir uygulama planı yoktur ancak değerlendirmenin her üç yılda bir CNVA tarafından yapılması gerektiği ve bu değerlendirme sonuçlarının Parlamento'ya ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'e sunulduğu belirtilmektedir. Sözleşme'yi uygulamak için üstlenilmiş olan spesifik bir uygulama yoktur. Bu durumun başlıca sebebi bunu tamamlayacak politik desteğin ve ilginin olmayışıdır. Ancak 2006 yılında Fransa Hükümeti, Örgütlü Yaşama İlişkin Ulusal Konferansı'ı başlatmıştır. Bu Konferans, 2001 Sözleşmesi'nin bir yan çalışması olarak düşünülebilir ve önemli kamu politikası konularına ilişkin olarak STK'lar ile devlet arasındaki açık kamu diyalogunu sürdürmek üzere bir araç olarak düşünülmektedir. Birinci Ulusal Konferans, kâr amacı gütmeyen sektöre ilişkin kamu politikasının üç konusuna yansımıştır: (1) Sivil diyalogda derneklerin yerinin güçlendirilmesi, (2) Dernekler ve devlet arasındaki sözleşmeye bağlı ilişkinin güçlendirilmesi ve 3) Gönüllülük faaliyetinin desteklenmesi. STK'ların çeşitli temsilcilerinden oluşan üç çalışma grubu oluşturulmuş ve her konu başlığı için (o zamanki) Gençlik ve Spor Bakanlığı'na tavsiyeler sunmak üzere 5 ay süreyle çalışmışlardır. Konferanstan sonra, derneklerin gelişimine ilişkin devlet eyleminin ve/veya düzenlemesinin odak noktasını yönetmeyi amaçlayan 25 hedef belirlenmiştir. Bu 25 hedefin tedbirlerinin uygulanmasının incelemesi 2007 yılının sonu itibariyle Devlet'in internet sitesinde yayınlanmıştır. Sonuç olarak, birçok düzenleme kabul edilmiştir ve başka tedbirler de üstlenilmiştir (örneğin; STK sektörünün istatistik izlemesindeki iyileştirmeler, hükümet fonlamasına çevrimiçi başvurma seçeneğinin oluşturulması, STK'ların ulusal dizininin oluşturulması, hükümet fonlamasına ilişkin bir rehberin yayınlanması). 25 hedefin uygulanmasındaki istişare ve işbirliği eksikliği bu hedeflerin tam anlamıyla yerine getirilmesini engellemiştir (Hadzi-Miceva 2009: 33).

4.3.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

2009 yılında devlet **Yoksulluğa Karşı Aktif Dayanışmaya İlişkin Yüksek Temsilcilik** kurmuştur. Bu Yüksek Temsilcilik, gençlik ve örgütlü sektöre yönelik devlet politikasından sorumlu olmak üzere kurulan bir organ olarak Yüksek Temsilcilik'in, Başbakan'ın yetkilendirmesiyle hareket etmesini şart koşan bir Kanun Hükmünde Kararname ile (No. 2009-57, 16 Ocak) kurulmuştur. Ayrıca, Yüksek Temsilcilik ile Sağlık ve Spor Bakanlığı'nın bazı ortak sorumlulukları vardır. Başbakan'ın yetkilendirmesi ile Gençlik Yüksek Temsilciliği, Gençliğe ve dernek sektörünün gelişimine ilişkin devlet politikasını hazırlar ve uygular. Yüksek Temsilcilik; gençlik, halk eğitimi ve toplumsal yaşam da dahil olmak üzere dayanışma ve gençlik politikalarını denetlemektedir (ECNL 2009: 12).

4.3.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Daha iyi düzenlemeye⁸ ilişkin OECD raporuna göre, Fransa'da istişare konusu hala "daha net bir stratejiyi desteklemek ve bunun profilini oluşturmak üzere temel metodolojiden yoksundur" (OECD 2010: 72). İstişare kılavuzu yoktur ve bu nedenle de her bakanlık kendi istişare yöntemlerini geliştirmektedir.

Genellikle istişare, mevzuatla belirtilen çok sayıda danışma kurulu aracılığıyla yürütülmektedir (2006 yılında yapılan azaltmaya kadar, yaklaşık 500 farklı danışma kurulu vardı). Bu tür bir istişare genellikle etkili ve şeffaf değildir. Danışma kurullarının sayısının azaltılmasına rağmen, vatandaşların yasama süreçlerine katılımına ilişkin olarak açık kurallar hala mevcut değildir. Ancak, raporda son yıllarda görülen internet istişarelerinde bir artış olduğuna işaret edilmektedir. (OECD 2010: 73)

4.4 İRLANDA

4.4.1 Kamu-STK işbirliği

4.4.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

2000 yılında geçen *Gönüllülük Faaliyetinin Desteklenmesi*⁹ isimli beyaz kitaba yönelik bir yol oldukça uzun ve zahmetliydi. Biz bunu oldukça detaylı olarak anlatıyoruz çünkü bu çok iyi bir öğrenme noktasıdır ve Devlet'te görülen değişikliklerin, Kamu-STK işbirliğini nasıl etkileyebileceğini göstermektedir.

Devlet'in, gönüllü sektör ve topluluk sektörüne ilişkin bir politikaya yönelik taahhütlerinin ilk dışa vurumu 1970'li yılların sonlarında görülmüştür. Kısa ömürlü olan 1981 Fine Gael/İşçi hükümetinin *Devlet Programı* gönüllü hizmetlere yönelik olarak, devlet ve gönüllü kuruluşlar arasındaki ilişkiler için bir çerçeve sağlayacak olan bir sözleşme hazırlama taahhüdünde bulunmuştur. Sonraki 18 ay içerisinde hükümet 2 defa daha değişmiştir ve bu öneri de bir daha dile getirilmemiştir. 1976 ve 1981 taahhütleri, Toplumsal Refah Bakanı'nın İrlanda'daki gönüllü toplumsal hizmetlere ve gönüllü faaliyete yönelik bir beyaz kitap ve sözleşme olacağını duyurduğu 1990 yılında yenilenmiştir. Bakan, kapsamlı bir istişare süreci başlatmıştır. Devlet'in diğer departmanları, gönüllü sektöre dahil olmaları ile ilgili olarak sorgulanmıştır. Ulusal basında, kuruluşları ve bireyleri sözleşmenin temel temaları ile ilgili anketleri dosyalamaya davet eden reklamlar yer almıştır. 300 anket gönderilmiş ve 72'si geri dönmüştür. Departman, 95 gönüllü kuruluş ve uzmanla bir araya gelmiş ve bunların yedisinden politika görüşleri almıştır. İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki gönüllü sektör yapıları üzerine çalışılmıştır. Toplumsal Refah Departmanı, beyaz kitaba ilişkin olarak devlet departmanlarının,

⁸ Avrupa'da daha iyi düzenleme, Fransa 2010, <http://www.oecd.org/regreform/regulatorypolicy/45706677.pdf>, Aralık 2012'de erişilmiştir.

⁹ http://www.welfare.ie/EN/Publications/naps/socincl/Documents/supporting_minister.pdf, Aralık 2012'de erişilmiştir.

sağlık kurullarının, yerel yetkililerin ve mesleki eğitim komitelerinin mutabakatını almak üzere bir görev gücü oluşturmuştur. 1992 yılında devlet, süreçte yardımcı olması için 18 güçlü uzman komitesi atamıştır. İstişari süreç, gönüllü kuruluşlardan olumlu bir cevap almıştır: bu kuruluşlar bireysel, sektörel ve genel kaygıların bir karışımını oluşturmuştur. Birçok kişi bu durumu, devlet ve gönüllü sektör arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturacak ve yeniden tanımlayacak önemli bir fırsat olarak görmüştür. Gönüllü kuruluşların ortaya koyduğu temel konuları özetleyen kısa bir rapor da mevcuttur. Bunlar tanım ve terminoloji, fonlama, baskın konu, eğitim ve tesisler gibi desteklerin sunumu, özellikle topluluk istihdamı, vergilendirme ve toplumsal katılım da dahil olmak üzere politika yapma sürecine katılım sorunlarıdır.

Beyaz kitap sürecinin son günü Haziran 1993'tü. Bundan hiçbir sonuç çıkmadı. 1995 yılında hükümet değiştiğinde, yeni bakan hızı kesilen beyaz kitap yerine yeşil rapor üretmekten süreçten ne kurtarabilirse kurtarmaya çalışmıştır. Bu en sonunda hükümet görevden ayrılmadan kısa süre önce *Gönüllü Faaliyetin Desteklenmesi* olarak 1997 yılında yayınlanmıştır. Bu belgenin yedi yıllık fikir aşamasını yansıtan bir şekilde gönüllü sektör içerisinde belli düzeyde bir gerçekleri görme durumu başlamıştır. Genel olarak; sunduğu politik çerçeve, sektörün rolünü kabul etmesi, sektörün ve devletin rollerine yönelik önerileri ve istişare ve fonlamadaki hakkaniyetsizlikleri düzeltmeye ilişkin vaadi nedeniyle yeşil rapor memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak, yeşil rapora ilişkin bazı eleştiriler mevcuttu. Sektörün kendi fon sağlamanı olduğundan az gösteren, Devlet katkısının düzeyini olduğundan fazla gösteren ve fonlama sorununu sektörü devlete bağımlılıktan uzak tutan bir şey olarak tanımlayan fonlama bölümleri de yetersizdi. Topluluk vakfına yönelik bir öneri, memnuniyetle karşılanmış olmasına rağmen detaylardan yoksundu. Yeşil rapor, gönüllü kuruluşlar için yasal statü konusunu ve millî piyango zararlı etkisini atlatmıştı. Yeşil rapor, daha büyük toplumsal hizmet ve sağlık

hizmeti sunucularının ve aracı kuruluşların aleyhine olarak yoksullukla mücadele eden daha küçük toplum tabanlı kuruluşların rolüne odaklanmıştır. 1997 yılında hükümet tekrar değiştiğinde, uzun soluklu olan 1997-2002 Fienna Fail/Progressive Democrat koalisyonu tarafından atanan yeni bakan Dermot Ahern beyaz kitap kavramını tekrar canlandırmıştır. Yeni bir istişare devri düzenlenmiştir (Acheson 2005: 106 - 108).

2000 beyaz kitabının özet nitelikleri şöyledir:

- Merkezi olmayan ve katılımcı yapıların gelişimine yönelik fırsatlar sunan demokratik, çoğulcu topluma katkıda bulunan elzem bir şey olarak topluluk sektörünün ve gönüllü sektörün değerini doğrulamıştır. Gönüllülük faaliyeti, aktif vatandaşlığın önemli bir ifadesidir.
- Sosyal içirme dayanışma, çeşitlilik, güven, diyalog ve bireylerin haklarına yönelik yaptıkları katkılar nedeniyle gönüllü kuruluşlara değer verilmiştir.
- Özellikle, gönüllü kuruluşların kuzey ve güney arasındaki uzlaşmaya yapabilecekleri katkının altı çizilmiştir.
- Devlet; istişari, katılımcı ve kolaylaştırıcı bir temelde gönüllü kuruluşlarla çalışmak istediğini belirtmiştir. Bu, hizmetler kadar politika sorunlarına da yoğunlaşabilir.
- Sektörün bağımsızlığı kabul edilmiştir.
- Beyaz kitap; kampanya yapma, lobi faaliyetleri yapma ve kamuoyunu etkileme konularında gönüllü kuruluşların rolünü kabul etmiştir (Acheson 2005: 151).

Beyaz kitapta belirlenen başlıca kararlar şöyledi :

- Devlet, şu anda mevcut olan kanallar ve zaman zaman geliştirilebilecek olan *geçici* kanallar aracılığıyla gönüllü sektör ve topluluk sektörü ile istişare yapmayı vaat etmiştir.

- Gönüllü sektörle önemli ilişkileri olan tüm devlet departmanlarında kurulacak olan gönüllü eylem destek birimleri.
- Her departman; fonlama, kriterler, zaman cetveli, ödemeler ve desteklenen kuruluşların listelerine ilişkin açık prosedürler ile gönüllü sektöre yönelik fonlama paketlerine ilişkin net beyanda bulunacaktır.
- 507,895 Euro'nun, gönüllü sektör faaliyetinin niceliğini belirtmek üzere araştırmaya tahsis edilmesi ve bunun toplumsal kalkınma, ekonomi ve istihdama katkısının anlaşılması.
- *Uluslararası Gönüllülük Yılı* (2001) ile bağlantılı olarak gönüllülüğü desteklemek üzere tedbirler ile birlikte gönüllü sektör ağlarının, eğitim ve desteğin (8.38 milyon Euro) ilaveten kaynak sağlanması.
- Gönüllü yardım kuruluşlarını yöneten mevzuat ve düzenlemeye ve kaynak sağlamaya ilişkin sorumluluğun Adalet, Eşitlik ve Kanun Reformu Departmanı'ndan Toplum, Topluluk ve Aile İlişkileri Departmanı'na devredilmesi.
- Gönüllü kuruluşların yasal fonlaması, çok yıllık bağışlara yıllık ya da *geçici* fonlamaya ilişkin bir kalıptan hareket etmelidir (tek seferde 3 veya 5 yıl).
- 1997 yılında duyurulan Milli Piyango reformlarının onaylanması (aynı eserde).

Beyaz kitabı takiben Devlet, Temmuz 2001'de bir *uygulama ve danışma komitesi* kurmak üzere harekete geçmiştir. Gönüllü sektörün, altı temsilciyi aday göstermesi istenmiştir. Bu tür bir süreci organize etmek üzere 20 gönüllü kuruluş bir araya gelip adaylar göstermiş ve ileri sürülecek adaylar arasında aranılan vasıflara ilişkin bir liste düzenlemişlerdir. Sektör, böyle bir ulusal ortak süreci ilk defa bu şekilde düzenlemişti. Uzun ve karmaşık bir istişare sürecinin ardından, Temmuz 2004'e kadar görev yapmak üzere 6 temsilci ve 6 yedek seçilmiştir. Uygulama grubunun rolü aşağıdaki gibiydi:

- İrlanda'da gönüllü ve topluluk aktivitelerinin bütün kapsamıyla niceliklerini ölçmek de dahil olmak üzere bir araştırma programına ilişkin tavsiyede bulunmak;
- Sektörün devlet fonlamasına yönelik olarak finansal hesap verebilirlik için standart protokollerde mutabakata varmak;
- Çalışma ilişkisinin etkili işlemesine zemin oluşturmak için idari mekanizmaları izlemek ve entegre yaklaşımları ulusal düzeyde teşvik edecek önerileri tartışmak ve bunlar üzerinde anlaşmaya varmak;
- Sektörün eğitim akreditasyonundaki gelişmeleri izlemek;
- Sektör içerisinde destek ve eğitim kapasitesini artırmak üzere tatbiki öneriler formüle etmek;
- Düzenleyici çerçevesine ilişkin tavsiyede bulunmak;
- Sektörün yararına olan yasal sorumluluklardaki kesişme ya da boşluk alanlarını incelemek ve durumun üstesinden gelmek amacıyla tavsiyelerde bulunmak;
- Federasyonların ve ağların kaynak sağlanması için önerilen 2.54 milyon Euro'nun dağıtımına ilişkin tavsiyede bulunmak;
- Ulusal piyango fazlasının tahsisine ilişkin tavsiyede bulunmak;
- Kaynak yaratmaya yönelik kapsamlı el kitabının ve düzenli güncellenmiş versiyonlarının yayınlanmasını denetlemek;
- 3 yıldan sonra kendi işleyişini incelemek (aynı eserde).

Uygulama komitesine rağmen, uygulamaya ilişkin sorunlar meydana gelmiştir. Beyaz kitabın temel bir alanı -ve tartışmalı bir şekilde hükümet taahhüdünün bir testi- gönüllü sektörle önemli ilişkileri olan devlet departmanlarında gönüllü eylem birimleri kurma kararıydı. 2002 yılının sonlarında ana departmandan ayrı olarak, diğer

bazı departmanlar diğer bölümlerde sorumlu olan yetkililer atamalarına rağmen sadece bir hükümet departmanı yeni bir gönüllü eylem birimi kurmuştur (Sağlık ve Çocuk Departmanı). Bir departmanın (Çevre ve Yerel Hükümet), beyaz kitabın öncesinde mevcut olan konut yapımını destekleyen bu tür bir gönüllü birimi halihazırda mevcuttu (Acheson 2005: 154).

Beyaz kitap sürecinin uygulanmasında görülen temel gelişmeler aşağıdaki gibidir:

- 2000 yılında vaat edilen fonlama 3 yıldan fazla bir süre açığa çıkarılmamıştır.
- Araştırmaya yönelik kaynak sağlama ertelenmiştir ve bu fonlamanın yapılması da muhtemel değildir.
- Gönüllü sektör ve topluluk sektörü bütçeleri 2003 yılında %17 oranında kesilmiştir.
- Yerel kalkınma projeleri, çalışma planları için şehrin ve ilçe kalkınma kurullarının onayını almalıdır.
- 3 yıllık fonlama yerine yıllık fonlama geri getirilmiştir.
- Sektörün yerel kalkınmadaki rolü, rasyonelleştirme amacıyla (optimal uyum incelemesi) artık daha fazla inceleme altındadır.
- Yoksulluk karşıtı, topluluk veya yerel kalkınma çalışmalarına dahil olan gönüllü kuruluşlar ve topluluk kuruluşları devletin istişareye ilişkin yaklaşımlarının değişmediğini görmüştür.
- *Reflecting the Relationship* göstermektedir ki gönüllü - resmi kurum ilişkisi 2000 yılından önceki dönemdeki özelliklerinin çoğunu hala muhafaza etmektedir (Acheson 2005: 157).

Topluluk kuruluşları ve gönüllü kuruluşlar, toplumsal ortaklık anlaşmalarında da tanınmıştır. Örneğin; 2007 - 2015 dönemini kapsayan toplumsal ortaklık anlaşması olan *Towards*

2016¹⁰ anlaşmasında “Yasal organlar ve gönüllü kuruluşlar ve topluluk kuruluşları arasındaki ortaklığın derinleşmesini destekleyecek olan ileriki çerçevelerin gelişiminin ilerlemesinin nasıl sağlanacağına ilişkin Topluluk ve Gönüllülük Sütunu’na Devlet de dahil olacaktır” ifadesi yer almaktadır. “10 yıllık bir stratejiye dayanan ve gelir, hizmet saplama ve yenilik/katılım/aktivasyon alanlarındaki yaşam döngüsü çerçevesinde öngörülen sonuçların belirtilmesine odaklanan bu anlaşmanın uygulanması bağlamında Devlet, öngörülen sonuçların bildirilmesinde Topluluk ve Gönüllülük Sektörü’nün önemli bir rolü olduğunu kabul etmektedir” (Bakınız *Towards 2016*, Bölüm 34).

4.4.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Haziran 2011’e kadar Toplum, Eşitlik ve Gaeltacht İlişkileri Departmanı; beyaz kitabın uygulanmasından, toplum gelişiminden, gönüllülüğten ve topluluk kuruluşları ve gönüllü kuruluşları ile diyalogdan sorumluydu. Haziran 2011’de söz konusu departman sanat, miras ve Gaeltacht (İrlanda dilinin konuşulduğu bölgeler) Departmanı’na yeniden kurulmuştur. O zamandan beri, bu itibarla üçüncü sektör ile diyalogdan sorumlu olacak kurumsal bir organ yoktur.

2011’deki değişiklikten önce Devlet, kapsamlı bir toplumsal ortaklık sürecine öncülük etmişti. Bu süreç ile Devlet, işverenler, gönüllü kuruluşlar ve topluluk kuruluşları ve sendikalar; ücretleri, endüstriyel eylem, barınmayı, ulaşımı, eğitimi ve ülkenin toplumsal ve ekonomik kalkınmasını etkileyen diğer konuları kapsayan bir plan hazırlamışlardır (<http://communityplatform.ie/social-partnership.html>).

Topluluk ve Gönüllülük Sütunu, 1996’dan itibaren toplumsal ortaklığın ayrılmaz bir parçasıydı (ilk ortaklar Devlet, Ticari Kuruluşlar, Sendikalar ve

¹⁰ http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/Towards2016PartnershipAgreement.pdf, Aralık 2012’de erişilmiştir.

çiftçilerdi). Mayıs 2009'da ayrı bir sütun olan Çevre sütunu kurulmuştur. Topluluk ve Gönüllülük Sütunu 17 temsilci kuruluştan oluşmaktadır.

Hükümet değişikliğinden sonra toplumsal ortaklık mevcudiyeti devam etmemiştir ve Devlet tüm sütunları ayrı ayrı karşılamıştır.

Topluluk ve gönüllülük sütunu üyeleri ve Devlet'in temel departmanlarından (Sağlık, Eğitim, Barınma, Çevre, Toplum vb.) yetkililer düzenli diyalogu sürdürmektedir. Genellikle, her departmanın ilgili politika konularını tartışmak üzere yılda 3 ya da 4 kez toplanmaktadırlar. Diyaloga, beyaz kitaptan aşağıda belirtilen bir dizi ilke zemin oluşturmaktadır:

- Devlet ile Topluluk sektörü ve Gönüllü sektör arasındaki ilişkide her iki Sektör de açıklığa, hesap verebilirliğe ve şeffaflığa değer vermektedir.
- Hizmetlerden faydalanan tüketicilerin ve insanların, politika ve programların planlaması, sunulması, yönetimi ve değerlendirilmesine dahil edilmesinin sağlanmasına ilişkin Devlet ve Sektör'ün ortak bir taahhüdü mevcuttur. Bu tüm düzeylerde uygulanmaktadır: ulusal, bölgesel ve yerel.
- Devlet ile Topluluk ve Gönüllülük Sektörü'nün yanı sıra her Sektör içerisinde ve arasında işbirliğini ve koordinasyonu geliştirmekle ilgili ortak bir taahhüt mevcuttur.
- Ortak hedeflerin izlenmesi ile ilgili bilgiye erişim sağlama ve bu bilgiyi paylaşma konusunda Devlet'in ve sektörün bir taahhüdü mevcuttur.
- Devlet ve Sektör kendilerini, bu çerçeveyi işletme deneyiminin ortak değerlendirmesinin yanı sıra bireysel eylemlerinin periyodik ve karşılıklı mutabık kalınan izleme ve değerlendirmesini yapmaya adanmıştır.
- Devlet ve Sektör, karşılıklı saygı çerçevesinde birbirlerinin eylemlerini ve politikalarını yapıcı

boyutta eleştirme hakkı da dahil olmak üzere etkili politika geliştirme ve uygulama ile ilgili kendi kişisel haklarını ve ortak hedeflerini kabul etmektedir.

- Her bir Sektör'ün kültürünün karşılıklı anlaşılmasını geliştirmeye ve ilkelerinin işletilmesine ve bunu gerçekleştirmek için tatbiki adımlar atmaya yönelik bir taahhüt vardır.
- Her iki Sektör de kendisini, artan talepler ve modern toplumun ortaya çıkardığı bir dizi görev bağlamında esnek ve etkili olan çalışma yöntemlerini kullanmaya adanmıştır (Cooper, I. E-postası, The Wheel, Ekim 2012).

4.4.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

İrlanda Cumhuriyeti bakanlıklarının internet sitelerinde yapılan inceleme, kamu istişarelerine yönelik olarak bu bakanlıkların aktif bir şekilde taslak belgeler (kanunlar, politika belgeleri) yayınladıklarını göstermiştir. Ancak, tüm bakanlıklarda/departmanlarda asgari düzeyde istişare standartlarını belirleyecek herhangi bir düzenleme, belge ya da Devlet el kitabı/talimatı bulamadık.

4.5 ESTONYA

4.5.1 Kamu-STK işbirliği

4.5.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Estonya'daki Kamu-STK işbirliği yaklaşımı, özellikle "geniş bir temelde meşruiyet ile" güvence altına alındığı için genellikle diğerlerinden ayrı tutulmaktadır (Bulgaristan Kâr Amacı Gütmeyen Kanun Merkezi 2009: 23). Belge'nin kabul edilmesinden önce yalnızca kamu tartışması yoktu - Belge, parlamentoda da oylamaya sunulmuştu.

Estonya Sivil Toplum Kalkınma Kavramı (Estonya dilinde Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon ifadesinin kısaltması olarak EKAK) ilk olarak 1999 ilkbaharında Estonya'nın başlıca STK'ları ve yasal uzmanları tarafından

düşünülmüştür (Liiv 2001). Diğer ülkelere benzer şekilde, süreçte önemli olan bazı paydaşları belirlemek mümkündür. Estonya'nın durumunda, Estonya Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Ağı (NENO) ve Açık Toplum Vakfı'nın rolü vurgulanmıştır çünkü "müzakerelerin başından itibaren söz konusu bu iki kuruluş EKAK'ın gelişiminde aktif katılımcılar olmuş ve EKAK Uygulama Planı'na yönelik çalışma gruplarının ikisinin eş başkanı olarak görev almıştır." (Casey ve ark. 2008: 24) Siyasi döngüler içerisindeki destek oldukça önemliydi ve söz konusu kavrama yönelik ilk adım Parlamento'da temsil edilen tüm partiler ve başlıca üçüncü sektör şemsiye kuruluşları tarafından imzalanan üçüncü sektör ile siyasi partiler arasındaki işbirliği anlaşmasıydı (Liiv 2001). Son olarak EKAK, Estonya Parlamentosu'nda temsil edilen tüm siyasi partiler tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Belge'nin giriş bölümünde de belirtildiği gibi EKAK, "birbirini tamamlayan kamunun ve kâr amacı gütmeyen sektörün farklı rollerini, kamu politikaları geliştirme ve uygulamadaki işbirliği ilkeleri ile sivil toplum oluşturmadaki işbirliği ilkelerini tanımlamaktadır". Kavram, "devam eden ve gelişmekte olan rejim adına, kamunun vatandaşların sesini duyması ve imkan dahilinde bu vatandaşların çoğuyla işbirliği yapması gerektiği anlayışına dayanmaktadır".

İlkelerin tanımı ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile kamu arasındaki işbirliğinin değeri (*Vatandaş eylemi, Katılım, Saygı, Ortaklık, Sorumluluk ve hesap verebilirlik, Sivil girişimin siyasal bağımsızlığı, Yolsuzluğun önlenmesi, Sürdürülebilir ve dengeli kalkınma ve Eşit muamele* başlıkları altında), spesifik amaçları takip etmektedir. Belge'nin devamı ise „her iki tarafın da tanınması ve temsili, ortaklıkları, politika geliştirme, kaynakların kullanımı ve raporlama ile ilgili olan kamu ve kâr amacı gütmeyen sektör arasındaki işbirliğindeki temel yükümlülükler ve haklara“ ayrılmıştır.

Belge'de, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için finansman mekanizmalarının geliştirilmesi (sivil girişimi ve yardım kuruluşunu destekleyen bir vergi sisteminin getirilmesi de dahil) ve bunların şeffaflığının sağlanmasına yönelik ihtiyaç vurgulanmaktadır. Ayrıca sivil toplum ve kamu; ilkeleri detaylandırma ve halka duyurma amacıyla çalışmayı ve hizmetlerin kâr amacı gütmeyen kuruluşlara devredilmesini ve kamu ofisleri ile vatandaş dernekleri arasındaki işbirliği anlaşmalarının uygulanmasının finansmanını düzenlemek için çalışmayı taahhüt etmişlerdir.

EKAK, Estonya Parlamentosu'nun önemli bir ulusal nüfuz meselesi olarak belgenin uygulanması ve sivil toplumun geliştirilmesi konularında müzakereler düzenleyeceğine ilişkin bir taahhülle sona ermektedir.

EKAK ile uyumlu olarak, *EKAK uygulamasına yönelik Ortak Komite* (her bakanlıktan ve farklı alanlardaki STK'lardan temsilcilerden oluşmaktadır) 2003 yılında kurulmuştur. Komite'nin görevlerinden biri EKAK'a taraf olanların taahhütlerini yerine getirmelerini değerlendirmektir. 2006 yılının sonunda NENO, Ortak Komite'ye yönelik olarak EKAK uygulamasındaki şu 3 temel sorunu belirleyen bir denetim uygulamıştır: (1) siyasi ilginin olmayışı; (2) eylem planının, yetersiz finansal kaynaklara ve insan kaynaklarına bağlı kötü kalitesi ve uygulanması, ve (3) Komite'nin ve özellikle kamudan olanlar olmak üzere (genellikle bakanlıklar adına karar verme yetkileri olmayan yetkililer) Komite üyelerinin net olmayan rolleri ve sorumlulukları. Sonraki yıllarda, daha üst düzey devlet yetkililerini de dahil etmek ve diğer şekillerde daha işlevsel olmak için Komite'de reform yapılmıştır (bkz. Kübar 2008: 4).

Uygulamayı desteklemek amacıyla Devlet, devletin sivil toplum için kolaylaştırıcı bir ortam oluşturmaya yönelik yaklaşımını (Casey ve ark. 2008: 25) standartlaştırmayı hedefleyen ve 2007'den sonra Kavram'a ilişkin uygulama planının yerini alan (Bulgaristan Kâr Amacı Gütmeyen

Kanun Merkezi 2009: 23) 2007 tarihli *Sivil girişim destek stratejisinin* (KATA) yanı sıra finansman konusuna öncelik veren *2004-2006 Estonya sivil toplum gelişim kavramının uygulanmasına ilişkin eylem planını* kabul etmiştir. Stratejik belge, sonraki 3 yıl için şu beş hedefi belirlemiştir: (1) vatandaşlar ve STK'lar/KAGK'lar ile iletişimde kamunun idari yeteneğini artırmak; (2) STK'ların/KAGK'ların finansman sisteminde düzeni sağlamak; (3) karar alma süreçlerine STK'ları/KAGK'ları sürekli ve başarılı olarak dahil etmek; (4) kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasında farkındalık yaratmak ve bunlar arasındaki işbirliğini geliştirmek ve (5) sivil aktivizmi geliştirmek ve desteklemek (Hadzi-Miceva 2007: 32). Yukarıda da belirtildiği gibi KATA; 2007 - 2011 dönemi EKAK uygulamasına yönelik bir eylem planıydı ve 2010 yılında, 2011 - 2014 dönemi için bir başka eylem planı onaylanmıştır. "*2011 - 2014 dönemi Sivil Toplum Gelişimi Planı'nın*" hazırlanma süreci neredeyse tüm bir yıl boyunca sürmüştür. Plan'da; son tarihler, hesap verebilirlik ve maliyet tahminleri ile birlikte sivil toplumu desteklemek üzere devlet düzeyindeki eylemler ana hatlarıyla belirtilmektedir. Geçmişte, benzer taslak planlar, sadece halihazırda yapım aşamasında olan projeleri listelediği ve daha fazla gelişim için temel oluşturmadığı nedeniyle eleştirilmiştir. Ancak bu defa, kalkınma planı farklı paydaşların katılımı ve bunlarla yapılan tartışmalar neticesinde hazırlanmıştır. Yıl sonuna doğru devlet tarafından onaylanan kalkınma planı şu 5 bölümden oluşmaktadır: halk eğitimi, STK'ların örgütsel kapasitesi, kamu katılımı, kamu hizmet sunumu ve yardımseverlik ve gönüllülük. STK'lar, aktif vatandaşlık konusunda halkın farkındalığını ve ilgisini artıracak bir yol olarak halkın eğitimine ilişkin bölümü özellikle önemli görmektedirler. Plan'da, okullarda daha fazla demokrasiyi teşvik etmeye (böylece öğrenciler, fikirlerini daha

özgürce ifade edebileceklerdir) ve yetişkin eğitimine vb. yönelik programlar gibi farklı halk eğitim faaliyetlerinin daha iyi koordinasyonu öngörülmektedir." (USAID 2011, 79).

EKAK'ın kabul edilmesini takiben birçok başka kılavuz ve süreç vardır (Kübar 2008: 5-6):

- kamu ve kâr amacı gütmeyen sektör arasındaki işbirliğine ilişkin birçok iyi uygulama kuralı vardır, yani *Dahil olmaya ilişkin iyi uygulama kuralları*, *Kamu hizmeti sunumuna ilişkin iyi uygulama kuralları* ve *Kaynak sağlamaya ilişkin iyi uygulama kuralları*;¹²
- devletin katılım portalı olan www.osale.ee adresinin başlatılması, burada bakanlıklar konu anketlerinin yanı sıra kamuya kanun tasarıları, arka plan materyalleri sunabilirken sivil toplum gruplarının ve bireylerin, devam eden istişare süreçleri ile ilgili yorum yapmalarına da olanak sağlanmaktadır;
- kamunun, karar alma süreçlerine dahil edilmesinden doğrudan sorumlu olan her bakanlıkta yetkililerin atanması;
- sivil toplum gelişimine yönelik kâr amacı gütmeyen kuruluşların ve yenilikçi programların gelişimini destekleyen ve devlet bütçesinden finanse edilen Sivil Toplum Fonu'nun başlatılması;
- gönüllü çalışma ve halk eğitimine yönelik kalkınma planları;
- *Kâr amacı gütmeyen derneklere ilişkin kanunda* yapılan ve STK'ların yıllık raporunu 2010 kamu sicilinde halka erişilebilir kılan ve böylece sektörü daha şeffaf ve hesap verebilir hale getiren değişiklikler;

¹¹ https://www.siseministerium.ee/public/KODAR_VV_EN.pdf, Aralık 2012'de erişilmiştir.

¹² Söz konusu kurallar İngilizce olarak mevcut değildir.

- değerlerinin yanı sıra, vergi teşviklerine yönelik olarak kâr amacı gütmeyen kuruluşların kamu yararı (yardım kuruluşu) statülerini de belirten *gelir vergisi kanununda* yapılan değişiklikler;
- sivil toplum konuları ve hem kamu hem de kâr amacı gütmeyen sektöre yönelik eğitim programlarına ilişkin araştırma.

Özetlenmiş izleme tedbirlerine rağmen, Estonya'da STK topluluğunun, oldukça yavaş olduğu düşünülen EKAK uygulamasından giderek artan bir şekilde memnuniyetsizlik duyduğu belirtilmektedir (USAID 2010: 102). *STK Sürdürülebilirlik İndeksi*'ne (aynı eserde) göre, "2009 yılının sonunda 2011-14 dönemi için yeni bir eylem planına ilişkin istişareler duyurulmuştur, bu durum yeni uygulama planını eskisine göre daha somut yaparak STK'ların mevcut memnuniyetsizliğine odaklanmaktadır." NENO'nun aldığı bir ders de "sürece dönüp bakmaktır, bunun bakanlıkları da içermesi gerektiği de söylenebilir çünkü bu, daha sonra uygulamasının en zayıf halkası olan vasat EKAK farkındalığı ve ilgisiydi" (Kübar 2008: 2). Komite'nin işleyişine ilişkin bir sorun da özellikle yetersiz fonlaması olan katılımcı STK'ların tarafında olmak üzere kaynak eksikliğidir (aynı eserde). STK'ların 2011 - 2014 eylem planından daha memnun oldukları görülmektedir, 2001 için bu planın "uygulanmaya devam edeceğini" belirtmişlerdir" (USAID 2012: 78).

4.5.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Sivil toplum gelişimine ilişkin politikanın analizi, planlanması ve koordine edilmesi İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. İçişleri Bakanlığı'nın, İçişleri Bakanı ve Bölgesel İşler Bakanı olmak üzere iki Bakanı vardır. Bölgesel İşler Bakanı'nın himayesi altında yer alan *Yerel Hükümet ve Bölgesel İşler Departmanı* özellikle, sivil toplum gelişimini destekleyecek faaliyetleri üstlenmekle görevlendirilmiştir. (Hadzi-Miceva 2009: 14)

Departman'ın sivil toplum alanındaki faaliyetleri şöyledir:

- Kullanılmakta olan uygulamaların analizi ve sivil topluma yönelik stratejik planlama;
- Sivil katılım konusuna ilişkin olarak sektörler ve kuruluşlar arasındaki işbirliğinin koordine edilmesi;
- Vatandaş katılımına yönelik destekleyici altyapı gelişiminin iyileştirilmesi;
- Aktif toplum oluşturmaya ilişkin politika yapma;
- Yerel demokrasinin gelişmesi;
- Toplum girişimlerinin desteklenmesi;
- Gönüllü eylemlerin teşvik edilmesi;
- Sivil girişime yönelik ilçe destek sisteminin geliştirilmesi;
- Ulusal Sivil Toplum Vakfı aracılığıyla STK'ların desteklenmesi ve fonlaması;
- Vatandaş girişimleri hakkındaki farkındalığı artırma;
- Kamu hizmetlerinin ihale edilmesine yönelik ilkeler geliştirme (yerel yetkililer düzeyinde)
- Çalışmanın desteklenmesi ve Devlet ve STK temsilcilerinin Ortak Komitesi'ne yönelik materyallerinin ve belgelerin hazırlanması
- 2011 - 2014 Vatandaş Girişimi Desteği Kalkınma Planı'nın uygulanması ve yönetilmesi; Kalkınma Planı'nın uygulanmasının ve planın belirtilen hedeflere uygunluğunun izlenmesi.

EKAK Uygulaması Ortak Komitesi'ne Bakan başkanlık etmektedir ve Komite'nin çalışmalarını koordine etmektedir. Bu ofisin temsilcisi, Ulusal Sivil Toplum Vakfı'nın Denetim Kurulu'na üyedir ve bu Kurul'un üyeleri Bakan tarafından atanmaktadır. STK'lar ile iletişim ve işbirliğine ilişkin net bir resmi prosedür yoktur ve bu durum, hem kamu hem de STK'lar tarafından

bir şekilde sorun olarak görülmektedir. Bakan'ın diğer bakanlıklar ve bu bakanlıkların STK'lar ile çalışmaları üzerinde kısıtlı yetkileri vardır ve bu işbirliği hakkında tavsiyelerde bulunabilir. Bölgesel İşler Bakanı, belgenin başarı sonuçlarının tartışıldığı bir Parlamento oturumu esnasında EKAK'ın uygulamasına ilişkin raporu sunmuştur. (aynı eserde)

Parlamento düzeyinde, tüm partilerden temsilcileri içeren özel bir *Sivil Toplum Destek Grubu* bulunmaktadır ve bu grup, bu türdeki diğer grupların en büyüklerinden bir tanesidir. Milletvekillerinin bu tür bir grup oluşturma kararına dayanarak kurulmuştur ve ayrı yasal statüsü ya da ayrı idari kuralları yoktur. Parlamento, idare desteğini kullanmaktadır ve ayrı fon almamaktadır. Bu grubun amaçları, sivil topluma ilişkin konular ile ilgilenmek ve üçüncü sektörün kalkınmasını desteklenmesine ilişkin yasama başlatmaktır. Bu grubun, Parlamento'da tartışılmadan önce sivil toplum ile ilgili yasamayı onaylamasını gerektiren bir kural yoktur. (aynı eserde) Ancak, STK'lar tarafından belirtildiğine göre destek grubu resmi olarak mevcuttur ancak çok iyi bir şekilde işlev görmemektedir (Urmo Kübar'ın e-postası, 8 Ekim 2012).

4.5.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Yukarıda bahsedilen *Dahil olmaya ilişkin iyi uygulama kuralları*, 2005 yılında EKAK Ortak Komitesi ve Devlet Kaçılıryası tarafından geliştirilmiştir. Bu kurallarda, "karar alma süreçlerindeki vatandaş dernekleri, ilgi grupları ve kamu arasındaki işbirliğini yönlendirmek üzere bir dizi ilke" düzenlenmiştir ve bu kurallar "kamu ve vatandaş dernekleri için bir tavsiye işlevi görmektedir" (Estonya Cumhuriyeti Devleti 2006: 4). Bu kuralların, en azından şu belgelerin hazırlanmasında idari kurumlar tarafından uygulanması amaçlanmaktadır: kendi çerçeveleri içerisinde hazırlanan ve toplumu etkileyen belgelerin yanı sıra kanun tasarıları ve değişiklikleri; Cumhuriyet Hükümeti'nin düzenlemelerinin ve direktiflerinin tasarıları;

Bakanların kararnamelemlerinin tasarıları; belgeler, görüşler, politikalar, kalkınma planları ve ülkenin kalkınması açısından önemli olan programlar; Avrupa Birliği kuruluşlarının yasama tasarıları ve diğer stratejik belgelerin tasarıları (örneğin; yeşil rapor ve beyaz kitap); kamu hizmetini sağlamaya yönelik talimat ve prosedürler; sözleşmeler ve uluslararası anlaşmalar (Hadzi-Miceva: 2008, 67).

STK katılımı ve istişaresi iyileşiyor olmasına rağmen, hem kamu hem de kâr amacı gütmeyen sektör açısından hala birçok sorun bulunmaktadır. Kamu açısından zorluklar şöyledir: (1) muhtemel ortaklar ile ilgili yetersiz bilgi (bu nedenle, diğer tür grupların veya kuruluşların daha geniş katılımının yerine daha güçlü ve daha çok bilinen şemsiye kuruluşlar için istişareler genellikle kısıtlıdır); (2) dahil olma süreçleriyle ilgili bilgi yetersizdir ve bu durum, STK'lardan anlamlı girdi sağlamaya yönelik herhangi bir gerçek çaba olmaksızın istişare sürecini genellikle resmi hale getirmektedir; (3) yasa tasarılarının kötü kalitesi (bu tasarılar genellikle çok uzun ve karmaşık metinler olduğu için STK'ların bunların üstesinden gelme becerisi yoktur); (4) kötü zaman planlaması ve kısa teslim süreleri (Kanun tasarıları ile ilgili geri bildirimlerini göndermeleri için kuruluşlara verilen süre genellikle 2-3 haftadır, özellikle de yaklaşan istişare süreçlerinde önceden haberleri olmadığında kuruluşlar ilk önce üyelerinin veya seçim bölgesindeki seçmenlerin fikirlerini almak istediğinde bu süre yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, STK'lar genellikle, ihtiyaç değerlendirmesi ve taslağın geliştirilmesi aşamalarında dahil edilmek yerine yalnızca hazırlanmış olan kanun tasarıları ile ilgili istişarelerde dahil edilmektedir); (5) önerileri ile kanun yapma sürecine katkıda bulunan kuruluşlara geri bildirim verme konusundaki kötü kapasite. (aynı eserde)

Diğer taraftan, STK'lar da şu sorunlarla karşılaşmaktadır: (1) politika yapma konusunda anlamlı katkılar yapmak için gereken kaynak eksikliği (insan kaynağı ve finansal kaynak); (2)

yasal metinlere yorumda bulunmak için gereken yeterliliğin olmayışı ve (3) yeni politika veya kanuna yönelik olarak kuruluşun konumunu formüle ettiklerinde üyelerine ve hedef gruplara danışma ve bu üyeler ile grupları dahil etme becerisinin olmayışı. Eğitimler (örneğin; NENO'nun 207 yılındaki yıllık yaz okulu dahil olma ve katılım konularına odaklanmıştır ve en iyi sonuçları almak için halkın dahil edilme prosedürlerinin nasıl uygulanacağını tartışmak ve buna ilişkin tecrübeleri paylaşmak üzere STK'ları ve yetkilileri bir araya getirmiştir) ve STK'lara yönelik daha iyi kaynak sağlama mekanizmaları (örneğin; savunuculuk kuruluşlarının operasyonel maliyetlerinin gelecekteki bağışlarla karşılanması gibi) aracılığıyla bu sorunlara çözümler aranmaktadır. (aynı eserde)

Daha da ilginç bir girişim, 2007 yazında Devlet Kançılıyası tarafından başlatılan www.osale.ee ("osale" Estonya dilinde "katılım" anlamına gelmektedir) adresindeki katılım portalıdır. Bu portalda, bakanlıklar konu anketlerinin yanı sıra kamuya kanun tasarıları, arka plan materyalleri sunabilirken sivil toplum gruplarının ve bireylerin, devam eden istişare süreçleri ile ilgili yorum yapmalarına da olanak sağlanmaktadır. (aynı eserde)

4.6 MACARİSTAN

4.6.1 Kamu-STK işbirliği

4.6.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Macaristan Devleti'nin *Sivil toplum stratejisi* ilgili politika belgelerinin genel tasarılarında genellikle yer almaktadır ve stratejik belge resmi olarak kabul edilmiştir. (Nahtigal 2010, 20).

Zamanda geri gidersek, 2002 yılında sivil ilişkiler ile ilgili devlet departmanı, sivil topluma ilişkin bir stratejinin hazırlanmasına yönelik bir girişimde bulunmuştur. Söz konusu belge, sivil toplum temsilcilerinin aktif katılımı ile gerçekleştirilmiştir ve üçüncü sektörün kalkınma vizyonu ile devlet

kuruluşları ve STK'lar arasındaki ilişkileri ana hatlarıyla belirtmektedir. (aynı eserde). İlk olarak, devlet esasen STK sektörünün temsilcileri ile "gerçek" sözleşme türü bir anlaşma imzalamayı düşünmüştür, buna göre bu anlaşmayı imzalamak için tek bir STK temsilci organı gerekecekti. STK'ların tek bir temsilci organı gibi böylesi bir fikre karşı sivil toplum kuruluşlarından güçlü bir direnç olduğu için devlet bu fikirden vazgeçmek zorunda kalmıştır. (Hadzi-Miceva 2008, 62)

Diğer rehber ilkelerin arasında, söz konusu strateji "kökleri daha derinde olan demokrasiye katkıda bulunma konusunda ve bireysel ve sivil özgürlüklere tam ifade olanağı verme aracı olarak sivil toplum kuruluşlarının önemini kabul etmekte ve tanımaktadır". Macaristan Devleti, STK'ların bağımsızlığına saygı duyduğunu belirtmiştir ve "sivil toplumun oynadığı gözetim fonksiyonunu gerekli olarak kabul etmektedir". Ayrıca "açık yasama ruhunda", devlet "sivil toplumun yasama ve istişare süreçlerine katılım olasılığını sağlamak istemektedir" ve "kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından görevlendirilen ve onaylanan temsilciler ile eşit bir ortaklık kurmaya da hazırdır". Belgede, düzenleyici tedbirler açısından spesifik tedbirler yer almakta, devlet bütçesinden gelen payı artırmaya yönelik bir taahhüt verilmekte ve Ulusal Sivil Fon'un uygulamaya gireceği bildirilmektedir. (Nahtigal 2010, 21).

Sivil diyalog açısından, "Devlet'in sivil stratejisi; kâr amacı gütmeyen kuruluşlara, sektör için çerçeve oluşturan ve sektörün çıkarlarına hizmet eden kanunların ve düzenlemelerin detaylandırılmasına dahil olma olanağı sağlamaya çalışmaktadır. Bu, stratejinin önemli bir unsurudur. Hem devlet hem bakanlık düzeylerinde aktif iletişim, işbirliği mekanizmaları ve iletişim kanalları kurulması gerekmektedir." Belge, Devlet'in "sivil toplum ile bir sözleşme üzerinde anlaşmaya varma" konusunda hazır olduğuna ilişkin bir ifade ile sonlanmaktadır. (aynı eserde)

2007 yılında, kamu STK ilişkilerini daha fazla geliştirmek amacıyla Devlet, *Devlet-Kamu*

İlişkilerinin Gelişimine Hizmet Eden Hükümlere İlişkin İlke Kararı'nı (1065/2007) kabul etmiştir. Bu İlke Kararı, yönetim ilkelerini belirlemektedir ve devlet için 11 görevi ana hatlarıyla belirterek üçüncü sektör ile devlet düzeyinde işbirliğine yönelik prosedürleri oluşturmaktadır. Bir kamu tartışmasını takiben 2007 Devlet İlke Kararı, Halkla İlişkiler Departmanı tarafından hazırlanmıştır. Bu departman, diğer bakanlıkların tavsiyelerinin yanı sıra STK'lardan alınan girdileri de yeni politika belgesine dahil etmiştir. Uygulamaya bir organ tarafından yetki verilen Strateji'nin aksine, 2007 Devlet İlke Kararı uygulamayı merkezi olmayan ve STK'lar ve bağlı bakanlıklar ile işbirliğini geliştirmek amacıyla yeni bir yaklaşım getirdi. Bu şekilde, tüm sektör ile iletişime ilişkin temel sorumluluk yalnızca Halka İlişkiler Departmanı'nda değildi, aksine her bakanlık kendi özel alanındaki STK'lar ile doğrudan iletişim ve işbirliği halindeydi. İlke Kararı, yasal olarak bağlayıcı bir belgeydi ve uygulayıcı bakanlıkların hepsinin, İlke Kararı'nda verilen görevlere dayalı olarak detaylı bir eylem planı hazırlaması gerekmişti. (Hadzi-Miceva 2009, 30)

Bu eylem planlarının hazırlanması esnasında genellikle tüm Bakanlıklar, halihazırda beraber çalıştıkları STK'lar ile girdilerini almak üzere iletişime geçmişlerdir. Ayrıca, planların geliştirilmesi kapalı bir prosedür değildir çünkü ilgili diğer taraflar da taslak eylem planlarını inceleyebilmiş ve buna ilişkin yorumlarda bulunabilmiştir. Eylem planlarının formatları değişiklik gösterebilir ancak genellikle ilk olarak spesifik bir görev belirlenmektedir (örneğin; "gönüllülüğün geliştirilmesine yönelik tedbirlerin koordine edilmesi"), daha sonra ise bunun uygulanmasından sorumlu departman ya da bakanlık birimi (örneğin; "Halkla İlişkiler Departmanı") ve görevlerin uygulanmasına yönelik zaman çerçevesi ya da son tarih listelenmektedir. Belirlenen faaliyetin uygulama sürecine dahil olacak diğer taraflara da başvurulabilir ve dayanacakları spesifik bir STK'yı (örneğin; Ulusal Gönüllülük Merkezi) aday gösterilebilir. Bakanlıklar

ayrıca, kendi bireysel eylem planlarında hedeflenen eylemlerinin uygulamasına ilişkin yıllık bir rapor hazırlamak ve bu raporu her iki senede bir Nisan ayında Sosyal İşler ve Çalışma Bakanlığı'na göndermekle yükümlüydü. Daha sonra, bu uygulama raporlarının tümü, Bakanlık'ın merkezi sivil bilgi portalında yayınlanmaktadır (Hadzi-Miceva 2009, 33) Önerge yeni hükümet tarafından 2011 yılında geri çekilmiştir.

4.6.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

1998 yılında, *Halka İlişkiler Departmanı* ilk defa Başbakanlık Ofisi'nde kuruldu ve Sosyal İşler ve Çalışma Bakanlığı bünyesinde 2011 yılındaki hükümet değişikliğine dek yer aldı. Diğer görevlerinin yanı sıra, Departman üçüncü sektörün kalkınmasına yönelik kanunların başlatılmasından (örneğin; 2005 yılında Gönüllülük Yasa tasarısının hazırlanmasına yakından dahil oldu) ve STK'lar ile diyalogun kolaylaştırılmasından sorumluydu. Sivil Topluma Yönelik 2002 Devlet Stratejisi'nin ve yukarıda bahsedilen 2007 İlke Kararı'nın taslaklarının hazırlanmasından da sorumluydu. Bu Departman ayrıca mevcut Avrupa Birliği fonları ile ilgili bilgi sağladı ve Ulusal Sivil Fon'un uygulanmasını ve çalışmasını denetledi. (Hadzi-Miceva 2009, 16) Hükümet değişikliğinden sonra, Halka İlişkiler Departmanı Kamu İdaresi ve Adalet Bakanlığı bünyesinde ve Kilise, Azınlıklar ve Sivil Toplumdan Sorumlu Devlet Müsteşarı gözetiminde faaliyet göstermiştir. Halkla İlişkiler Departmanı sivil toplumun faaliyeti ve gelişimi için gerekli yasal düzenlemeleri hazırlamak ve uygulanmasını izlemek, sivil sektöre kamu fonu sağlanmasının planlamasını yapmak, STK'lara sağlanan çeşitli destek programlarının birbirine uyumunu sağlamak, Ulusal İşbirliği Fonu'na dair idari sorumlulukları üstlenmek ve Ulusal İşbirliği fonunun idari ajansının işlerini izlemekle sorumludur. Ayrıca Sosyal Danışma Departmanı sivil toplum ve kamu kurumları arasında danışma oturumları düzenlemekle, sivil bilgi merkezlerini işletmek ve izlemek, danışma için programlar önermek ve Sivil Bilgi web sitesinin işlemlerinden

sorumludur. Kilise, Azınlık ve Sivil İlişkilerden sorumlu Devlet Sekreteryası 2012 yılında, Halkla İlişkiler ve Sosyal Danışma Departmanlarını da içerecek şekilde, İnsan Kaynakları Bakanlığı bünyesine alınmıştır.

Ayrıca Macaristan Parlamentosu, bilgi rolünü yerin getiren *Sivil Ofis*'e de ev sahipliği yapmıştır. Bu Ofis, örneğin; ilgi alanlarına göre (örneğin; eğer bir STK çevre ile ilgili kanunlara ilişkin yasama planlarını almak istiyorsa böyle bir seçenek için kaydolabilirler) Parlamento'nun yasama gündemini gönderdiği STK'ların veri tabanını tutmuştur; STK'ların sorularını yanıtlamıştır; çeşitli Komite toplantılarında vb. STK katılımını koordine etmiştir ve düzenlemiştir. Sivil Ofis, Macaristan Parlamento Ofisi içerisinde Meclis Başkanı Kabinesi'nin bir birimi olarak görev yapmıştır. Ofis'in yasal statüsü, Parlamento Ofisi'nin kurumsal ve işlevsel kanunlarına göre düzenlenmiştir ve faaliyetleri için de Ofis'in yıllık bütçesinden kaynak sağlanmıştır. (aynı eserde) Sivil Ofis, 2008 tasfiye edilmiştir.

Macaristan'da görev yapan ilgili bir başka organ da STK'ların işleyişini güçlendirmeyi ve STK'ların işletim masrafları, üçüncü sektöre ilişkin araştırmaları ve diğer tür faaliyetleri için hibe desteği tahsis ederek üçüncü sektörü geliştirmeyi amaçlayan *Ulusal Sivil Fon* idi. Fon mekanizmalarına ilişkin kendi politikalarını geliştirerek sektörün kalkınma öncelikleri ve yönlerini de belirlemiştir. Bu Fon; bir Konsey ve bölgesel tabanlı bir takım heyetler tarafından yönetilmiştir; seçilmiş STK temsilcileri, fonların dağıtımına karar vermekle görevli olan komitede üye olarak yer almışlardır (Hadzi-Miceva 2009, 16). Ancak Aralık 2011'de geçen yani kâr amacı gütmeyen kuruluşlara ilişkin yasa ile birlikte Ulusal Sivil Fon'un yerini *Ulusal İşbirliği Fonu* almıştır. Yeni yasa ile birlikte, fonların dağıtımına yönelik karar alma süreci de değişmiştir. Bugüne dek, açık bir süreç ile seçilen STK temsilcileri değerlendirme komitelerinde çoğunluğu oluşturmaktaydı. Yeni yasaya göre ise, değerlendirme komiteleri ağırlıklı olarak devlet tarafından atanan temsilcilerden

oluşacak ve Bakan da fonların %10'unda kişisel olarak tasarrufta bulunacaktır. Bunun yanı sıra, hibe alan STK'lara aşırı talepler yükleyen ve çok eleştiri alan kurallar aynı kalmıştır (USAID 2012, 90).

Ayrıca bazı bakanlıklar da (İç İşleri Bakanlığı,, Dışişleri Bakanlığı ve Yerel Kalkınma Bakanlığı) medya ve/veya sivil ilişkiler için bir departmana sahiptirler ancak STK'larla işbirliği kurmak dışında başka çeşitli görevleri vardır.

4.6.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı hususunda Macaristan istisnai bir ülkedir çünkü görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmede kamunun STK'lar ile işbirliği yapma yükümlülüğü Anayasa'da yazılıydı (Kanun XX of 1949).kamunun uygun gördüğü işbirliği modelini seçme yetkisi de Anayasa'da belirtilmekteydi. (Golubović 2010, 43). Ancak, 1 Ocak 2012'de kabul edilen Temel Kanun bu tür bir ifadeye yer vermemektedir.

2010 yılında, Yasama Geliştirmede Kamu Katılımına ilişkin 2010 CXXXI Yasası kabul edilmiştir. Yasama Prosedürlerine ilişkin Kanun'da kamu katılımına ilişkin detaylı kurallar **belirtilmemiştir**, yalnızca istişarenin genel rotası belirtilmiştir. Sorumlu bakan, belirli bir internet sayfasında her taslak için; mevzuat taslaklarının başlıkları, içeriklerine ilişkin kısa bir özet ve mevzuat taslaklarının kamuya planlanan açıklanma tarihleri de dahil olmak üzere hazırlanacak olan ileriki mevzuat hakkında kısa bilgi yayınlamak zorundadır (madde 4). Ödeme yükümlülükleri, devlet desteği, Bütçe ve uygulaması, Avrupa Birliği ve uluslararası kaynaklardan alınan fon, uluslararası anlaşmaların resmen ilan edilmesi ve kurumların ve kuruluşların kurulması istisna olmak üzere tüm kanunlar, devlet kararları ve bakanlık kararları kabine istişaresine sunulmaktadır (madde 5). Genel - internet aracılığıyla yorum yapma- ve yorum alma ve doğrudan -yorum almak üzere bakanın paydaşlara doğrudan davet göndermesi- olmak üzere istişare, kanunda iki türe ayrılmıştır (madde 7). Taslak ile

birlikte bir ön etki çalışması da yayınlanmaktadır. İstişareye yönelik zaman çerçevesine ilişkin olarak kanunda şu ifade yer almaktadır; “devlet kuruluşları ile eş zamanlı istişareye sunulacak olan taslak, -hedef doğrultusunda ve taslağın yürürlüğe girmesi doğrultusunda- görüşleri yorumlamanın ve alınan yorumların esasını düşünmenin yanı sıra içerik değerlendirmesi için de **yeterli zaman** verilecek şekilde yayınlanacaktır. **Yorum yapmak için son gün**, taslağın, devlet kuruluşları ile istişare amacıyla sunulması için belirlenen süre ile aynı olacaktır (madde 10)” Bu nedenle **kanunda, istişare için kesin zaman kısıtları belirtilmemiştir**. Sorumlu bakanın, alınan yorumlar ile ve reddedilen yorumlar olduğu durumlarda da reddedilme sebepleri ile ilgili tipik bir özet hazırlaması gerekmektedir. Ancak, bakanın bireysel olarak cevap verme yükümlülüğün olmadığı, kanunda açıkça belirtilmiştir.

Kâr Amacı Gütmeyen Bilgi ve Eğitim Merkezi Vakfı (NIOK), 1 Nisan-26 Mayıs 2011 tarihleri arasında, kamu istişarelerinin son teslim günlerine ilişkin bir araştırma yapmıştır:

STK Sürdürülebilirlik İndeksi'nde Macaristan için 2011 yılına yönelik olarak şunlar belirtilmiştir: “2010 yılının sonlarında geçen Kamu Katılımı Yasası, *stratejik ortaklık* adıyla yeni bir kuruluş da oluşturmuştur. Bu kuruluş aracılığıyla bakanlıklar, -diğer tür kuruluşların yanı sıra- STK'ları da yazılı bir anlayışa dayalı olarak doğrudan istişare yürüttükleri şekilde ortak olmak üzere davet etmektedirler. Yıl boyunca bazı bakanlıklar bu tür sözleşmeler imzalamıştır ancak bu sözleşmeler genellikle kiliseler ve benzer kuruluşlarla yapılmıştır ve STK'lardan gelen ortaklık talepleri cevapsız kalmıştır.” (USAID 2012, 92) Örneğin, Kamu İdaresi Bakanlığı ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı, STK'lar ile bu tür stratejik ortaklıklarda bulunmuştur.

4.7 LETONYA

4.7.1 Kamu-STK işbirliği

4.7.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Son yıllarda, Letonya'da devlet kurumları ve üçüncü sektör arasında güçlü bir diyalog yönünde birçok gelişme görülmüştür. 2005 yılında, *Sivil toplum kuruluşları ve Bakanlar Kurulu arasında işbirliği zaptı*¹³ adıyla sözleşme türü bir belge imzalanmıştır. 2005 yılında ayrıca devlet

¹³ <http://www.mk.gov.lv/en/sabiedribas-lidzidaliba/sadarbibas-memorands/>, Aralık 2012'de erişilmiştir.

YASAMA TÜRÜ	KAMU İSTİŞARE GÜNLERİ					
	0	1-3	4-7	8-14	15-	Toplam
Kanun	5	6	4	12	2	29
Hükümet düzenlemesi	0	3	10	3	1	17
Bakanlık düzenlemesi	3	4	4	12	5	28
Diğer	3	0	1	3	2	9
Toplam	11	13	19	30	10	83

destekli ulusal bir program olan *Sivil toplumun güçlendirilmesi* programı da onaylanmıştır. USAID *STK Sürdürülebilirlik İndeksi*'ne göre, "Bu program, STK'lar ile ilgili konulara ilişkin destekleyici araştırmalara odaklanmaktadır. Program, STK projelerine hibe sağlamaktadır ve Letonya'da 5 STK destek merkezinin ve daha küçük 3 destek biriminin kurulmasına da yardım etmiştir. Farklı ilgileri ve ihtiyaçları olan STK'ları dahil etmek üzere projeler, bağışlar ve diğer girişimler arasında ayrıma gitmeye çalışmaktadır." (USAID 2007, 136)

Taslak belgenin hazırlanması, 21 STK temsilcisinin Başbakan ile yaptıkları bir toplantı sonrasında STK sektörü tarafından başlatılmıştır. 40'tan fazla kuruluş görüşlerini bildirmiş ve istişareler esnasında önerilerini sunmuştur. Söz konusu belge, 15 Haziran 2005 tarihinde Başbakan ve 57 STK'dan gelen temsilciler tarafından imzalanmıştır ve diğer kuruluşların katılımına da açık bırakılmıştır (Letonya Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu 2010a).

Belge'de de görülebileceği gibi, bu zabıt "karar alma süreçlerine sivil toplumun dahil olmasını sağlayarak, toplumun çıkarlarını karşılayan etkili bir kamu idaresi sisteminin işleyişini kolaylaştırmak amacıyla" geliştirilmiştir. Belge'de, STK'lara yönelik finansman mekanizmalarının geliştirilmesi ve sivil toplum için kolaylaştırıcı ortam oluşturmanın diğer bileşenlerine ilişkin taahhütler yer almaktadır.

Ayrıca, Zapt'ta sivil toplumun, politika yapma sürecine katılımı ile ilgili de birçok hüküm bulunmaktadır. Kabine; bunlarla sınırlı kalmaksızın sivil toplum kuruluşlarının ve bu kuruluşların işbirliği ağlarının ilgili programlar ve işbirliği anlaşmaları çerçevesinde politika yapma sürecine dahil olmalarını destekleyerek, işbirliği anlaşmalarının yapılmasını teşvik ederek (uzun vadeli ve kısa vadeli) ve yerel hükümetlerin yetki alanında olan konularla ilgili karar alma süreçlerine sivil toplumun daha etkili katılımını sağlamak amacıyla gerekli düzenleyici temelin geliştirilmesini teşvik ederek kamu idaresi görevlerinin toplumlara, kuruluşlara ve diğer

sivil toplum kuruluşlarına devredilmesini kolaylaştırmayı taahhüt etmiştir.

Nihai hükümlerde, imzalayan tarafların "Zapt'ın uygulanma sürecini yılda en az iki defa ortaklaşa değerlendirmeye ve işbirliğinin daha fazla teşvik edilmesine ilişkin konuları tartışmaya" yönelik taahhütleri bulunmaktadır. Uygulamanın, Devlet Kançılıryası tarafından koordine edilmesi ve teknik olarak sağlanması planlanmıştır. (bkz. Nahtigal 2010, 22 - 24)

Ancak, 2008 STK Sürdürülebilirlik İndeksi raporunda, uygulamadan sorumlu özel Konsey'e rağmen Zapt'ın tam olarak uygulanmadığı belirtilmektedir (yukarıya bakınız). Bunun temel sebebi, Başbakan'ın yükümlülükleri takip etmemesidir ve ayrıca ya toplantıları düzenli olarak iptal etmiş ya da yükümlülüklerle bağlı olma ve STK'ları politika konularına ilişkin tartışmalara dahil etme konularında başarısız olmuştur ancak esasen, belge hükümleri kapsamında bunları yerine getirmesi beklenmekteydi.

4.7.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

2006 yılında Bakanlar Kurulu, *Sivil Toplum Kuruluşları ve Bakanlar Kurulu arasındaki İşbirliği Zapt'ın Uygulama Konseyi'nin* işleyişini (buna ilişkin kuralları) onaylamıştır. Konsey, Belge'nin hedeflerinin ve ilkelerinin uygulanmasını teşvik etme amacıyla kurulmuş bir danışma organıdır. Kamu idaresi kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin uygulanması ile ilgili gerekli hukuki fiiller ve politika planlama belgelerine ilişkin ilgili devlet bütçesi önceliklerine karar verilmesi ve bunlarla ilgili tavsiyelerin hazırlanması da dahil olmak üzere uygulamanın organize edilmesi, değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi ile görevlendirilmiştir. Konseye, Devlet Kançılıryası (sekretarya görevini yürütmektedir) yöneticisi başkanlık etmektedir ve üyelerinin geri kalanı ise Başbakanlık Bürosu'ndan bir temsilciden, bakanlardan ve zaptı imzalayan STK'lardan yetkilendirilen 7 temsilciden oluşmaktadır (Letonya Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu 2010b). Konsey, ayda bir defa toplanmaktadır ve şu üç konu türüne

odaklanmak üzere bir mekanizma olarak görev yapmaktadır: 1) Belge'nin amaçlarına göre STK konuları; 2) Bakanlıkların çalışmalarında görülen ve STK'lar ile ilgili olan konular; ve 3) tematik STK konuları (kültür, toplumsal konular, eğitim, vb.) (USAID 2007: 139). Toplantılar ayrıca STK'lar ve Başbakan arasında da yapılmaktadır - işbirliği ve Belge'nin uygulanmasına ilişkin ilerlemeyi değerlendirmek üzere yılda iki kez bir araya gelmektedirler (Nahtigal 2010, 24).

4.7.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Yukarıda belirtilen Belge'de Bölüm 5'te, karar alma sürecinde sivil katılıma doğrudan işaret edilmektedir:

Taraflar, aşağıda belirtilenleri yaparak, sivil toplum kuruluşlarının iyi bilgilendirilmesini ve karar alma süreçlerine etkin katılımlarını sağlamak amacıyla gerekli mekanizmaların geliştirilmesine, uygulanmasına ve iyileştirilmesine devam edeceklerini taahhüt etmişlerdir:

- a) sivil toplum kuruluşlarının sunduğu görüşler, konuların koordinasyon protokollerine yansıtılacaktır;
- b) ilgili olan sivil toplum kuruluşlarından temsilciler koordinasyon oturumlarına, danışma konseylerine ve belirli projeler geliştirmek üzere kurulmuş çalışma gruplarına katılabilirler;
- c) sivil toplum kuruluşları, kendilerinin sunduğu öneriler ile ilgili olarak kabul edilen kararlar hakkında bilgilendirilecektir ve kabul edilen karara yönelik doğrulama sağlanacaktır;
- d) sivil toplum kuruluşlarının, taslak hukuki fiillerin gelişimini takip etme ve bunlara ilişkin görüş bildirme fırsatları olacaktır; sivil toplum kuruluşları, taslak hukuki fiillerin ve Kabine ve bakanlıklardaki politika planlama belgelerinin işlenmesi sürecinde daha iyi bilgilendirileceklerdir.

USAID'de belirtildiğine göre, aynı yıl Parlamento Başkanı, sivil toplum ile iletişimi güçlendirmeye

yönelik isteğini ifade etmiştir. Sonuç olarak, Parlamento ve STK'lar arasında kurumsallaştırılmış bağlar oluşturacak ve Letonya'da sivil toplumu destekleyecek olan özel bir deklarasyon üzerinde çalışmak üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur. "Üç STK'dan ve Parlamento temsilcilerinden oluşan çalışma grubu 17 defa toplanmıştır ve taslak deklarasyona ilişkin olarak STK'ların görüşlerinin yanı sıra STK'lar ile işbirliği konusunda parlamento komisyonlarından bilgi toplamıştır. Temsil edilen STK'lar şunlardır: Sivil ittifak - Letonya, Avrupa hareketi Letonya ve Letonya Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Koalisyonu." (USAID 2007: 139)

Söz konusu deklarasyon, 30 Mart 2006 tarihinde Parlamento'da büyük çoğunluğun oyları ile kabul edilmiştir. Deklarasyonda, Parlamento'dan Letonya vatandaşlarına ve STK'lara olan bilgi akışının iyileştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu amaçla, Parlamento'da bulunan her komisyon STK'lar için bir irtibat kişisi görevlendirmelidir. Deklarasyonda, STK'lar ile işbirliği içinde olmak üzere Parlamento'nun, karşılıklı iletişimi sürdürmek ve ortak çalışma planları ve projeler geliştirmek amacıyla her yıl bir forum düzenlemesi gerektiği ileri sürülmektedir (USAID 2007: 139). İlk forum 2007 yılında düzenlenmiştir ancak bildirildiğine göre somut sonuçlar elde edilememiştir: „Belirli Parlamento Komiteleri ve STK'lar arasında iyi bir işbirliği olmasına rağmen, bu işbirliği tam anlamıyla kurumsallaştırılamamıştır. Politikacılar, STK'ların dahil olmasını bir halka ilişkiler aracı olarak kullanmaya meyillidir ve sürekli işbirliği ile gerçek anlamda ilgili değillerdir.“ (USAID 2008: 154) 2007 yılındaki izlenim bu şekildeydi ancak bundan 3 yıl sonra USAID şunu gözlemlemiştir; "Devlet yetkilileri, STK'ların ve diğer sivil toplum gruplarının karar alma sürecine katılımını giderek artan bir şekilde kabul etmektedir." (USAID 2010: 136). Yine 2009 USAID *STK Sürdürülebilirlik İndeksi'ne* göre, 2009 yılının başında yeni hükümet oluşturulduğunda, vatandaş katılımına ilişkin olarak neredeyse tüm STK'ların önerilerine sonraki hükümet deklarasyonunda yer verilmiştir (aynı eserde).

4.8 POLONYA

4.8.1 Kamu-STK İşbirliği

4.8.1.1 Karşılıklı İşbirliğine İlişkin Yasal Belgeler ve Politika Belgeleri

Ekim 2007'de Polonya Devleti, 2007 – 2013 yılları arasında sivil toplumun gelişmesine destek Stratejisini benimsemiştir. Fakat 2009 yılında 2009 – 2015 yılları için yeni bir strateji kabul edilmiştir. İlk stratejinin kesinlikle faydasız olduğunu görebiliyoruz: “İnsanların, bu stratejinin gerçekleştirilme seviyesini tahmin etmesini sağlayan hiçbir mali dayanak veya göstergesi bile yoktu” (Rymysza 2009).

Strateji sivil toplumun sadeleştirilmiş tanımları ile başlamaktadır. İlk tanım sivil toplumun, kurumların, kuruluşların, sosyal grupların ve bireylerin etkinliklerini yürüttüğü, aile, devlet ve piyasa arasında uzanan, insanların kamu yararını oluşturan değerler üzerine serbestçe tartışabildikleri ve ortak faydaların gerçekleştirilmesi için birbirleriyle gönüllü bir şekilde işbirliği yaptıkları bir yer olduğunu belirtmektedir. Belgeden alıntılanan ikinci tanıma göre, sivil toplum siyasi bağımlılığın eşitlik ilkelerine dayalı olduğu ve toplumsal ilişkilerin güven ve işbirliğine dayalı olduğu, içinde aktif, ortak faydaların farkında vatandaşların olduğu bir toplumdur. Stratejinin asıl amacı vatandaşların ve topluluklarının katılımını güçlendirmek ve arttırmaktır (aynı eserde).

Strateji, üç ana stratejik hedefini şöyle listelemektedir:

1. Kamu işlerinin belirlenmesinde, vatandaşların aktif katılımının temel bir şart olarak görüldüğü kamu hayatına vatandaşların katılımının en yüksek seviyeye getirilmesi;
2. Sivil toplum kuruluşlarının nicel ve nitel gelişmeleri;
3. İyi durumda olan işleyiş mekanizmalarının oluşturulması – bu da Strateji’de benimsenen temel ilkelerin gerçekleştirilmesine işaret

etmek içindir: kamu idaresi ve vatandaşlar arasındaki ilişkilerde yerindelik, katılım, ortaklık ve medeni diyalog ilkeleri.

Hedefler daha sonra önceliklere dönüştürülmektedir ve sivil toplumun gelişmesi için gereken etkinliklerin hangi alanlarda yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Bunlar aşağıdaki şekildedir:

1. Aktif ve farkındalık sahibi vatandaşlar, aktif yerel topluluklar – bu öncelik vatandaşlık bilgisi, vatandaşların kamu işlerinde aktif olması, yerel toplulukların yerel ortaklıklarda aktif olması ve toplumsal etkinlikler için yerel altyapının oluşturulması gibi etkinlikleri kapsamaktadır.
2. İyi durumda olan, güçlü, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar – bu öncelik, kamu idaresinin bir partneri olarak kâr amacı gütmeyen sektörün potansiyelinin güçlendirilmesini, kuruluşların altyapısının geliştirilmesini desteklemeyi, modern kamu idaresindeki yönetim kalitesinin artırılmasını ve toplumsal katılımın bir aracı olarak toplumsal diyalogun teşvik edilmesini amaçlayan etkinliklerini kapsamaktadır.
3. Toplumsal bütünleşme için kâr amacı gütmeyen kuruluşların geliştirilmesi – bu öncelik aileleri ve toplulukları güçlendirme yoluyla toplumsal dışlanmanın önlenmesi ve toplumsal dışlanma riskinde olan insanların aktif hale getirilmesi, hizmetlere erişim sağlanması ve en yüksek düzeyde toplumsal dışlanma riski taşıyan gruplara yardım sağlanması, kompleks toplumsal bütünleşme mekanizmalarının oluşturulması gibi etkinlikleri içermektedir.
4. Sosyal girişimciliğin geliştirilmesi – bu öncelik şu gibi etkinlikleri kapsamaktadır: üçüncü sektörün rolünü istihdam sağlayıcı olarak güçlendirmek (Polonya’daki kâr amacı gütmeyen sektördeki istihdam oranı Avrupa’dakilerin en düşüklerinden biri),

ekonomide karşılıklı durumların oluşturulması, Kurumsal Sosyal Sorumluluk'un ve sosyal girişimciliğin geliştirilmesi (aynı eserde).

Daha az veya daha fazla bir dereceye kadar bu dört önceliğin hepsi üçüncü sektörü etkileyen eylemlere dönüşmelidir. Strateji'nin uygulanması birçok kaynak tarafından finanse edilecektir: AB hibeleri, Polonya bütçesi, yerel yönetim fonları ve diğer (AB ile bağlantısı olmayan) yabancı fonlar. Strateji tüm seviyelerdeki kâr amacı gütmeyen kuruluş ve kamu idareleri tarafından hayata geçirilecektir. Strateji'nin uygulanmasındaki işbirliği, her iki yılda bir Strateji'nin gerçekleştirilmesi üzerine devlete bir rapor sunması gereken, sosyal konularla ilgili sorunlardan sorumlu bakanlığın bir sorumluluğudur. Strateji geniş çaplı halk müzakeresi yapılarak her dört yılda bir güncellenmelidir. Belge, Strateji'nin işler hale getirilmesi üzerine olan bir görüşme daveti ile sona ermektedir (aynı eserde).

4.8.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bir parçası olan *Kamu Yararı Dairesi* Polonya STK sektörünün gelişimini teşvik eden kurumsal ve yasal şartları oluşturmaktan sorumludur. Daire, aynı zamanda *Kamu Yararı Etkinlikleri Konseyi*'ne de idari hizmetler ve ofis hizmetleri sağlamaktadır. Kamu Yararı Etkinliği ve Gönüllülük (2003) Kanunu bu Konseyi kurmuştur, bir danışma konseyi olan bu konseyin sorumlulukları şunları içermektedir: Kanun'un uygulanmasına ilişkin konular üzerinde fikir belirtmek; kamu yararı etkinliği ve gönüllülüğe ilişkin hükümet kanun tasarısı hükümleri hakkında fikir belirtmek; kamu idaresi kurumları ile kamu yararı kuruluşları arasında çıkabilecek uyuşmazlıklar durumunda destek vermek ve fikir belirtmek ve STK'lar ile işbirliği içerisinde kamu yararı etkinliği gerçekleştirmeye ilişkin standartlar ve bu standartların ihlal vakaları hakkında bilgilendirme yapmak için mekanizmalar oluşturmak. Konsey, devlet idaresi kurumlarından beş temsilci, yerel

hükümetten beş temsilci ve STK'lardan on temsilci, bunların ittifakları, birlikleri ve diğer bazı belirli kuruluş tiplerinden oluşmaktadır. Konsey'in STK üyeleri, STK'lar tarafından belirtilen adaylara dayanılarak Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından göreve getirilmektedir. Seçilen kişiler listeden olduğu sürece Bakan'ın serbest seçim hakkı bulunmaktadır (Hadzi-Miceva 2009, 18 - 19)

4.8.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Polonya'da, Lobicilik Kanunu'na göre, tüm devlet politikaları ve inisiyatifleri (özellikle bakanlıkların internet siteleri üzerinden) kamuya bildirilmelidir ve bu Kanun herkesin yasama önerileri üzerine yorum yapma hakkını onaylamaktadır (Donelan, 4).

Bakanlar Kurulu'nun Usul Kuralları ve Sejm'in İktisadî Kuralları'na göre, spesifik bir yönetmelik için yapılan halk müzakerelerinin sonuçları uygun Düzenleyici Etki Değerlendirmesi'nde ortaya konulmalıdır. Ek olarak, birkaç bakanlık halkın yorumlarını ele almak için iç prosedürler koymuştur. Örneğin Adalet Bakanlığı'nın yasal dairesi tarafından taslağı hazırlanan bir yönetmelik üzerine kamu tarafından yapılan yorumlar, Medeni Kanun Kanunlaştırma Komitesi'ne veya ceza kanunu Kanunlaştırma Komitesi'ne gönderilmektedir, burada yorumların gerekçeli olup olmadıklarına ve taslağa yerleştirilmelerine gerek olup olmadığına karar verilir (Donelan, 6)

Uygulamada birçok kuruluş, seslerini yükseltmeleri için daha fazla fırsat elde edebilecekken Devlet'in somut kanun ve yönetmeliklerin geliştirilmesi sırasında onların fikirlerini her zaman almadığı konusunda hala yakınmaktadır. Ayrıca STK'lara, önerilen programların somut ilkeleri ve önceliklerinin aksine, sıklıkla sadece genel varsayımlara dayalı fikirlerini belirtme şansı veriliyor. Aynı zamanda STK'lar genellikle önerilerine ilişkin geri bildirim almıyorlar ve bunların neden hesaba katılamayacağı konusunda bilgilendirilmiyorlar. Ek olarak, Polonya'da mevzuat oluşturma süreci sürekli değiştirilen bir takım yönetmelikler tarafından yönlendirilmektedir (USAID 2012, 156).

4.9 HIRVATİSTAN

4.9.1 Kamu-STK işbirliği

4.9.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Hırvatistan örneği, STK'ların gelişimini desteklemek amacıyla yönelik işbirliği belgeleri ve stratejilerinin gelişimini araştırmak için muhtemelen en iyi örnektir.

Hırvatistan Hükümeti ve STK'lar arasındaki ilk belge 2001 yılında imzalanan *"Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti ve Sivil Toplum, Kâr Amacı Gütmeyen Sektör arasındaki İşbirliği Programı"*¹⁴ Program'ın taslağı oldukça katılımcı bir tutum içerisinde hazırlanmıştır. 16,000'i aşkın STK sürece katılım için davet edilmiştir. Hırvatistan Devleti ve önde gelen STK'ların süregelen daha çok kişiye ulaşma çabaları sayesinde, daha birçoğunun zamanla ilgilenir hale gelmiş olmasına rağmen, başlangıçta birkaçı ilgilenmiştir. Belgenin taslağını hazırlamak için sektörler arası bir çalışma grubu oluşturulmuştur ve (biri ulusal düzeyde, dördü yerel düzeyde) taslak belgeyi sunmak üzere birçok halk müzakeresi yapılmıştır ve geri bildirim istenmiştir (Hadzi-Miceva 2009, 8). İşbirliği Programı "toplumsal değişiklikler, işbirliği, dayanışma, toplumsal adalet, şeffaflık, kişisel yetenek ve sorumluluk, karar almaya katılım, kişiliğin hesaba katılması, kendi kendini organize etme, örgütsel çeşitliliğin hesaba katılması sürekli öğrenme üzerine kurulan modern demokrasinin ortak değerlerine ve toplumsal inisiyatif değerlerine bağlıdır. Devlet ve Sektör arasındaki iletişimi arttıracak etkili mekanizmalar oluşturmayı amaçlar." İşbirliği Programı, Devletin ve STK'ların yükümlülüklerini listelemiş olmasına rağmen, yasal açıdan bağlayıcı bir belge olarak algılanmamıştır. Program, canlı bir belge olarak algılanmıştır - "bir başlangıç noktası, bir sonuç değil" - her iki tarafça verilen "onaydan tekâmül etmiş bir yetki". Ek

olarak, İşbirliği Programı sektörler arası işbirliğini yerel merkezler arasında dağıtmak amacıyla yerel ve bölgesel şartların oluşturulmasını öngörmüştür. İşbirliği Programı'nın uygulanması olumlu olarak değerlendirilmiştir. Derneklere ilişkin yeni Kanun, Piyango Kanunu, Gönüllülük Kanunu ve Vakıflara İlişkin Kanun Taslağı, Bağış Vermeye İlişkin İyi Uygulama Kanunu, STK'lara yapılan bağışlara ilişkin kesintiler yapan vergi kanunu değişiklikleri ve Hırvatistan'daki şehirlerde yerel şartların oluşturulması dahil olmak üzere STK'ların yararına olan yasama reformlarına öncülük etmiştir (Hadzi-Miceva 2008, 61, 62).

İşbirliği Programı'nın başarılı uygulamasının ardından, Hırvatistan Devleti 2006 yılında *"Sivil Toplumun Gelişmesi için Destekleyici Ortamın Oluşturulmasına İlişkin Ulusal bir Strateji"*¹⁵ benimsemiştir. Strateji, sivil topluma destek için yasal, finansal ve kurumsal çerçeveyi arttırmak ve güçlendirmek amacıyla 2011 yılına kadar tamamlanması gereken hedefler ve önlemler belirlemektedir. Strateji özellikle karar almaya katılım, STK'lar için yasal çerçeve ve vergi çerçevesi, işbirliği için kurumsal çerçeve, STK'ların sözleşme yapılması aracılığıyla finanse edilmesi, toplumsal girişimlerin geliştirilmesi, hayırseverliğin geliştirilmesi, gönüllülük ve vakıflar, toplumsal bağlılık ve STK'ların Avrupa Birliği bütünleşme sürecindeki rolü alanlarında belirlenmiş hedefleri ve önlemleri içermektedir. Strateji, STK'lar ve hükümet yetkilileri tarafından oldukça istisari, iş birliği ve katılımcı bir süreç aracılığıyla geliştirilmiştir (aynı eserde). Ulusal Strateji'nin benimsenmesinin üzerine, Devlet STK'lar Dairesi, 2007 yılının Şubat ayında Devlet tarafından kabul edilen Strateji'nin uygulanmasına yönelik bir İşlevsel Plan geliştirmiştir. Bu İşlevsel Plan, Stratejik hedeflerin uygulanmasını, teslim tarihlerine uyulmasını ve sorumlu bakanlıkları veya devlet kurumlarını

¹⁴ <http://www.uzuvrh.hr/page.aspx?pageID=80>, Aralık 2012'de erişim sağlanmıştır.

¹⁵ http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/Nacionalna_Strategija_ENG.pdf, Aralık 2012'de erişim sağlanmıştır.

desteklemek için gerekli olan tüm önlemleri açıkça belirlemektedir. İşlevsel Program'daki görevleri üstlenmeleri için görevlendirilen spesifik kurumlar, başarılı işler ve karşılaşılan zorluklara ilişkin İşbirliği Dairesi'ne rapor vermektedir. İşbirliği Dairesi, uygulamanın ilerleyişine ilişkin Hükümet'e yıllık raporlar sunmakla sorumludur. Rapor, kabul edilmeden önce, uzmanların oluşturduğu çalışma grubu ve koordinasyon toplantılarında Hükümet tarafından incelenir ve üzerinde tartışılır (Hadzi-Miceva 2009, 31).

İşbirliği Dairesi, işlevsel plan için olan önlemleri gerçekleştirilmesi konusunda değerlendirme raporu oluşturulması için bir plan hazırlamıştır:

Planlanan önlemlerin sayısı	103
Başarılı şekilde gerçekleştirilen önlem sayısı	37
Kısmen gerçekleştirilen önlem sayısı	56
Gerçekleştirilmeye başlanan önlem sayısı	93
Gerçekleştirilmeye henüz başlanmayan önlem sayısı	10
Teslim tarihine göre gerçekleştirilmesinde gecikme olan önlem sayısı	66
İşlevsel planın gerçekleştirilme yüzdesi	90%

(UZUVRH 2011, 1)

Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti, 2012 yılının Temmuz ayında, *2012 - 2016 yılları arası için sivil toplumun gelişmesine olanak sağlayan bir ortamın oluşturulmasına yönelik yeni Ulusal Strateji*'yi

benimsemiştir¹⁶. Giriş ve sonuç hükümlerinden ayrı olarak, belge dört temel parçadan oluşmaktadır: devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkilerin değer bazı, Hırvatistan'da sivil toplumun gelişimi, Ulusal Strateji alanları ve Ulusal Strateji'nin uygulanması. En önemli ve en kapsayıcı parça Ulusal Strateji'nin temel alanlarını belirleyici olandır, içerisinde bulunan dört alan aşağıdaki şekildedir:

- sivil toplumun gelişmesine destek için kurumsal çerçeve (en temel vurgulardan biri teşvik ve tüm Hırvatistan bölgelerinde eşit derecede sivil toplum gelişimini sağlamak),
- sivil toplum ve katılımcı demokrasi (siyasi süreçte vatandaşların rolü, siyasi kararlar alma ve kamu politikasını belirleme sürecine katılım konusunda onların yeterliği, demokratik vatandaşlık eğitimi, gönüllülük ve kâr amacı gütmeyen medya),
- toplumsal ve ekonomik kalkınma ve etkinlik için STK'ların rolü (STK'lar tarafından toplumsal hizmet sağlanması, toplumsal yenilik ve toplumsal girişimciliğin geliştirilmesi) ve
- uluslararası bağlamda sivil toplumun daha fazla gelişmesi

Strateji, yukarıda bahsedilen alanların her birinin uygulanması için hedefler ve önlemler belirlemektedir; örneğin; hedeflerin ve önlemlerin gerçekleştirilmesi için gereken uygulama etkinlikleri; bunları yalnız uygulayan ve başkaları ile birlikte uygulayan kurumlar; teslim tarihleri; uygulama için gerekli kaynakların finanse edilmesi ve uygulamamanın ilerleyişinin değerlendirilmesinde baz alınacak göstergeler. Belge toplamda 26 hedef, 27 önlem ve 91 uygulama etkinliği listelemektedir.

¹⁶ <http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/Nacionalna%20strategija%20FINAL.pdf>, Aralık 2012'de erişim sağlanmıştır.

Ulusal Strateji'nin hazırlanması prosedürü, 2011 yılı STK Günleri'nde, Hırvatistan'da yaklaşık iki yüz katılımcı sivil toplumun geliştirilmesi vizyonu için öneriler geliştirdiğinde başlamıştır. Sürecin bir devamı olarak, Ulusal Strateji'nin hazırlanmasındaki başlangıç noktaları üzerine bir müzakere 2011 yılının Haziran ayında gerçekleşmiştir. Devlet idaresi kurumları ve STK'lardan gelen temsilciler olan yaklaşık otuz katılımcı müzakereye katılmıştır. Kamu tartışmasında kabul edilenle uyumlu olarak, STK'lar ve devlet idaresi kurumlarından olan yaklaşık elli temsilci, 2011 Eylül'de başlayarak, Strateji için öneriler kaleme almaya dahil oldular. Bu çabaların bir sonucu olarak, Taslak Strateji üzerine, 22 Mayıs'tan 6 Haziran 2012'ye kadar halk müzakereleri yapıldı ve 4 Haziran'da STK temsilcilerinin yer aldığı bir kamu tartışması gerçekleştirildi. Ulusal Strateji'den spesifik önlemler ve etkinlikler üzerine de ayrıca birkaç uzman toplantısı yapıldı, örneğin, toplumsal hizmet sağlanması ve kâr amacı gütmeyen etkinlikler. Ek olarak STK'lara belge geliştirilmesinin tüm safhalarına eşit katılım fırsatı verildi, en son fırsat, katılan STK temsilcilerinin Ulusal Strateji Taslağı üzerine ek yorumlar sunma şansına sahip olduğu 2012 STK Günleri'dir (14 - 16 Haziran): (ayrıca Devlet'in STK'lar ile işbirliği Dairesi'nin web sayfasına bakınız: <http://www.uzuvrh.hr/vijestEN.aspx?pageID=1&newsID=1883>).

4.9.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Hırvatistan, STK - Devlet işbirliğini destekleyen üç parçalı bir modelle kurumsallaştırmıştır.

Devlet STK'larla İşbirliği Dairesi, Hırvatistan'da STK'lar ile işbirliği ve ortaklık için şartları oluşturmak amacıyla 1998 yılında Devlet STK'larla İşbirliği Dairesi'ne ilişkin Yönetmelik tarafından kurulmuştur.

Daire'nin, Hırvatistan Cumhuriyeti'ndeki sivil toplum, kâr amacı taşımayan sektörün etkinliği için yeni yasama çerçeveleri oluşturmak ve önermek konusundaki işbirliğinden, Sivil Toplumun

Gelişmesine Olanak Sağlayan bir Ortamın Oluşturulmasına yönelik Ulusal Strateji'nin uygulanmasını ve Strateji için İşlevsel Uygulama Planı'nın tedbirlerini izlemekten, devlet bütçesi ve diğer kamu fonlarının yanı sıra Avrupa Birliği'nin katılım öncesi ve yapısal fonlarından sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini finanse etmek için bir program, standartlar ve öneriler oluşturmaya kadar geniş çaplı bir etkinlik alanı bulunmaktadır.

Devlet STK'larla İşbirliği Dairesi'ne ilişkin yürürlükteki Yönetmelik'e göre, Daire'nin görevi, bakanlıkların, merkezi devlet dairelerinin, Hırvatistan Hükümet dairelerinin ve devlet idaresi kuruluşlarının aynı zamanda yerel düzeydeki idari kurumların işlerini, Hırvatistan Cumhuriyeti'ndeki sivil toplum, kâr amacı gütmeyen sektör ile işbirliğini izlemek ve geliştirmekle bağlantılı olarak koordine etmektir.

Daire, Avrupa Komisyonu programları ile finanse edilen ve Maliye Bakanlığı'nın Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından öngörülen sivil toplumun gelişmesini destekleyen projeler uygulamaktadır.

Parlamento tarafından 2007 yılının Şubat ayında kabul edilen STK Programları ve Projeleri için Fonlama Tahsisatı için İyi Uygulama, Standartlar ve Ölçütler Kanunu uyarınca, Daire kuruluşların programlarını devlet bütçesinden finanse etmeye yönelik standartları iyileştirmek üzerinde çalışmaktadır(<http://www.uzuvrh.hr/page.aspx?pageID=73>).

Sivil Toplumun Geliştirilmesi Konseyi, Sivil Toplumun Gelişmesine Olanak Sağlayan bir Ortamın Oluşturulmasına yönelik Ulusal Strateji'nin uygulanmasında; hayırseverliğin, sosyal sermayenin, ortaklık ilişkilerinin ve sektörler arası işbirliğinin geliştirilmesinde Hırvatistan'daki sivil toplum kuruluşları ile Devlet arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik hareket eden, Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti'nin bir danışma konseyidir. Konsey'in işleyişi, 2009 yılında kabul edilen Sivil Toplumun Geliştirilmesi Konseyi'nin Kurulması Kararı'na dayanmaktadır ve işlerini bunun usul kuralları aracılığıyla düzenlemektedir. Konsey için

lojistik ve idari işler Hırvatistan Devleti'nin STK'lar ile İşbirliği Dairesi tarafından yapılmaktadır.

Sivil Toplumun Geliştirilmesi Konseyi'nin görevleri:

- Hırvatistan'daki sivil toplumun gelişmesine ilişkin veya gelişmesini etkileyen ve sektörler arası işbirliğine ilişkin veya işbirliğini etkileyen kamu politikalarının sürekli izlenmesi ve analizine katılım
- sivil toplumun gelişmesini etkileyen mevzuat taslaklarına ilişkin Devlet'e fikir bildirmeye katılım
- Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti'nin bakanlıkları ve dairelerinin finanse edilen projeler ve programlar hakkındaki yıllık raporlarının analizinin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının program ve projelerinin kamu kaynakları ile finanse edilmesi için olan ulusal programlara yönelik önceliklerin planlanmasında işbirliği
- sivil toplum kuruluşları ile etkin bir istişare sistemine dayalı olarak Hırvatistan'a açık olan katılım öncesi programlarının ve AB fonlarının kullanımına yönelik önceliklerin programlanması ve belirlenmesine katılım.

Konsey'in 27 üyesi bulunmaktadır, 12 tanesi ilgili devlet idaresi kurumlarından ve Hırvatistan Devleti dairelerinden temsilciler, 12 tanesi sivil toplum, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan temsilciler ve 3 tanesi de vakıflardan, sendikalardan ve işverenler derneğinden temsilcilerdir (<http://www.uzuvrh.hr/page.aspx?pageID=75>). Toplumsal kuruluşları temsil eden Konsey üyelerinin önceden belirlenmiş alanlarda çalışması gerekmektedir (her alan için bir temsilci gereklidir). Her kuruluş aday gösterebilir. (Uygun deneyim, motivasyon mektubu, CV, vb. gibi) gerekliliklere uygun düşen her aday ön atamalardan sonra kısa listeye alınır. Bunun sonrasında kuruluşların, kuruluşu temsil eden kişi tarafından imzalanıp onaylanan özel bir formu doldurup posta ile teslim ettiği 15 günlük bir süreç başlar. Devlet STK'lar ile İşbirliği

Dairesi, kazananları ve tüm diğer adayları ve ayrıca her adayın aldığı oy sayısını içeren bir liste yayınlar. Üyelerin görev süresi üç yıldır ve bazıları yeniden seçilebilir. Toplantılar en az üç ayda bir yapılmalıdır ve gerekliyse daha da önce yapılmalıdır. Konsey üyeleri, masraflarının geri ödenmesine rağmen, istihkak almazlar. Konsey, mevcut fonun olup olmamasına bağlı olarak istihkak alabilecek üyeleri olan Komiteler kurabilir. Konsey, Devlet'e etkinliklerine ilişkin yıllık bir rapor sunmak zorundadır (Hadzi-Miceva 2009, 20).

Sivil Toplumun Geliştirilmesi Ulusal Vakfı, temel amacı Hırvatistan Cumhuriyeti'nde sivil toplumu teşvik etmek ve geliştirmek olan bir kamu vakfı olarak 16 Ekim 2003 tarihinde Hırvatistan Parlamentosu'nun kararlaştırdığı özel bir Yasa ile *Hırvatistan Cumhuriyeti* tarafından kurulmuştur. Ulusal Vakıf, 24 Kasım 2003 tarihinde 2 milyon HRK (Hırvat Kunası) değerinde kuruluş varlığı ve toplumdaki demokratik kuruluşların ilerlemesinin yanı sıra kâr amacı gütmeyen sektörün, sektörler arası işbirliğinin, sivil girişimlerin, yardım severliğin ve gönüllülüğün sürdürülebilirliğini teşvik eden programlara uzman desteği ve finansal destek sağlama amacıyla şans oyunlarından elde edilen gelirlerin ve devlet bütçesindeki fonun bir kısmından elde edilen sürekli içeriye giren fon akışları ile tescil edilmiştir. Avrupa sınıflandırması ve küresel sınıflandırmaya göre Ulusal Vakıf, hibe veren programları (Hibe Vakfı) ve diğer kuruluşlarla işbirliği içerisinde işletim faaliyetlerini (İşletme Vakfı) birleştiren karma kamu vakfidir (Ulusal vakıf: 2011, 5). Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti, yönetim kurulunun üyelerini ve Ulusal Vakfın yöneticisini atamaktadır. Yönetim Kurulu'nda 9 üye vardır ve bunlardan 3 temsilci devlet idari kurumlarından (Ekonomi Bakanlığı, Avrupa Entegrasyon Bakanlığı ve Bilim, Eğitim ve Spor Bakanlığı), bir temsilci yerel ve bölgesel özerk hükümet birimlerinden ve 5 temsilci de sivil toplum gelişimi konusundaki uzmanlardan ve kuruluşlardan gelmektedir (Hadzi-Miceva 2009, 20).

4.9.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

*Kanunların, düzenlemelerin ve diğer hukuki fiillerin kabul edilme prosedürleri ile ilgili olan halk ile İstişare Kuralları*¹⁷, 21 Kasım 2009 tarihinde Devlet tarafından kabul edilmiştir. Nihai metin, “STK’larla İşbirliği Ofisi ve Sivil Toplumun Geliştirilmesi Konseyi tarafından çok sayıda STK ile yürütülen kapsamlı istişare sürecinin bir sonucuydu. Söz konusu kurallar, STK’ların karar alma süreçlerine katılımının sağlanmasına yardım etmelidir çünkü bu kurallar, ilgili tüm tarafların temsilcilerini dahil etmek üzere istişare süreçlerinin yönetilmesi gereken yolları tanımlamakta ve buna ilişkin tavsiyelerde bulunmaktadır.” (USAID 2010, 88)

Bu kurallarda belirtilen genel istişare ilkeleri katılım, karşılıklı güven, şeffaflık ve sorumluluk ve yapıcılıktır. Asgari istişare standartları ve tedbirleri şöyle özetlenebilir: halkın, kanunların ve diğer düzenlemelerin kabul edilmesine ilişkin planlarla ilgili olarak zamanında bilgilendirilmesi gerekmektedir; öneriler, çevrimiçi olarak veya diğer yollarla halka duyurulmalıdır; yorum ve öneri sunmak için son gün açıkça belirtilmelidir ve 15 günden az olmamalıdır; istişarenin etkilerine ilişkin geri bildirimler (önerilerin kabulü veya reddedilmesi) alenen sağlanmalıdır; düzenleme hazırlama yetkisi olan tüm devlet kurumlarının istişare koordinatörü ataması gerekmektedir. İhtiyaçlar ve mevcut kaynaklar düşünüldüğünde, istişare süreci ilgili olan halkın temsilcileri olarak uzmanların (çalışma grubu üyesi olarak atanabilecek olanlar) içerilmesini ve/veya kanunların, düzenlemelerin ve diğer hukuki fiillerin finansal, sosyal, çevresel ve diğer etkilerine ilişkin kamu istişarelerinin düzenlemesini zorunlu kılabilir. Diğer taraftan, özellikle de AB’ye katılım gerekliliklerinin dinamiklerine işaret eden acil durumlarda asgari standartlar düşürülebilir. (Nahtigal 2010, 13).

Uygulamada da görülmektedir ki, İstişare Kuralları uygulaması yavaş bir başlangıç yapmıştır. 2010 yılında devlet idari kurumları tarafından uygulama koordinatörleri atanmıştır ve Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu da yasama organlarının eğitimine yönelik bir ilke aracı olarak bu kuralların kullanılmasını desteklemiştir. Ancak, kurallar metninin net olmayan kısımları karışıklık yaratmıştır ve uygulamaya engel olmuştur. Metni netleştirecek değişikliklerin 2011 yılında yapılması beklenmektedir (USAID 2011, 63).

4.10 KARADAĞ

4.10.1 Kamu-STK İşbirliği

4.10.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

2009 Kamu-STK İşbirliği *Stratejisi*, işbirliği ilkelerini oluşturan ve işbirliğini gerçekleştirmeye yönelik açık eylemler, tedbirler ve kurumsal prosedürler öneren ilk stratejik belgedir.

Strateji’nin, Eylem planında yer alan spesifik tedbirler ile daha fazla detaylandırılan iki genel ve üç spesifik hedefi vardır. Genel hedefler; STK’ların kurulmasına ve işlemesine yönelik normatif ve yasal çerçevenin geliştirilmesi ve STK’lar ile işbirliğine yönelik kurumsal çerçevenin geliştirilmesidir. Spesifik hedefler ise aşağıdaki gibidir:

- Bilgilendirmenin, istişarenin ve kamu politikaları geliştirme ve değerlendirme süreçlerine katılımın iyileştirilmesi – bir diyalog kültürü oluşturunuz, karşılıklı bilgi akışının karşılıklı akışlarını iyileştiriniz, STK’lar ile bir istişare sistemi geliştiriniz, Devlet, bakanlıklar ve diğer kamu idaresi organlarının oluşturduğu organların çalışmalarına STK’ların daha fazla katılımını güvence altına alınız;
- STK’ların işleyişine yönelik daha uygun bir ortam geliştirme – STK’ların Avrupa entegrasyon sürecine katılımlarını güçlendiriniz, gönüllülüğün gelişmesini teşvik

¹⁷ http://www.uzvvrh.hr/userfiles/file/code%20of%20practice%20on%20consultation-croatia_final.pdf, Aralık 2012’de erişilmiştir.

ediniz, STK'ların halk eğitimine ve hayat boyu öğrenmeye katılımlarını güvence altına alınız, engelliler için kamu kuruluşlarına eşit erişimi güvence altına alınız;

- STK'ların finansal sürdürülebilirliğinin teşvik edilmesi – STK'ların kamu fonlarından finanse edilmesine yönelik uygun prosedürleri ve kriterleri teşvik ediniz, başarı kültürünü teşvik ediniz ve ortak sosyal sorumluluğu teşvik ediniz.

4.10.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Karadağ'da Devlet ve sivil toplum arasındaki işbirliği, *STK'larla İşbirliği Devlet Ofisi'ne* ve bakanlıklardaki ve diğer devlet idari organlarındaki irtibat görevlileri ağına dayanmaktadır.

İşbirliği Ofisi, bir Devlet belgesi olan "Karadağ Cumhuriyeti Devleti ve Sivil Toplum Kuruluşları arasındaki İşbirliğinin Temeli" ve müteakip Sonuç ile 2006 yılında sağlanan siyasi yetki temelinde 2007 yılında kurulmuştur. Bu tür belgeler açısından bir ilk olan söz konusu belge, bu tür bir Ofis kurarak, geleneksel olarak kötü durumda olan Devlet – sivil toplum ilişkilerini iyileştirmeye yönelik bir gündem belirlemiştir.

Ofis, diğer belgelerin yanı sıra "İşbirliği Temeli" belgelerinde belirlenen ilkeler ve hedefler doğrultusunda –açık ve demokratik bir toplum oluşturmaya devam etmek amacıyla karşılıklı işbirliği ve koordinasyon geliştirerek, STK'ların bağımsızlığını etkilemeyerek ve çabalarının ve STK'ların çalışmalarının şeffaflığını geliştirerek planların, programların, projelerin ve diğer faaliyetlerin hazırlanması ile ilgili görevleri yerine getirmektedir. Ofis, STK'larla İşbirliği Devletler Konseyi için idari ve teknik destek olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Ofis, STK'lar ile işbirliği alanındaki devlet kurumlarının çalışmalarını koordine etmekte, bu kurumlara eğitim vermekte ve STK'lar ile işbirliğine yönelik olarak bu kurumları devlet idari organlarının dahili ağına – altyapısında birleştirmektedir (TACSO 2011, 16).

TACSO'nun ihtiyaç değerlendirme raporu, ofisin çalışmasındaki temel sorunları belirlemiştir:

İyi tanımlanmış sorumlulukların/yetkinliklerin olmayışı;

- Devlet Genel Sekreterliği'nin ve bu kurumun bütçesinin bir parçası olduğu için Ofis'in kendine ait ayrı bir bütçesi yoktur;
- Daha çok sayıda vasıflı personelin olmayışı – Ofis Başkanı ve bir idari kişiye ek olarak sadece iki vasıflı kişi istihdam edilmektedir ve bir kişinin de önümüzdeki dönemde dahil edilmesi planlanmaktadır;
- Ofis'in ve devlet kurumlarının, Ofis'in gerçek yetkinlikleriyle uyumlayan yüksek beklentileri – bütçe ve mevcut insan kaynakları;
- Tahsis edilen yeni kaynaklar ile iyi takip edilmeyen yeni yasal yetkinlikler (aynı eserde).

Uygulama raporunda, irtibat yetkilileri aracılığıyla ağ oluşturma ve koordinasyon sisteminin de iyi işlemediği belirtilmektedir. İrtibat kişileri sıklıkla yer değiştirmekte ve bu da STK'lar ile iletişimde karışıklığa neden olmaktadır. Yeni atanan irtibat kişilerinin sivil toplum anlayışları genellikle zayıftır ve STK'lar ile çalışma deneyimleri de yoktur ve bu durum da yeterlik kazanmak için kapasite oluşturmaya ve yeterli zamanı gerektirmektedir (aynı eserde).

Yukarıda bahsedilen Strateji'de, Devlet'te özel bir danışma organı –*STK'lar ile İşbirliği Konseyi*- kurulması öngörülmüştür. STK'lar ile işbirliği Konseyi 2010 yılında kurulmuştur ve 2011 yılının başlarında da tam olarak işlevsel hale gelmiştir. Konsey, Bakanlıklardan 13 temsilci ve sivil toplum kuruluşlarından 12 temsilciden oluşmaktadır (aynı eserde). 2011 yılında Konsey yedi oturum düzenlemiştir ve bu oturumlarda, sivil toplum kuruluşlarına yönelik temel tüm uygunluk belgelerini göz önünde bulundurmıştır (STK'lara ilişkin Kanun Taslağı, şans oyunlarından elde edilen gelirlerin dağılımına ilişkin Taslak Kanun Hükmünde Kararname, devlet idari organları

ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğine ilişkin Rapor, STK'ların kamu fonlarından finanse edilmesi modelinin Analizi, Avrupa Komisyonu'nun sivil topluma ilişkin tavsiyelerinin uygulanması hakkında aylık raporlar, devlet idari organları ve STK'lar arasındaki işbirliğine ilişkin taslak kanunlar, yasama süreçlerine kamunun dahil olmasına ilişkin taslak kanunlar vb.) (bkz. Vlada Crne Gore 2012).

Konsej'in sorumlulukları arasında şunlar yer almaktadır: Strateji'nin uygulanmasının ve Strateji'nin Uygulanmasına yönelik Eylem Planı'nda öngörülen faaliyetlerin sonuçlarının izlenmesi; çalışmaları ve gelişmeleri için destekleyici bir ortam oluşturmak amacıyla Karadağ'daki sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına yönelik kurumsal ve normatif çerçeveyi etkileyen taslak düzenlemeler ile ilgili olarak Devlet'e görüş sunulması; ulusal kamu politikalarının ve bunların uygulanmasının tanımlanmasındaki karşılıklı ilişkilerin bütünlüçliliğinin iyileştirilmesini ve bu ilişkilerin güçlendirilmesini etkilemektedir; sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve Strateji'de öngörülen diğer hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik daha iyi bir normatif ve kurumsal çerçeve oluşturmak amacıyla yeni düzenlemelerin ve mevcut düzenlemelerde değişikliklerin ve değişen mevzuatların kabul edilmesinin başlatılması; ilgili STK'ların, kamu politikalarının formülasyon ve uygulanma sürecine dahil edilmesine destek verilmesi, bunun anlamı, STK'ların düzenlemelere, stratejilere ve programlara ilişkin tartışmalara katılmasındır; Devlet ve devlet idari organları ile, uluslararası ve kurumlar arası işbirliğinin tanımlanması ve gerçekleştirilmesi konusunda, uluslararası toplumdaki ilgili aktörlerin yanı sıra ülkedeki ve yurtdışındaki sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesi; belli alanlarda sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine ve STK'ların projeleri için tahsis edilen fonlara ilişkin devlet idari organlarının ara raporları ve yıllık raporları dikkate alınmaktadır ve gerçekleştirilen işbirliğinin boyutu oranında Devlet'e rapor verilmektedir; Eylem planında yer alan spesifik

faaliyetlerin gerçekleştirilmesini sağlamak üzere olası engellerin ortadan kaldırılmasının başlatılması; Strateji'nin ve Eylem planında belirtilen faaliyetlerin uygulanması ile ilgili diğer konuların ve belgelerin incelenmesi (TACSO 2011, 17).

4.10.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Karadağ Hükümeti, geçen yıl iki önemli düzenlemeyi onaylamıştır. Bunlardan ilki olan *Devlet kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği usulleri ve prosedürlerine ilişkin düzenleme*, Aralık 2011'de çıkarılmıştır. Bu düzenlemede, karar alma sürecinde STK'lar ile işbirliğinin yöntemleri ve prosedürleri anlatılmaktadır. Düzenlemede iki tür işbirliği belirtilmiştir: STK'lar ile istişare ve devlet/bakanlık çalışma organlarına STK'ların katılımı. Devlet idari organları, kanun ve düzenleme taslağı hazırlarken STK'lar ile istişare yapmak zorundadır. İstişare yöntemleri; toplantılar (seminerler, yuvarlak masa toplantıları, çalıştaylar, vb.) ve yazılı ve/veya elektronik iletişimdir. Somut yasaya ilişkin istişare niyetlerini beyan etmek üzere devlet kurumunun, STK'lar için bir davetiye yayınlaması gerekmektedir. Niyet beyanı ile birlikte, STK'lar da bir istişare yöntemi önerisinde bulunabilirler. Devlet kurumlarının, somut taslağa yönelik ilgili kuruluşların bir listesini hazırlaması ve istişare bittikten sonra da bir istişare raporu yayınlaması gerekmektedir. Çalışma organına STK katılımına yönelik olarak düzenlemede, STK temsilcilerinin seçilme prosedürü öngörülmektedir (yukarıya bakınız).

STK Gelişim Merkezi (CRNVO), düzenlemenin¹⁸ uygulanmasına ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Raporda, 30 devlet idari organından 6'sının 11 istişare çağrısı yayınladığı ve 6 devlet idari organından 3'ünün de 5 tane geri bildirim raporu

¹⁸ <http://www.crnvo.me/index.php/vijesti/crnvo-vijesti/7889-izvijetaji-o-saradnji-nvo-i-organa-dravne-uprave>

hazırladığı belirtilmektedir. Çalışma organlarına STK katılımına gelince, 37 STK temsilcisi ile birlikte 29 çalışma organı oluşturulmuştur. En çok endişe verici olay ise, 51 devlet idari organından yalnızca 15'inin STK'larla iletişimden sorumlu kişilerin iletişim detaylarını yayınlamış olmasıdır.

Mevzuatın hazırlanmasında kamu istişare prosedürleri ve yöntemlerine ilişkin düzenleme isimli ikinci düzenleme ise Şubat 2012'de çıkarılmıştır. Bu düzenleme kapsamındaki kamu istişaresi, yasa taslağı hazırlamanın ilk aşamalarında kurumlarla, kuruluşlarla, derneklerle ve bireylerle yapılan istişaredir. İlk düzenlemeyle aynı şekilde, istişare yöntemleri toplantılar (seminerler, yuvarlak masa toplantıları, çalıştaylar, vb.) ve yazılı ve/veya elektronik iletişimdir. Savunma, güvenlik ve yıllık bütçe konularını düzenleyen kanunlar, acil veya öngörülemez koşulların görüldüğü durumlar veya kanunda yalnızca küçük değişiklikler öngörüldüğü durumlar istisna olmak üzere kamu istişaresi; vatandaşların haklarını, yükümlülüklerini ve yasal çıkarlarını düzenleyen tüm kanunların hazırlanma aşamasında gereklidir. Hükümetin normatif programı çıkarıldıktan 5 gün sonra, sorumlu bakanlık, ilgili yılda hazırlanacak kanunların, stratejik belgelerin ve diğer belgelerin bir listesini yayınlamak zorundadır. Kamu istişaresi, kamu çağrısının, internet sayfasında yayınlanması ile başlar. Ayrıca, bakanlık konuyla ilgilenebilecek herkese bu kamu çağrısını göndermek zorundadır. Yorum yapmak için verilen süre 20 günden az olmayacaktır. İstişare bittikten sonra, bakanlığın bir rapor (istişare katılımcılarının sayısı, sunulan yorum sayısı, sebebinin açıklanması koşuluyla, kabul edilen ya da edilmeyen yorumların özeti) yayınlaması gerekmektedir. Söz konusu rapor, istişarenin bitiş tarihinden itibaren 10 gün sonra yayınlanacaktır.

CRNVO, ikinci düzenlemenin¹⁹ uygulanması ile ilgili de bir rapor hazırlamıştır. Anketler ve bakanlıkların internet sayfalarına ilişkin çalışmalar ile bu düzenlemenin uygulama şeklini Mart 2012'den Eylül 2012'ye kadar takip etmişlerdir. Sonuçlar göstermektedir ki 16 bakanlıktan yalnızca 3'ü, değiştirilecek/taslağı hazırlanacak kanunların bir listesini yayınlamıştır. 16 bakanlıktan 6'sı, yasa taslağı hazırlanmasının ilk aşamalarında kamu istişaresi için hep birlikte 12 çağrı yayınlamıştır. İstişarelerden sonra, 3 bakanlık birlikte 4 geri bildirim raporu yayınlamıştır. Halihazırda taslağı hazırlanmış metinlere yönelik çağrı, 8 farklı bakanlık tarafından 16 kez yayınlanmıştır. Kamu istişareleri; yuvarlak masa toplantıları, yerel belediyelerdeki açık oturumlar, e-posta ve internet portalı aracılığıyla düzenlenmiştir. İstişarelerden sonra sadece 3 geri bildirim raporu yayınlanmıştır.

4.11 AVUSTRALYA

4.11.1 Kamu-STK işbirliği

4.11.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Avustralya ulusal sözleşmesi, sosyal içerme gündeminin²⁰ bir parçası olarak Mart 2010'da Başbakan Kevin Rudd tarafından başlatılmıştır. Devlet içerisinde; Aile, Barınma, Toplum Hizmetleri ve Yerel İlişkiler Departmanı (FaHCSIA), Devlet Çapraz Çalışma Grubu tarafından desteklenen belgenin geliştirilmesi hususunda öncü departmandı. Bu Departman'ın internet sitesine göre, söz konusu sözleşme "Sektör ile yenilikçi ortaklıklar oluşturma yolu da dahil olmak üzere yeni yönetim yollarına yönelik bir çerçeve sunan yüksek düzey, istek uyandıran ve ilkelere dayalı bir belgedir".

¹⁹ Aynı eserde.

²⁰ Aile, Barınma, Toplum Hizmetleri ve Yerel İlişkiler Departmanı'nın (FaHCSIA) internet sitesine göre sosyal içerme gündemi, "tüm Avustralyalıların ulus hayatına katılmalarına yönelik olarak fırsatlar sağlamak üzere devlet bütünlüğünde bir yaklaşımdır". Sosyal içerme gündemi; hizmetlerin sunulmasında, toplumsal politika tavsiyesinde bulunma ve bu politikaları geliştirme ve dışlanmış gruplar adına savunuculuk yapma konularında Üçüncü Sektör'ün oynadığı önemli rolü kabul etmektedir".

Yukarıda bahsedilen söz konusu Departman'ın internet sayfasında da görülebileceği gibi sözleşme, kapsamlı istişareler ile geliştirilmiştir. İlk aşamada, kendi üyeleri ve diğer kuruluşlarla birlikte ilk görüşleri ve ilkeleri toplamak üzere Avustralya Sosyal Hizmet Konseyi görevlendirilmiştir. Sözleşmeye ilişkin bir müzakere dokümanı dağıtılmıştır ve Temmuz - Ekim 2008 tarihleri arasında Avustralya'da bir dizi kamu forumu düzenlenmiştir. İstişarenin, uzman toplantıları, çalıştaylar, çevrimiçi çalışmaları ve diğer yöntemleri gerektiren ikinci aşaması da 2009 yılında Ekim ayının sonunda sona erdirilmiştir. Tüm geri bildirimler, genel olarak "Devlet ve Sektör arasındaki ilişkileri ve çalışma yollarını iyileştirmek üzere bir Sözleşme'nin geliştirilmesine yönelik kapsamlı desteği gösteren" istişare ile ilgili özel bir raporda özetlenmiştir. 2009 yılında, sözleşmenin geliştirilmesi; Üçüncü Sektör kuruluşlarından, Britanya Devlet kurumlarından, yerel hükümetten ve Avustralya Sendikalar Konseyi'nden üyeler de dahil olmak üzere Ulusal Sözleşme Ortak Çalışma Kolu tarafından desteklenmiştir. Ulusal Sözleşme Ortak Çalışma Kolu, "Sektör ile kapsamlı istişare için yayılan Sözleşme taslağının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur".

Nihai belge, çoğunlukla tespit şeklindedir ancak devlet ve üçüncü sektör arasındaki ilişkileri güçlendirme ihtiyacına yönelik görünüşteki geniş uzlaşma dikkate alındığında, bu belge ileriye doğru atılan önemli bir adımı temsil etmektedir ve kalıcı etki potansiyeli taşımaktadır. Eylemin önceliklerinin yanı sıra ortak vizyonu, amacı ve sözleşmenin statüsünü, ortak ilkeleri ve istekleri belirtmektedir.

Ortak vizyon; sosyal, kültürel, toplumsal, ekonomik ve çevresel sonuçları iyileştirmek üzere birlikte çalışmayı gerektirmektedir. Sözleşmenin amacı çalışma ilişkilerini iyileştirmek, üçüncü sektörün yaşama gücünü güçlendirmek ve daha iyi politika ve programlar geliştirmek ve sunmak üzere bir eylem temeli sağlamaktır. Sektörün büyük

çeşitliliğinin önemli bir güç olmasının yanı sıra adil ve kapsayıcı bir topluma yönelik olarak güçlü ve bağımsız bir üçüncü sektörün hayati öneminin kabul edilmesi; gerçek bir istişarenin, yapıcı savunuculuğun ve gerçek işbirliğinin daha iyi politikalara, programlara ve hizmetlere yol açacağına ilişkin bir ifade; dışlanmış ve dezavantajlı Avustralyalılar ile süregelen irtibata ilişkin taahhüt; çok kültürlü toplumun değerinden övgüyle söz edilmesi ve ortak çabaların etkililiğini göstermek üzere ölçülebilir sonuçlar geliştirme ve hesap verebilirlik mekanizmalarına yatırım yapma ihtiyacı ortak ilkeler arasındadır. İstekler; devlet ve üçüncü sektör arasındaki ilişkiyi, dahil olmayı ve istişareyi, daha iyi sonuçlar ve daha sürdürülebilir bir sektör elde etmeyi içermektedir. (Nahtigal 2010, 45 - 46)

Belge'nin son kısmında eyleme yönelik öncelikler sıralanmıştır:

- (1) Sektörün değerini ve katkısını belgeleyiniz ve teşvik ediniz.
- (2) Oluşabilecek herhangi bir fonlama ilişkisini dikkate almaksızın, Sektörün savunuculuk hakkını koruyunuz.
- (3) İstişare süreçlerinde ve Sektör'ün geliştirilmesi girişimlerinde Sektör çeşitliliğini kabul ediniz.
- (4) Kamunun fon sağladığı araştırma ve verilere daha fazla erişim de dahil olmak üzere bilgi paylaşımını iyileştiriniz.
- (5) Bürokratik işlemleri ve ana akım raporlamayı azaltınız.
- (6) Devlet ve federal yetki sınırları da dahil olmak üzere finansal düzenlemelerin uygunluğunu basitleştiriniz ve iyileştiriniz.
- (7) Ücretli ve ücretsiz iş gücü konularını iyileştirmek için harekete geçiniz.
- (8) Kaynak sağlama ve ihale süreçlerini iyileştiriniz.

Şubat 2010'da, aşağıdaki konularda yardımcı olmak üzere *Ulusal Sözleşme Sektör Danışma Grubu* toplanmıştır:

- Ulusal Sözleşme'ye yönelik uygulama stratejisi geliştirmek
- Ulusal Sözleşme'yi sektörde teşvik etmek
- Ulusal Sözleşme ve kâr amacı gütmeyen sektörün reform gündemi arasındaki ilişkiye dair devlete tavsiyede bulunmak..

Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Reform Konseyi (yukarıda) Aralık 2010'da ilan edilmiştir ve Ulusal Sözleşme Sektör Danışma Grubu'nun işlevlerinin yerini almıştır (<http://www.nationalcompact.gov.au/about-us/history#sectoryadvisory>).

4.11.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Ekim 2010'da, kâr amacı gütmeyen sektörün reform gündemini yönetmek ve koordine etmek üzere Başbakanlık ve Kabine Departmanı'nın altında *Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Ofisi* kurulmuştur. Bu ofis, Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Reform Konseyi'ne ve Kâr Amacı Gütmeyen Reform Departmanlar Arası Komitesi'ne sekretarya desteği sunmaktadır ve Aile, Barınma, Toplum Hizmetleri ve Yerel İlişkiler Departmanı'ndan (FaHCSIA) devredilen bazı işlevlerden sorumludur. Bu işlevler arasında aşağıdakiler yer almaktadır:

- Gönüllülük politikası
- Bazı gönüllülük program fonlamaları (gönüllü hibelerine ilişkin fonlama dahil değildir)
- Ulusal Sözleşme'nin uygulanması: *birlikte çalışma*.

Ofis, iki bölüme ayrılmıştır:

1. Düzenleme ve Vergi Reformu

Bu bölüm, kâr amacı gütmeyen reformları ilerletmek ve Ulusal Sözleşme'nin devlette uygulanmasını koordine etmek üzere departmanlar arası bir komite toplayarak, Kâr

Amacı Gütmeyen Sektör Reform Konseyi'ne ve çalışma gruplarına sekretarya desteği sağlayarak ve bürokratik işleri azaltmaya yönelik çalışmaları koordine ederek kâr amacı gütmeyen reformların gözetiminden sorumludur.

2. Toplumsal Yatırım, Yardımseverlik ve Gönüllülük

Bu bölüm, Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Reformu gündemi ile entegre olan politikalar geliştirir ve bunu uygular ve toplumsal yatırım, yardımseverlik ve gönüllülüğe yönelik ortamı iyileştirir. Ayrıca, bu bölüm Ulusal Gönüllülük Stratejisi kapsamındaki projelerin uygulanmasının yanı sıra Gönüllülük Yönetimi Programı kapsamındaki yönetilen hibe fonlamasından da sorumludur (<http://www.notforprofit.gov.au/nfp-reform/office-not-profit-sector>).

Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Reform Konseyi, Devlet'in daha iyi düzenleme, azaltılmış bürokrasi ve sektörün şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin iyileştirilmesine yönelik taahhütlerini uygulamak üzere Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Ofisi'ne destek vermek amacıyla Aralık 2010'da kurulmuştur. Konsey'in rolü, görevi doğrultusunda Ofis'e destek sağlamak ve Devlet'in kâr amacı gütmeyen sektör reformu gündemini yönetmek ve koordine etmektir.

Konsey, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, kâr amacı gütmeyen konulara ilişkin olarak Devlet'e tavsiye sunmaktadır:

- rolü, uygulanabilirliği ve yapısı da dahil olmak üzere, sektöre yönelik ulusal 'tek durak noktası' düzenleyicisi kapsamının incelenmesi;
- Britanya hükümetinin ihale ve sözleşme süreçlerinin, ortak şekilde bir sözleşmenin geliştirilmesi de dahil olmak üzere devlet tarafından fon sağlanan kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik olarak kolaylaştırılması; ve

- fon sağlama ve diğer Britanya, devlet ve bölge kanunlarının uyumlaştırılması,
- Ulusal Sözleşme: birlikte çalışmanın uygulanması (http://www.notforprofit.gov.au/about-us/terms_reference).

4.11.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Avustralya Devleti belirli hususlarda kamu istişaresine başvurmak için interneti giderek artan bir oranda kullanmaktadır. Bu istişareler, ilgili kurumun internet veya normal posta ile yanıtlanabilecek bir görüşme veya istişare dokümanı yayınladığı kurum internet sitesine bağlantılıdır. Kamu istişareleri uzmanlar, üst kuruluşlar ve çıkar gruplarının yanı sıra konu ile ilgilenen herkese ulaşmayı hedeflemektedir (<http://australia.gov.au/news-and-media/public-consultations>).

Avustralya Devleti aşağıda yer alan temel istişare ilkelerini içeren bir *Yönetmelik İyi Uygulama El Kitabı (Best Practice Regulation Handbook)* yayınlamıştır (<http://www.finance.gov.au/obpr/proposal/handbook/appendix-C-best-practice-consultation.html>):

- Süreklilik – istişare, politika geliştirme sürecinde erken başlayan devamlı bir süreç olmalıdır.
- Hedefleme – istişare, önerilen değişikliklerden etkilenen paydaşların çeşitliliğini yakalayabilecek şekilde geniş bir tabana yayılmalıdır. Uygun görüldüğü şekilde Devlet, Ülke ve yerel yönetimler ve ilgili İngiliz Milletler Topluluğu departmanları ve kurumları buna dahildir.
- Zamanındalık – istişare, politika hedefleri ve seçenekleri belirlendiğinde başlar. İstişare sürecinde paydaşlara düşünülmüş yanıtlar vermeleri için yeterli zaman tanınmalıdır.
- Erişilebilirlik – paydaş gruplar önerilen istişare hakkında bilgi sahibi olmalıdır ve bu gruplar

kendileri için uygun bir dizi araç üzerinden teklifler hakkında bilgilendirilmelidir.

- Şeffaflık – politika kurumlarının istişare süreci hedeflerini ve istişarelerin yer alacağı yönetmelik politika çerçevesini açıklaması ve istişare yanıtlarını nasıl dikkate aldıkları hakkında geri bildirim vermesi gerekir.
- Tutarlılık ve esneklik – tutarlı istişare işlemleri paydaşların katılımını daha da kolaylaştırabilir. Fakat bu, görüşülmekte olan belirli bir teklifin koşullarına uyum sağlamak için tasarlanacak istişare düzenlemelerine yönelik ihtiyaç ile dengeli olmalıdır.
- Değerlendirme ve gözden geçirme – politika kurumları istişare süreçlerini değerlendirmeli ve bu süreçleri daha etkili bir hale getirmek için yöntemler aramaya devam etmelidir. (<http://www.finance.gov.au/obpr/consultation/gov-consultation.html>)

4.12 KANADA

4.12.1 Kamu-STK İşbirliği

4.12.1.1 Karşılıklı İşbirliğine İlişkin Yasal Belgeler ve Politika Belgeleri

Kanada'da devlet ile STK'lar arasında yapılan sözleşmeler anlaşma olarak adlandırılır ve bu anlaşmalar Başbakan tarafından imzalanmış ve *Kanada Devleti ve Gönüllü Sektör arasında Anlaşma*²¹ başlığı ile Aralık 2001'de yürürlüğe girmiştir. Bu Devlet'in birkaç yıl önce başlattığı "Gönüllü Sektör Girişiminin en son noktası" idi (Casey et al. 2008: 13). Önceden kaydedilen kurumsal ve diğer gelişmeler daha kapsamlı bir şekilde belgelendirilmiştir (örnek olarak anlaşmanın yanı sıra bkz. Casey et al. 2008, Hayton 2003, Brock 2000), bunların arasında öncü olan 1995 yılında 12 üst kuruluşu bir araya

²¹ http://www.vsi-isbc.org/eng/relationship/the_accord_doc/index.cfm Aralık 2012'de erişilmiştir.

getiren Gönüllü Sektör Yuvarlak Masa Toplantısıdır. 1997 yılının sonlarında Yuvarlak Masa Toplantısı bir seçkin kişiler komitesi tayin etmiştir ve *Güç Temelinde: Kanada Gönüllü Sektöründe Yönetişimin ve Hesap Verebilirliğin Geliştirilmesi*²² adında bir rapor yayınlanmıştır. *Broadbent raporu* (rapora komite başkanının ismi verilmiştir) “uygun yönetim ile sektör ve devletlerin arasındaki ilişkilerin geleceği için anlayışın ve mutabakatın teşvik edilmesine yönelik olarak sözleşme benzeri mekanizmalar kurmak için federal ve yerel yönetimlerin sektör ile görüşmelerde bulunmasını” tavsiye etmiştir (Broadbent 1999: iii, Casey et al. 2008: 14 alıntı).

Belge Kanada vatandaşlarına yönelik olarak demokrasi, etkin vatandaşlık, eşitlik, çeşitlilik, içerme ve sosyal adalet değerleri, bağımsızlık, karşılıklı bağımlılık, diyalog, işbirliği ve hesap verme ilkelerini teşvik etmektedir. Diyalog konusunda, taraflar “fikir, bakış açısı ve deneyimlerin paylaşılması daha iyi bir anlayışa, önceliklerin daha üst düzeyde belirlenmesine ve güçlü kamu politikalarına katkıda bulunur.” ifadesini tanımışlardır. Böylece diyalogun açık, saygılı, bilgilendirilmiş, sürdürülmüş olması ve çeşitli bakış açılarını hoş karşılaması gerektiği konusunda mutabık kalmışlardır. Bu, bütün tarafların gizli bilgilerine saygılı ve güven inşa edip bu güveni koruyan bir şekilde yapılmalıdır. Ayrıca, uygun bir şekilde tasarlanmış süreçler ve yönetim yapıları diyalogun sürdürülebilmesi için gereklidir (Nahtigal 2010, 47).

Tarafların her ikisi de birlikte çalışma, anlaşmanın desteklenmesi ve eyleme geçirilmesi için mekanizmalar geliştirilmesi gibi ortak konulardan başlayarak bir dizi taahhütlerde bulunmuşlardır. Devlet aldığı tedbirlerin gönüllü sektör kuruluşları üzerindeki olası sonuçlarını tanımayı ve bunları dikkate almayı; diyalogda bulunma gerekliliğini

tanımayı ve gönüllü sektör ile ilişkilerin sürekli gelişimi için bakanlığın sorumluluğu hususuna değinmeyi taahhüt etmiştir. Taraflardan diğeri ise toplumlardaki önemli mesele ve eğilimleri belirlemeyi ve bunlara eğilmeyi; farklı ses ve görüşleri yansıtmayı, bunları devlet nezdinde temsil etmeyi; devlet ile ilişkilerin sürekli gelişimi için sorumluluk hususuna değinmeyi taahhüt etmiştir. (a.g.e.)

Ayrıca, politika diyalogu ve finansmanı gibi konularda kanunlar veya iyi uygulama standartlarının yanı sıra örneğin uygulamanın izlenmesi ve anlaşmazlıkların çözülmesi için uygun kurumsal yapıların ve süreçlerin geliştirilmesi ile anlaşmayı (yolculuğun başlangıç noktası olarak tanımlanan) ileriye taşımak için de taahhütlerde bulunmaktadır. Bakanlar ve sektör temsilcileri arasında anlaşmaya yönelik farkındalığı artırmak için sürekli eylem olarak düzenli toplantılar yapılması öngörülmüştür.

*Finansman İy Uygulama Kodu*²³ ve *Politika Diyalogu İy Uygulama Kodu*²⁴ Anlaşmanın özünün ve kılavuz ilkelerinin nasıl ele alınacağı ve bunların hem devlette hem de gönüllü sektör kuruluşlarında faaliyete geçirileceği hususunda somut bir fikir kaynağı olarak geliştirilmiştir.

Kuruluşların Anlaşmayı uygulamalarına yardım edecek diğer araçlar şu şekildedir:

- Gönüllü Sektör Girişimi ve Anlaşma ve Kanunlar hakkında eğitim veya bilgilendirme gereksinimlerini karşılamak için uyarlanabilecek genel bir PowerPoint sunumu
- Hâlihazırda kullanımda olan iyi uygulama örneklerini içeren kısa bir eğitim videosu The Accord and Codes: A Practical Guide (Anlaşma ve Kanunlar: Pratik Rehber)

²² http://www.ecgi.org/codes/documents/broadbent_report_1999_en.pdf Aralık 2012'de erişilmiştir

²³ http://www.vsi-isbc.org/eng/funding/funding_code.cfm Aralık 2012'de erişilmiştir

²⁴ http://www.vsi-isbc.org/eng/policy/policy_code.cfm Aralık 2012'de erişilmiştir

- Rubber and the Road: A Workbook for Implementing the Codes of Good Practice (İyi Uygulama Kodlarını Uygulamaya Yönelik Çalışma Kitabı)
- Yukarıda ekstradan belirtilen bütün yararlı linkleri ve kişileri içeren bir CD-ROM (<http://www.vsi-isbc.org/eng/relationship/accord.cfm>)

Kanada örneği sivil diyalogun kurumsallaşması için mevcut mekanizmaların erişilebilir her türlü incelenmesine açık olmasına rağmen, anlaşmanın kendisi az ya da çok Kanada politika panoramasından silinmiştir. Casey et al (2008: 16) bu durumu şu şekilde açıklıyor “Anlaşma ve Gönüllü Sektör Girişimi geniş paydaş desteğini nispeten hızlı bir şekilde kaybetmiş görünüyor. Şubat 2006’da Muhafazakâr Parti hükümetinin seçilmesi (12 yıllık Liberal Parti yönetiminin ardından) onları adından sadece geçmiş zamanda bahsedilen tarihte bir noktaya gönderdi...”. Aynı araştırma ekibi tarafından yapılan bir başka gözlem ise şu şekildedir, “Anlaşma ilk başta olumlu bir sonuç olarak görüldü fakat işleyiş konularında (proje finansmanı mevcuttu, bu nedenle finansman bitince projeler de sona ermektedir) çıkmaza sürüklenmiş görünüyor ve nihai olarak büyük öneme sahip politik hususlara değindiği de görülmüdü.” (a.g.e.: 17)

4.12.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Gönüllü Sektör Görev Gücü (VSTF) devletin gönüllü sektör ile olan ilişkileri konusunda Kabine’ye verilecek danışmanlık hizmetinin hazırlanmasını düzenlemek için Haziran 1998’de Danışma Meclisi’nde kurulmuştur. Devlet özel sektör ile üç temel alanda çalışmayı taahhüt etmiştir: ilişkilerin tesis edilmesi, kapasitenin güçlendirilmesi ve düzenleyici çerçevenin iyileştirilmesi.

Haziran 2000’de Gönüllü Sektör Girişiminin (VSI) ilan edilmesi ile VSTF VSI, gönüllü sektör ve 22 federal departman ve kurumlar için merkezi işbirliği ve politika geliştirmenin odak noktası olmuştur. Tutarlı federal politika yaklaşımının bir parçası olarak görev alanı, departman ve

kurumların yanı sıra Referans Bakanlar Grubu’na gönüllü sektör, gönüllü sektör-devlet ilişkilerinin durumu ve ortaklık ile gönüllü sektör kapasitesinin güçlendirilmesi için atılacak adımlar hakkında danışmanlık hizmeti sunmak ve desteklemektir.

Görev Gücü’nün üç temel sorumluluğu bulunuyordu:

- Sektör ile bir Anlaşmaya varmak;
- Devlet ile VSI sektörü arasındaki bütün ilişkileri düzenlemek ve yönetmek ve
- Devlet VSI faaliyetlerini desteklemek.

VTSF’nin Kasım 2002’den 2003 yılı Ocak ayı sonuna kadar etkisini azaltmayı sürdürdüğü dönemde, personel devam eden sorumluluğun Kanada Mirası Departmanı’na sorunsuz bir şekilde geçişi için çok çaba sarf etmiştir, bu şekilde departman için hareket edilebilecek sağlam bir temel bırakılmıştır (http://www.vsi-isbc.org/eng/about/vstf_report/doc2.cfm).

4.12.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

Politika Diyalogu İyi Uygulama Kodu’nda devlet ve üçüncü sektör anlaşmada yer alan taahhütlerini genişletmiş fakat danışma için süre sınırlamalarını ve diğer hususları belirlemekte zafiyet göstermişlerdir. Fakat devlet kamu politika sürecinin farklı aşamalarında gönüllü sektör ile diyaloga geçmek için yazılı istişareler, kamuoyu anketleri, odak grupları, kullanıcı panelleri, toplantılar ve çeşitli internet-tabanlı yaklaşımlar da dahil olmak üzere bütün yöntemleri kullanmayı taahhüt etmiştir. Devlet tarafından verilen taahhütler arasında, uygun istatistiksel ve analitik bilgilerin sunulması, aynı dönemde katılım için üst üste gelen talepleri önlemek için politika diyalogunu planlamaya ve düzenlemeye yönelik olarak her türlü çabanın gösterilmesi ve diyalog ile istişare sonuçlarına ait bilgilerin politika sürecinde yer alan herkes için erişilebilir olmasının sağlanması yer almaktadır. Gönüllü sektörün taahhütleri arasında ise politika kapasitesinin güçlendirilmesi, girdi çeşitliliğinin sağlanması ve bileşenlerinin görüşlerinin temsil

edilmesi, uygun ve mümkün olan koşullarda sektör içinde işbirliğinin geliştirilmesi ile uzlaşının tesis edilmesi vb. yer almaktadır.

Kanada Devleti'nin bütün bakanlıklarının kendi resmi internet sitelerinde kamu istişarelerine ayrılmış bir bölüm yer almaktadır (ör. Adalet Bakanlığı: <http://www.justice.gc.ca/eng/cons/index.html>).

4.13 MOLDOVA

4.13.1 Kamu-STK İşbirliği

4.13.1.1 Karşılıklı işbirliğine ilişkin yasal belgeler ve politika belgeleri

Aralık 2008'de Parlamento 2008-2011 Sivil Toplum Geliştirme Stratejisi'ni kabul etmiştir. Bu belge Moldova Cumhuriyeti'nde kamu-sivil toplum ilişkileri alanında bir dönüm noktası olarak düşünülebilir. Strateji Belgesi Moldova'da sivil toplumun geliştirilmesine yönelik olarak devlet için çok önemli bir dizi önceliği belirlemekte ve kamu yetkilileri ile sivil toplum arasındaki işbirliği ve ilişkilere yönelik ilke ve değerleri ortaya koymaktadır. Stratejik öncelikler şu şekildedir: i) istişarenin daha iyi bir düzeyde kurumsallaştırılması, kamu politika süreçlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi; ii) STK'lar için kolaylaştırıcı bir yasal ve mali çerçeve geliştirilmesi ve iii) sivil aktivizmi ve gönüllüğüne katkıda bulunulması. Strateji Belgesi'nde belirtildiği üzere, sivil toplumun aktif katılımı, politika oluşturma sürecine kamunun katılımı, karşılıklı saygı, devlet ve sivil toplum sektörü arasında ortaklık, yükümlülük ve sorumluluk ilkelerine dayanmaktadır. Ayrıca, sivil girişimlerin siyasi bağımsızlığı çağrısında bulunmaktadır. Belge hem bölgesel hem de yerel düzeyde STK sektörünün sürdürülebilir ve dengeli gelişimini ve eşit muamele görmelerini desteklemektedir. Başlangıçta Strateji Belgesi'nin bir Eylem Planı ile de desteklenmesi beklentisi doğmuştur. Fakat Strateji Belgesi'nin kabulünün ardından dört ay içinde Eylem Planı'nın ortaya konulması siyasi karmaşa nedeni ile gerçekleşmemiştir.

Mevcut durumda Eylem Planı sadece Devlet Kaçılıryası tarafından hazırlanan taslak olarak yer almakta ve ilgili bakanlıklar arasında dolaştırılmaktadır. Taslak Eylem Planı, Sivil Toplum Geliştirme Stratejisi'nde ortaya konulan hedefleri gerçekleştirmek için somut amaçlar ve bir zaman çizelgesi içermektedir. Eylem Planı resmi olarak onaylanmasa da belirtilen öncelikler ve ilgili faaliyetler bazı Bakanlıkların iç planlamasının bir parçasıdır ve Eylem Planı'nın taslak versiyonunda belirtildiği şekilde takip edilmektedir (Asipovich 2010, 81).

2012-2015 dönemi için yeni strateji Eylül 2012'de Parlamento'dan geçirilmiştir. Strateji'nin amacı Moldova'nın demokratik ilerleyişine artan bir şekilde katkıda bulunabilecek aktif sivil toplumun gelişimine yönelik elverişli bir çerçeve oluşturulması, sosyal bütünlüğün teşvik edilmesi ve sosyal sermayenin geliştirilmesidir. Strateji sivil toplum sektörünün yasal ve mali düzenlemesi konusunda önümüzdeki dört yıl için Devlet'in hedeflerini ortaya koyan önemli ve kapsamlı bir politika belgesidir. Belge örneğin STK'ların kamu finansmanı için yeni mekanizmalar oluşturulması gibi yeni hedeflerin belirlenmesinin yanı sıra sosyal sözleşme düzenlemeleri gibi süregiden yasal reformların uygun bir şekilde takip edilmesini sağlar. Belge'nin getirdiği önemli yenilik ise zaman çerçevesi, uygulamadan sorumlu birimler, finansman kaynakları ve ilerleme göstergeleri ile Strateji'nin uygulanması için ayrıntılı ve somut bir Eylem Planı içeriyor olmasıdır (ECNL 2012, 1).

Strateji belgesi demokratik politika oluşturma süreci ile uyumlu olarak STK'lar ve birçok bakanlık ve Devlet Kaçılıryası temsilcisi ve Parlamento üyelerinin katılımı ile kapsayıcı ve katılımcı bir süreç dahilinde hazırlanmıştır. Strateji'nin müteakip alanlarına odaklı üç çalışma grubu oluşturulmuştur. Önceki Strateji'de de olduğu gibi Parlamento, Strateji'nin hazırlanma sürecinin iyi bir şekilde organize edilmesi ve işbirliği içinde olunması için öncü olmuştur. Çalışma gruplarının ortak birçok toplantısına Moldova Parlamentosu

Başkan Vekili ev sahipliği yapmış ve bu toplantılar Parlamento'nun çatısı altında gerçekleştirilmiştir. Devlet temsilcileri ilk toplantılardan itibaren çalışma gruplarına katılmaya davet edilmiştir ayrıca taslaklar Devlet'in onayına sunulmuştur.

4.13.1.2 İşbirliğinin kurumsallaştırılması

Mevcut durumda, Moldova'da sivil toplumun koşulları ve öncelikleri ile ilgili Hükümet'in faaliyetlerinin düzenlenmesi için herhangi bir odak noktası bulunmamaktadır (ECNL 2012, 3). Ancak sivil toplum ile işbirliğinden sorumlu birimin kurulması yeni 2012-2015 Stratejisi'nde öngörülmüştür.

4.13.2 Vatandaşların yasama süreçlerine katılımı

2008 yılında, *Karar alma sürecinde şeffaflığa dair kanun*²⁵ kabul edildi. Bu merkezi kamu otoriteleri ve yerel yönetim otoriteleri için zorunlu bir kanundur. Kanun, sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler (yaşam biçimi, insan hakları, kültür, sağlık ve sosyal refah, yerel toplumlar, kamu hizmetleri üzerinde) doğurabilecek yasal ve idari kanun taslakları hakkında kamu otoritelerinin vatandaşlar, dernekler ve diğer ilgili taraflar ile istişarede bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Kamu otoriteleri aşağıda belirtilen yöntemlerle vatandaşların, derneklerin ve ilgili diğer tarafların karar alma süreçlerine katılma ihtimalini kesinleştirmek için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür:

- yıllık faaliyet programlarını (planlarını) resmi internet sitelerinde yayınlarak bunlar hakkında bilgi verilmesi;
- belirtildiği şekilde karar alma sürecinden sorumlu kuruluş hakkında bilgi sunulması;
- toplum ile işbirliği ve ortaklık mekanizmalarının kurumsallaştırılması;

d) taslak kararların hazırlanmasında kullanılmak üzere vatandaşların, derneklerin ve diğer ilgili tarafların tavsiyelerinin alınması ve bunların incelenmesi;

e) taslak kararların incelenmesinde bütün paydaş tarafların görüşlerine başvurulması.

Karar taslak sürecinde şeffaflığın tesis edilmesi için temel aşamalar şu şekildedir:

a) kararın özenle hazırlanması sürecinin başlangıcında kamuoyunu bilgilendirmek (karar sürecinin başlangıcından en az 15 iş günü önce);

b) taslak karar ve bununla ilgili materyallerin ilgili taraflara arz edilmesi;

c) vatandaş, dernek ve diğer ilgili taraflar ile istişare edilmesi (kamuoyu tartışmaları, açık toplantılar, kamuoyu yoklamaları, referandum, uzman mülakatı ve sivil toplum temsilcilerinin içeren daimi ve geçici görev kuvvetlerinin oluşturulması; istişare için süre azami 15 gün olarak belirlenmiştir fakat duruma göre sürenin uzatılması olasılığı bulunmaktadır);

d) vatandaş, dernek ve diğer ilgili tarafların tavsiyelerinin incelenmesi;

e) kabul edilen kararlar hakkında kamuoyuna en son gelişmelerin bildirilmesi.

Kamu otoriteleri karar alma sürecinde şeffaflık ile ilgili olarak aşağıdaki hususları içeren yıllık raporları hazırlar ve kamuoyuna sunar:

a) söz konusu yıl içinde ilgili kamu otoriteleri tarafından kabul edilen karar sayısı;

b) karar alma sürecinde alınan toplam tavsiye sayısı;

c) gerçekleştirilen istişare toplantısı, kamuoyu tartışmaları ve oturum sayısı;

d) kamu otoritelerinin eylemlerine veya kararlarına mevcut kanuna ve mevcut kanunun ihlal edilmesi nedeniyle uygulanan yaptırımlara uyulmaması nedeniyle itiraz edildiği dava sayısı.

²⁵ <http://www.right2info.org/resources/publications/laws-1/Moldova-Law%20on%20transparency%20in%20the%20decision.doc/view> Aralık 2012'de erişilmiştir.

Ülke	Yasal ortam (genel iş birliği (GC) / kamu katılımı (PP))	Politika belgesi	Politika belgesinin adı	Yılı	Belgenin uygulanmasından sorumlu kurumlar	STK ile işbirliğinden sorumlu kurumlar	Asgari istişare standartları
Birleşik Krallık (İngiltere)	yok	var	Devlet ile Gönüllü kuruluşlar ve Toplum kuruluşları arasındaki ilişkiler hakkında sözleşme	1998	Üçüncü sektör kurumu vasıtasıyla Devlet, Compact Voice (Anlaşmada Gönüllü Sektörün Temsilcisi) vasıtasıyla gönüllü kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları, Bağımsız Sözleşme Komisyonu	Üçüncü sektör kurumu	<i>Sözleşme:</i> Taslakların yayınlanması, 12 haftalık istişare
			Devlet ile İngiltere'deki Üçüncü sektör arasındaki ilişkiler hakkında sözleşme	2009	Sivil Toplum Kurumu vasıtasıyla devlet, Compact Voice vasıtasıyla gönüllü kuruluşlar ve toplum kuruluşları	Sivil Toplum Kabinine Kurumu	İstişare uygulamaları kodu: en az 12 hafta, açık geri bildirim
Almanya	yok	var	Sivil katılım ve ilişkilendirme ulusal stratejisi	2010	YOK	YOK	YOK
Fransa	yok	var	Sivil Toplum İlişkileri Sözleşmesi	2001	Ulusal birleştirici yaşam konseyi	Yoksulluğa karşı etkin dayanışma yüksek komiserliği, STK'lar ile ilgili konularda Başbakan'a danışma kurumu olarak hizmet veren Ulusal Birleştirici Yaşam Konseyi	Çok sayıda danışma daireleri, asgari istişare standartlarına yönelik herhangi bir kılavuz yok
İrlanda	yok	var	Gönüllü faaliyetinin desteklenmesi	2000	Uygulama ve danışma kurulu, 2011 yılına kadar Toplum, Eşitlik ve Gaeltacht İşleri Departmanı	2011 yılına kadar Toplum, Eşitlik ve Gaeltacht İşleri Departmanı	asgari istişare standartlarına yönelik herhangi bir kılavuz yok
Estonya	yok	var	Estonya Sivil Toplum Geliştirme Kavramı	2002	EKAK uygulama karma komitesi (uygulamaya yönelik eylem planları temelinde)	Bölgesel İşler Bakanlığı'nın (İçişleri Bakanlığı) himayesinde Yerel Yönetim ve Bölgesel İşler Departmanı	<i>Katılım iyi uygulama kodu:</i> bütün idari kurumlar, taslakların yayınlanması

KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE İNCELEMESİ

Ülke	Yasal ortam (genel iş birliği (GC) / kamu katılımı (PP))	Politika belgesi	Politika belgesinin adı	Yılı	Belgenin uygulanmasından sorumlu kurumlar	STK ile işbirliğinden sorumlu kurumlar	Asgari istişare standartları
Macaristan	Var - anayasa (GC); Mevzuat geliştirilmesine kamu katılımı hakkında 2010 tarihli CXXXI No.lu Kanun (PP)	var	Sivil Toplum Stratejisi	2002	Sivil İlişkiler Departmanı	STK'lar ile diyalogun tesis edilmesinden Sivil İlişkiler Departmanı sorumludur. Ayrıca bütün bakanlıkların kendi ilgili alanlarında Devlet ölçeğinde stratejinin uygulanmasından sorumlu özel STK ilişkileri departmanları veya en azından sivil kuruluşlar ile iletişime geçmek için irtibat kurumları bulunmaktadır. İnsan Kaynakları Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Halkla İlişkiler Departmanı	<i>Mevzuatın geliştirilmesine kamu katılımı hakkında 2010 tarihli CXXXI No.lu Kanun:</i> yayınlama, genel ve doğrudan istişareler, yeterli süre, stratejik ortaklıklar
			Devlet-Sivil Toplum ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik hükümler hakkında karar	2007	İcra bakanlıklar, genel politika geliştirme ve uygulama düzenlemesi Sosyal İşler ve Çalışma Bakanlığı'nın sorumluluğunda kalmıştır		
			Mevcut değil	2010	Mevcut değil		
Letonya	yok	var	Sivil toplum kuruluşları ve Bakanlar kabinesi arasında işbirliği protokolü	2005	Sivil toplum kuruluşları ve Bakanlar kabinesi arasında işbirliği protokolünün uygulanmasından sorumlu konsey	Politika belgelerinin uygulanmasından da sorumlu olan birim	YOK - asgari istişare standartlarına yönelik kılavuz; protokolde genel olarak kamuyu değil sadece STK'ları etkileyen temel kurallar
			Sivil toplumun güçlendirilmesi ulusal programı	2005	2008 yılına kadar Ulusal program Sosyal Entegrasyon için Özel Tayin Edilmiş Bakanlık tarafından yönetiliyordu fakat Şubat 2009 itibarıyla Çocuk ve Aileden Sorumlu Bakanlık tarafından yönetilmektedir		
			Letonya'da sivil toplumun ve STK'lar ile işbirliğinin geliştirilmesi bildirgesi	2007	Devlet Kançılıryası		

SİVİL TOPLUMA YÖNELİK DAVRANIŞ İLKELERİ
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE DÜNYADA KAMU DİYALOĞU/İLİŞKİLERİ

Ülke	Yasal ortam (genel iş birliği (GC) / kamu katılımı (PP))	Politika belgesi	Politika belgesinin adı	Yılı	Belgenin uygulanmasından sorumlu kurumlar	STK ile işbirliğinden sorumlu kurumlar	Asgari istişare standartları
Polonya	Var - Lobcilik Kanunu, Bakanlar konseyi usul kuraları (PP)	var	2007-2013 sivil toplumun gelişiminin desteklenmesi stratejisi	2007	Sosyal İşler Bakanlığı	Kamu yararı faaliyeti departmanı (Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı) STK sektörünün gelişimini destekleyen kurumsal ve yasal koşulların tesis edilmesinden sorumludur. Departman ayrıca kamu yararı faaliyeti konseyine idari ve resmi hizmetler sunmaktadır.	Lobicilik Kanunu, Bakanlar konseyi usul kuraları - taslak belgelerin yayınlanması; zaman çizelgesi ve geri bildirim hakkında herhangi bir kılavuz yok
			2009-2015 sivil toplumun gelişiminin desteklenmesi stratejisi	2009			
Hırvatistan	yok	var	Hırvatistan Cumhuriyeti Devleti ile Hırvatistan Cumhuriyeti'ndeki sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği programı	2001	STK'lar ile işbirliğinden sorumlu Devlet Kurumu; Sivil toplumun gelişimi konseyi	STK'lar ile işbirliğinden sorumlu Devlet Kurumu kar gütmeyen sektör ile kurumsal bağlantılar kurulmasına yönelik bir irtibat dairesi olarak görev yapmaktadır.	Kanunların, yönetmeliklerin ve diğer yasal belgelerin kabul edilmesine yönelik usuller hakkında ilgili kamu kesimi ile istişarelerde bulunulması hakkında kod - taslakların yayınlanması, teslim etme süresi 15 günden kısa değil, geri bildirim yükümlülüğü
			2006-2011 sivil toplumun geliştirilmesi için uygun ortamın oluşturulması ulusal stratejisi	2006			
			2012-2016 sivil toplumun geliştirilmesi için uygun ortamın oluşturulması ulusal stratejisi	2012			
Karadağ	Var (GC, PP) - Devlet kurumları ve STK'lar arasında işbirliği yöntem ve usulü hakkında yönetmelik, Mevzuat hazırlamada kamu istişareleri usul ve yöntemleri hakkında yönetmelik	var	Devlet ve STK'lar arasında İşbirliği Stratejisi	2009	STK'lar ile işbirliği konseyi	STK'lar ile işbirliğinden sorumlu Devlet Kurumu kar gütmeyen sektör ile kurumsal bağlantılar kurulmasına yönelik bir irtibat dairesi olarak görev yapmaktadır	Mevzuat hazırlamada kamu istişareleri usul ve yöntemleri hakkında yönetmelik - taslakların yayınlanması, teslim etme süresi 20 günden kısa değil, geri bildirim yükümlülüğü

KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE İNCELEMESİ

Ülke	Yasal ortam (genel iş birliği (GC) / kamu katılımı (PP))	Politika belgesi	Politika belgesinin adı	Yılı	Belgenin uygulanmasından sorumlu kurumlar	STK ile işbirliğinden sorumlu kurumlar	Asgari istişare standartları
Avustralya	yok	var	Ulusal sözleşme	2010	Kâr amacı gütmeyen sektör için reform-konseyi	Kâr amacı gütmeyen sektör dairesi (Başbakanlık bünyesinde)	<i>Yönetmelik iyi uygulama el kitabı</i> – taslakların yayınlanması, yeterli süre, geri bildirim
Kanada	Yok	var	Kanada Devleti ve Gönüllü Sektör arasında Anlaşma	2001	Bakanlıklar ve gönüllü kuruluşlar arasında düzenli toplantılar	Kanada Mirası Departmanı	<i>Politika diyalogu iyi uygulama kodu</i> – taslakların yayınlanması, teslim süresi ile ilgili herhangi bir taahhüt bulunmamaktadır
Moldova	Var (PP) – Karar alma sürecinde şeffaflığa dair kanun	var	Parlamento ve sivil toplum arasında işbirliği Kavramı	2005	YOK	Mevcut durumda bir odak noktası bulunmamakta, sivil toplum ile işbirliğinden sorumlu Birimin kurulması 2012-2015 stratejisinde öngörülmektedir	<i>Karar alma sürecinde şeffaflığa dair kanun</i> – taslakların yayınlanması, teslim etme süresi 15 günden kısa değil, geri bildirim yükümlülüğü
			2008-2011 Sivil Toplumun Geliştirilmesi Stratejisi	2008	YOK		
			2012-2015 Sivil Toplumun Geliştirilmesi Stratejisi	2012	YOK		

6.1 SEKTÖRLER ARASI KURUMLARDA STK TEMSİLCİLERİNİN SEÇİMİNE İLİŞKİN KRİTERLER VE PROSEDÜRLER²⁶

Farklı sektörler-arası çalışma ve danışma kuruluşlarına katılımı, STK'ların karar alma sürecine katılım mekanizmalarından birini oluşturur. STK temsilcilerini de bünyesinde barındıran kuruluşlar, geçici (örneğin, belirli bir kanun taslağının oluşturulması gibi) veya uzun vadeli (tüketiciyi koruma konularında bakanlık danışma kuruluşu, STK'ları geliştirme konseyi, vb.) olarak kurulabilir. Bu tür kuruluşlarda sınırlı sayıda katılımı bulunduğundan STK temsilcilerinin sayısı da sınırlıdır.

Bu tür kuruluşlarda STK temsilcilerinin rolü farklı olabilir. Kendi kuruluşlarını veya (sektörler-arası, ülke çapında bir ortaklık ağı ya da kadın hakları kuruluşları ağı gibi hususi bir konuya münhasır ağı) bir ağı temsil etmeleri halinde, temsil işlevi görebilirler. STK'lar uzman görevi de görebilmektedir. Bu durumda, temsil ettikleri kuruluş veya ağ nedeniyle seçilmiş olsalar dahi, ana faktör veya kriter STK'ların ya da bireylerin, kuruluşun yeterli alanlarından birini oluşturan spesifik bir alandaki sahip oldukları hususi uzmanlığa odaklanacaktır (Nuredinoska 2011: 6).

Bizce temsil edilebilirlik kriter ve prosedürleri ancak temsil görevi söz konusu olduğunda düşünülmelidir. Uzmanlar da esasen STK'lardan geliyor olsa da, STK'ları bunun gibi temsil etmiyor, bireysel hareket ediyorlar.

Avrupa'daki örnekler, süreç tasarımının, seçimi düzenleyen ve üyeleri atayan (hükümet veya STK'lar) kimseye ve ayrıca nihai karar için hükümetin ne kadar sağduyuya gerek duyduğuna bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Aşağıdaki modeller, örnekler temelinde tanımlanmıştır:

1. STK'lar temsilcilerini bir kanun veya yönetmekle tayin edilen prosedürlere veya bir devlet kuruluşu tarafından belirlenen kriterlere bağlı olarak seçer.
2. STK'lar temsilcilerini kendi prosedürlerine göre seçerler,
3. Hükümet tarafı süreci organize eder ve STK'ları seçer (belirli kurallar dahilinde veya bunlar olmaksızın)
4. Devlet Kuruluşu, prosedür ve seçim sürecinde STK'larla işbirliği yapar, (Nuredinoska 2011: 8)

6.1.1 Bulgaristan: Sivil e-Devlet Platformu, BlueLink

Sivil e-Devlet Platformu, devlet kurumlarındaki çalışma grup ve komisyonlarına STK temsilcilerinin seçilmesi için kurulan internet-tabanlı bir platformdur. Yalnızca Bulgaristan'daki çevresel ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının detaylandırılması ve uygulanması ile ilgilidir. Sivil e-Devlet Platformu, (1) adayların belirlenmesi ve oylama yoluyla kuruluş seçimlerini ve (2) raporlar aracılığı ile çalışma gruplarına seçilen üyelerin katılımı ile ilgili bilgi paylaşımını kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

1) ÜYE SEÇİM İŞLEMLERİ

Kuruluşların ön kayıt yaptırması

Sürece dahil olmak için kuruluşların on-line (çevrimiçi) sisteme kayıt olmaları gerekmektedir. BlueLink, Çevre ile ilgili STK Temsilcilerini Seçim Prosedürü konulu bir sistem geliştirmiştir. BlueLink, oy kullanacak kayıtlı kuruluşların bir listesi ile farklı hükümet kuruluşlarında seçilen temsilcilerin listesini tutmaktadır. Oy kullanmak için kayıt yaptırma ve platforma katılma hakkı, Kâr Amacı Gütmeyen Tüzel Kişilere İlişkin Kanun uyarınca kayıtlı bulunan ve çevresel konular, doğayı koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda çalışan tüm kuruluşlara tanınmıştır.

²⁶ Bu başlık büyük ölçüde Nuredinoska ve Evans Hadzi- Miceva'nın yayını olan "Sektörler arası kurumlarda STK temsilcilerinin seçimine ilişkin kriterler ve prosedürler" alınmıştır. Üsküp: OSCE, 2011

Kaydolmak için, kuruluşun aşağıdaki belgeleri temin etmesi gerekmektedir:

1. Kâr Amacı Gütmeyen Tüzel Kişiler Hakkında Kanun uyarınca kayıt ve ön-kayıta ilişkin mahkeme kararı;
2. Mahkeme tarafından düzenlenen ve mahkeme kayıtlarından ulaşılan STK'lara ilişkin son bilgilerin de yer aldığı belge (her iki yılda bir yeniden ibraz edilmesi gerekmektedir);
3. Kuruluşun seçim sürecine katılma istediğini belirten, yetkili kimse veya kuruluşun resmi temsilcisi tarafından imzalı mektup;
4. Koruma, çevre ve sürdürülebilir kalkınma konularında çalışan kuruluşun kısa bir tanıtımı;

Kayıt ile ilgili ayrıntılı bilgiler ile oy kullanma hakkı, kurum-içi kurullarla birlikte düzenlenmiştir. Seçimler BlueLink tarafından koordine edilmekte ve işlemler, devlet kuruluşu veya diğer başka kuruluşun talebi üzerine başlamaktadır.

Aday Gösterme

Prosedüre göre, seçimlere katılmak üzere kayıt yaptıran tüm kuruluşlar, aday ile bir ön görüşme yaparak anlaşmak suretiyle, 1 pozisyon için 1 aday gösterebileceklerdir. Adayların bilgileri, e-posta, faks veya posta yoluyla çağrının yapıldığı tarihten sonra başlayan 12 günlük aday gösterme süresi içerisinde ECO'ya gönderilecektir.

Aday gösterme mektubunda;

1. Adayın adı;
2. Aday gösteren kuruluşun beyanı (internet sitesinde formatı verilmiştir);
3. Adayın özgeçmişi (internet sitesinde standart formatı verilmiştir);
4. Adayın kaleminden bir motivasyon mektubu (internet sitesinde formatı verilmiştir) yer alır.

Aday gösterme çağrısının sona erdiği tarihten sonraki 5 gün içinde ECO aday listesini açıklamak zorundadır.

Oylama

Oylama en az 10 iş günü süresi içinde yapılır. Oylama süresi boyunca, kayıtlı kuruluşlar e-posta, faks veya posta yoluyla oy kullanabilirler ancak yalnızca 1 adaya oy verebilirler. Oyların çoğunu alan aday temsilci olarak seçilir. İkinci en çok oyu alan aday, birinci yardımcı; üçüncü en çok oyu alan aday ise ikinci yardımcı olarak seçilir. Aynı pozisyon için yarışan adayların eşit sayıda oy almaları halinde, iki türlü oylama yapılır. Seçim sonuçları, oylama süresinin bitiminin ardından birkaç gün içinde BlueLink üzerinden ilan edilir. Oylama süresinin bitiminin ardından 3 gün sonra ECO ofisinde dileyen herkes seçim evraklarını inceleyebilir.

Haklar ve Yükümlülükler

Prosedür, seçilen temsilcilerin belirli hak ve yükümlülüklerini sıralamaktadır. Örneğin seçilen temsilci, sorumlu kuruluşlardan yeterli bilgiyi alma hakkına sahiptir. Seçilen temsilci, ayrıca yardımcılara birtakım sorumluluklar verebilir ve bulunduğu konumdan istifa edebilir (ancak yeni bir kimse seçilene kadar kalmak zorundadır). Temsilcilerin aşağıda verilen yükümlülükleri bulunmaktadır: (1) Seçildiği kurumsal yapıdaki STK konumunu temsil etmek ve savunmak, (2) kurumsal yapının toplantılarına katılmak, (3) kurumsal yapının çalışmaları ile ilgili ilerleme ve sonuçları, BlueLink Enformasyon Ağı aracılığıyla dağıtmak, (4) çalışma toplantıları öncesi ilgili konulara ilişkin STK topluluğunun görüşlerini sormak.

2) ÜYE SEÇME KRİTERLERİ

Üyelerin seçiminde aşağıdaki kriterler gözetilir:

1. Temsilciler, çevre ile ilgili bir STK'da en az 1 yıllık tecrübeye sahip olmalı
2. Bu tecrübe son 3 yıla ait olmalıdır;

3. Temsilcinin eğitimi ve tecrübesi, özellikle mümkünse kurumsal yapının gerekliliklerine uygun olmalıdır;

4. Aday, STK temsilcisi olmaya hazır bulunduğunu gösterir bir niyet mektubu temin edecektir;

Seçilen adaylar, iki yıllık süreyle çevresel topluluğu temsil ederler ve eş zamanlı olarak iki ya da daha fazla kurumsal yapıya seçilemezler. Temsilciler görevlerinden istifa edebilirler veya seçilmiş oldukları kurumsal yapının temsil yetkilerini feshetmesiyle veya oy çokluğu ile görevden azledilebilirler. (Nuredinoska 2011: 11)

6.1.2 Hırvatistan: Sivil Toplum Gelişimi Konseyi ve Ulusal Gönüllülük Kurulu

Hırvatistan'da STK seçimlerinin çeşitli örneklerine rastlanabilmektedir. Öncelikle, *Kanunların, Diğer Tüzüklerin ve Yasaların Uyarlanması İşlemlerinde İlgili Kamuyla İstişare Hakkında Uygulama Kodu*; uzman çalışma grupları üyelerinin, ilgili kamu temsilcileri arasından atanması halinde, uzmanlık, söz konusu mevzu ile ilgili yapılan önceki kamu teşvikleri, kanunla veya tüzükle düzenlenen ya da devlet idari kuruluşunun kararıyla oluşturulan konularla ilgili diğer nitelikler gibi kriterlerin hesaba katılmasını öngörmektedir. İkinci olarak, Hükümetin STK Dairesi, kuruluşların kendi bünyelerindeki temsilcilerinin adlarının da yer aldığı devlet kuruluşlarına ait online (çevrimiçi) bir veri tabanı tutmaktadır: <http://www.uzuvrh.hr/drzavnatijela-savjeti-clanovi.aspx> (a.g.e.). 2011 yılında, farklı sektörler arası kuruluşlarda mevcut 700'den fazla STK temsilcisi bulunmaktaydı (USAID 2012: 62).

A. SİVİL TOPLUM GELİŞİMİ KONSEYİ STK TEMSİLCİLERİNİN SEÇİMİ

Konsey, 27 üyeden oluşur; hususi olarak bunlar;

- Sivil toplum dernekleri ve kuruluşlarından 12 temsilci;
- Devlet kuruluşlarından 12 temsilci;
- Sendikalardan 1 temsilci;

- İşçi Derneklerinden 1 temsilci;
- 1 Vakıf Temsilcisi

Sivil toplum dernekleri ve diğer kuruluşlarının seçildiği alt sektörler;

- (1) İnsan haklarının korunması ve desteklenmesi;
- (2) Sağlığın korunması ve yaşam kalitesinin artırılması;
- (3) Engelli bireylerin bakımı;
- (4) Çocuk bakımı;
- (5) Çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma;
- (6) Sosyal refah
- (7) Gençlik eylemciliği;
- (8) Demokrasi, Hukukun ve Eğitimin Üstünlüğü;
- (9) Kültür;
- (10) Yurtiçinde faaliyet gösteren kuruluşlar ve eski muharip bakımı,
- (11) Spor
- (12) Teknik Kültür

1) Üyelerin Atanması

Hükümet, temsilciler ve yardımcılarının atanmasını;

1. Belirlenen faaliyet alanlarından 12 katılımcı için Derneklerden;
2. Sendika, İşçi Dernekleri ve Vakıf temsilcileri için, Hükümet STK Dairesinden; ve
3. Bakanlıklar ve farklı devlet dairelerinden temsilciler için Devlet kuruluşlarından gelen tekliflere bağlı olarak gerçekleştirir.

Üyeler üç yıllığına atanır.

2) Sivil toplumdaki üyelerin seçim işlemleri

Konsey üyelerinin seçimi iki aşamada yapılır. (1) adayların belirlenmesi (2) üyelerin oylanması

Üyelerin ve yardımcılarının belirlenmesi;

Hükümet STK Dairesi, adayların belirlenmesi çağrısını, kriterleri ve son başvuru tarihini kendi internet sayfası üzerinden ve haber bültenleri aracılığıyla ilan eder. Kayıtlı bulunan tüm STK'lar veya STK ağları, faaliyette buldukları belirli bir alan veya alt sektör için bir aday ile bir yardımcı belirleyebilir, ancak yalnızca bir aday ismi verebilirler. Adaylık süreci en az 15 gün boyunca açıktır. Belirlenen aday isimleri Hükümet STK Dairesine gönderilir. Aday bildirimlerinin standart biçime uygun olarak ve aşağıda verilen evraklarla birlikte ibraz edilmesi gerekmektedir:

1. Adayın, Konseye atanması halinde kendi alt sektörünü faaliyetlerden nasıl haberdar edeceğine dair ayrıntılara da yer verdiği motivasyon mektubu,
2. Adayın, standart biçime uygun olarak yazılmış özgeçmiş;
3. Adayı aday olarak gösteren kuruluş veya kuruluşların son tescil sertifikasının fotokopisi (veya sicile iletilen tüm değişiklikler) ya da sicil dairesinden alınmış en geç 30 günlük tebligat;
4. Adayın (profesyonel veya gönüllü olarak) alt sektörü olarak gösterildiği faaliyet alanlarında (derneklerde veya diğer kuruluşlarda) en az 3 yıl aralıksız aktif katılımına ilişkin STK veya diğer sivil toplum kuruluşunun yasal temsilcisi tarafından imzalı onay yazısı

Mevcut konsey üyeleri tarafından seçilen bağımsız bir Komisyon, son aday gösterme tarihinden sonraki 8 gün içinde adayları inceleyerek Adayın uygun olup olmadığını kontrol eder. Adaylığı kabul edilenlerin bir listesi internette yayınlanır. Adaylığı geçersiz kabul edilenler en geç 8 gün içerisinde durumu temyiz edebilirler.

Üyelerin Oylanması:

Oylama işlemi 15 gün sürmektedir. Kayıtlı bulunan tüm dernek veya ağlar, aday ve yardımcısı için bir oya sahiptir, ayrıca yalnızca faaliyette buldukları alanlar için oy kullanabilirler. Oylama standart forma uygun olarak tamamlanır. Standart forma STK Dairesi'nin internet sayfasından ulaşılabilir. Form, mühürlü ve STK temsilcisi tarafından imzalı olarak STK Dairesi'ne posta yolu ile gönderilmelidir. Bağımsız bir Komisyon, oyları sayar ve oyların son teslim tarihinden sonraki 8 gün içinde alt sektörler göre seçilen adayların listesini hazırlar. STK Dairesi, daha sonra, (1) belirli bir alanda oyların en çoğunu alarak Konsey üyeliğine atanacak olan aday ve yardımcıların listesi ile (2) Diğer aday ve yardımcıların aldıkları oy sayısına göre listesi olmak üzere internet sayfasında iki adet liste yayınlar. Önerilen aday ve yardımcı listesi, atamaların gerçekleştirilmesi üzere Hükümete gönderilir.

3) Sivil toplumdan üye seçim kriterleri:

Adayların aşağıdaki kriterlere uyması gerekmektedir:

1. Reşit olmak;
2. Herhangi bir siyasi partiye üye olmamak;
3. Temsil edeceği sivil toplum derneği veya kuruluşunun faaliyet alanında en az 3 yıllık deneyime sahip olmak;

B. ULUSAL GÖNÜLLÜLÜK KURULUNA ÜYE SEÇİMİ

Ulusal Gönüllülük Kurulu, Hırvatistan Hükümetinin, gönüllülüğün korunması ve desteklenmesine ilişkin önlemlerin alınmasından sorumlu danışma organıdır. Kurul, 19 üyeden oluşmaktadır:

- Aile, Eski Muharip İlişkileri ve Nesiller Arası Dayanışma Bakanlığından 1 temsilci;
- 1 Hükümet STK Dairesi temsilcisi,
- 1 Hükümet İnsan Hakları Daire temsilcisi,
- 1 Ulusal Sivil Toplum Derneği temsilcisi,

- 1 Eğitimden sorumlu merkezi devlet organı temsilcisi,
- 1 Sağlık ve Refah Bakanlığı temsilcisi,
- Gönüllülük işleri düzenleyen sivil toplum kuruluşlarından 7 temsilci,
- Sivil toplum ve gönüllülük i_leriyle ilgilenen 6 bağımsız uzman; bunlardan 3'ü, STK'ların teklifleri üzerine seçilen temsilcilerden diğer 3'ü de yerel ve bölgesel hükümetlerin teklifleri üzerine seçilen temsilcilerden oluşur.

Üyeler iki yıllığına seçilir, yeniden seçilme hakları vardır. *Ulusal Gönüllülük Kuruluna Temsilci Seçimi Kriter ve Prosedürleri Hakkında Karar (2007)*, seçim sürecinin ayrıntılarına yer vermektedir.

1) Üyelerin Atanması

Üyeler, Bakanlığın teklifiyle Hükümet tarafından atanır.

2) Sivil Toplumdan Kurul Üyelerinin Seçim Usulü

Gönüllülük işleri organizatörlerini temsil eden sivil toplum temsilcilerinin seçimi; Aile, Eski Muharipler ve Nesiller Arası Dayanışma Bakanlığı aracılığıyla gerçekleştirilir. Bakanlık, kriterlere uygun bir aday belirlemek üzere, üyeleri gönüllüleri organize eden dernek federasyonları, işbirliği halinde bulunduğu kuruluşları ve ağlarını davet eder.

Başvurularda aşağıdaki belgeler yer almalıdır:

1. Aday gösterme gerekçesine dair bir açıklama;
2. Adayın özgeçmişi
3. Sivil toplum derneğindeki sorumlu bir kimse tarafından adayın aktif olarak faaliyette bulunduğu yıl sayısının teyidi

Gönüllülük ve sivil toplum işleriyle meşgul olan bağımsız uzmanlar arasından temsilci seçimine ilişkin sivil toplum kuruluşlarının teklifi de aynı zamanda Bakanlığın daveti üzerine yapılır. Bakanlık kriterlere uygun bir aday belirleyebilecek

kuruluş ve sivil toplum ağlarına davet gönderir. Başvuruda istenen belgeler:

(1) Aday gösterme gerekçesine dair bir açıklama ile (2) Adayın özgeçmişi. Adaylar, çağrının yapıldığı tarihten sonraki 15 gün içerisinde belirlenmelidir. Kurulda üyelerin seçimi için bir Komisyon kurulur. Komisyon, belirlenen adayları inceler ve Kurulda yer almasını istediği kimseleri önerir. Bakanlık bu öneriye bağlı olarak hazırladığı listeyi Hükümete gönderir.

3) Sivil Toplumdan Temsilcilerin Seçim Kriterleri

Karar, gönüllü organizatörler olan üyeler için aşağıdaki kriterleri tayin etmektedir:

1. Reşit olmak (Hırvatistan şartlarına göre yetişkin olmak);
2. Herhangi bir siyasi parti temsilcisi olmamak;
3. a) Gönüllüler ve Dernek eğitimleri aracılığıyla;
- b) Gönüllüler arasında iletişim kurarak, onları gözlemleyerek ve destekleyerek;
- c) Teşvik faaliyetleri, insani yardım ve eylemler yoluyla yapılan gönüllülük işlerinde kamu ve değişen davranışları anlamaya çalışmaya yönelik yapılan yoğun çalışmalar aracılığıyla;
- d) Halkı (vatandaşları), aktivizme, gönüllülük faaliyetlerine katılmaya ve müdahil olmaya teşvik etmek suretiyle;
- e) Gönüllülerin ve gönüllülük esasına göre yapılan faaliyetlerin kaydını tutmak suretiyle;
- f) Gönüllülüğü desteklemek üzere yerel hükümetlerle işbirliği yapmak suretiyle;
- g) Uluslararası gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle;

Gönüllülük işlerini destekleyen sivil toplum kuruluşlarında en az 3 yıl aralıksız aktif üye olarak bulunmak.

Aşağıda yer alan kriterler, STK'lar ve bölgesel/ yerel hükümet tarafından tavsiye edilen uzman üyelere yöneliktir:

1. Herhangi siyasi bir partinin temsilcisi olmamak;
2. Bağımsız bir uzman olarak gönüllülük ve sivil toplum alanlarında en az 3 yıl boyunca aktif olarak faaliyette bulunmak; özellikle:
  - a) Bu alanda bilimsel çalışmalar yapan akademik topluluğun üyesi olmak veya
  - b) Gönüllülük faaliyetlerini destekleyen sivil toplum kuruluşlarının projelerinde yer alan sosyal hizmetler alanında uzman olmak; veya
  - c) Gönüllülük faaliyetleri ve STK'larla işbirliğinin desteklenmesinde katkıda bulunduğu diğer alanlarda uzman olmak (a.g.e.).

6.1.3 Polonya: Kamu Yararı Faaliyeti Konseyi üyelerinin seçimi

Kamu Yararı Faaliyet Konseyi, Kamu Yararı Faaliyetleri ve Gönüllülük Hakkında Kanun kapsamında 2003 yılında oluşturulmuştur (mülga 2009 ve 2010). STK'lar, birlikler ve kanunda listelenen diğer kuruluşlardan 10 Temsilci ve kamu görevlilerinden (5'i yerel hükümetlerden 5'i merkezi idare organından) 10 temsilci olmak üzere toplamda 20 üyesi bulunmaktadır. Konsey'e, kamu görevlilerinden bir temsilciyle konsey işlerinde yer alan STK'lardan bir temsilci birlikte başkanlık edecektir.

1) SİVİL SEKTÖR ÜYELERİNİN SEÇİM İŞLEMLERİ

Süreç aşağıda şekilde işlemektedir: Sosyal güvenlikten sorumlu Bakan, ülke çapında kabul görmüş iki günlük gazetede Konsey üyesi olarak görev alacak adayları belirlemek üzere kurumlara davet çağırısında bulunur ve sorumlu olduğu birimin internet sayfasında davet bilgilerine yer verir. İlanda çağrı ile ilgili genel bilgilerle başvuru içeriği, başvuruların ne zaman ve nereye teslim

edileceği gibi bilgiler yer alır. Başvuruda aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

1. İşin tanımı, STK temsilcisinin Konsey'e katılma gerekçesi ve Konsey işlerinde STK ilişkisi ve anlayışı;
2. Adayların, bahse konu görevleri ifa edebilecek yeterlilikte olduğunu ve Konsey üyesi olmasının bunda ne gibi faydaları olacağını ifade ettiği başvuruları;
3. Adayın adaylığa razı olduğuna dair beyanı;
4. Daha önce kasti olarak işlenen bir suçtan dolayı hüküm giymediğine dair sabıka kaydı;
5. Ulusal Mahkeme Sicili özeti ve diğer STK faaliyetlerinin doğası ve kapsamı ile ilgili deliller

Adayların her birinin en az 20 STK tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bakan, kuruluşlar tarafından belirlenen adaylar arasında temsilciyi seçer.

2) KRİTERLER VE ATANMA

Başvuru süreci, Konsey İşleri Tüzüğü ve Kanun tarafından tayin edilir. Konsey'in tüm üyeleri 3 yıllığına Bakan tarafından atanır. STK'lar açısından değerlendirildiğinde, Bakan aday gösterilme listesine göre bir karar vermek durumundadır, ancak Bakan'ın hangi kuruluşu nasıl atayacağına dair belirli bir kriter bulunmamaktadır.

6.1.4 Sırbistan: Sırbistan Yoksulluğunun Azaltılması Stratejisinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

Sivil Toplum Odak Noktaları ile Sırbistan Hükümeti Program Yönetim Birimi Yoksulluğun Azaltılması Stratejisi çalışmaları, İzleme ve Değerlendirme Ekibi tarafından değerlendirilir. Değerlendirme hedefleri altı (6) ila on iki (12) ay sonra birimin ve odak noktaların sonuçlarını hedef alır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesi, programın devamlılığını sağlamak için şartların yerine getirilip getirilmediğine dair tavsiyelere de yer vermektedir.

KRİTERLER VE PROSEDÜRLER

İzleme ve değerlendirme alanında ve hassas grupları hedef alan yoksulluğun azaltılması programlarının uygulanmasında deneyim sahibi olan ve ayrıca Sırbistan'daki sivil toplum hakkında bilgi sahibi ilgili herkes adaya uygundur. Kriterler aşağıdaki şekilde değerlendirmeye alınmaktadır:

Davet çağrısının ilanından önce kayıtlıysa,

- Meşgale durumunda çalışma organı için gerekli faaliyetler veya faaliyet alanları yazılı bulunuyorsa,
- Çalışma organının faaliyet alanı ile ilgili önceki yıllarda en az 1 projeyi hayata geçirmişse,

KRİTERLER		AZAMI PUAN
1.	Adayın izleme ve değerlendirme alanında önceki deneyimi	30
2.	Adayın, yoksulluğun azaltılması programlarının gerçekleştirilmesinde önceki deneyimleri	20
3.	Araştırma deneyimi	30
4.	Hassas gruplarla çalışma deneyimi	20
5.	STK sektöründe çalışma deneyimi	20
6.	Önceki işverenlerin ve/veya ortakların tavsiyeleri	20
Toplam		140

Adaylar, özgeçmişlerini, açıklayıcı mektubu ve önceki işverenlerinden aldıkları iki referans mektubunu ibraz edecektir. En fazla puanı alan adaylar, nihai kararı vermek üzere görüşmeye çağrılırlar (a.g.e.).

6.1.5 Karadağ: Çalışmada ve sektörler arası diğer kurumlarda STK temsilcilerinin seçilmesine ilişkin prosedür

STK temsilcilerinin seçim işlemi, devlet ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği usul ve yöntemi hakkındaki tüzükle tayin edilmiştir.

ADAY GÖSTERME

İşlemler, devlet kuruluşunun internet sitesinde çalışma grubuna yönelik yaptığı toplantı çağrısının ilan etmesiyle başlar (STK temsilcilerinin sayısı, STK'ların katılım koşulları, gerekli belgeler). Başvurular için süre 8 gündür. STK'lar yalnızca 1 aday belirleyebilir. Şayet;

- Geçmiş yıla ait vergi raporunu vergi dairesine teslim etmişse,
- Yönetim kurulunu oluşturan üyelerin yarısından fazlası siyasi parti üyesi, kamu görevlisi veya üst düzey memur değilse, STK tarafından aday olarak gösterilebilir.

Aday;

- Karadağ vatandaşı olup Karadağ'da ikamet ediyor olmalı
- Çalışma organının faaliyet alanı ile ilgili deneyime sahip olmalı,
- Siyasi parti üyesi, kamu görevlisi veya üst düzey memur olmamalıdır.

Aday gösterecek STK'nın aşağıdaki evrakları teslim etmesi gerekmektedir:

- Sicil evraklarının fotokopisi,

- Kuruluş sözleşmesi ile kuruluşun statüsünü gösteren belgenin fotokopisi,
- Geçtiğimiz yılda yapılan, çalışma organının faaliyet alanı ile ilgili proje ve faaliyetlerin bir listesi,
- Ödenen vergilerin makbuzlarının fotokopileri,
- STK'nın sorumlu kişinin kaleminden yönetim kurulunun oluşum düzenine dair beyan.

Devlet yönetim organı, internet sayfasında adayların ve adayları belirleyen STK'ların bir listesini yayımlar.

ATAMA

Devlet yönetim organı sorumlu kişisi, en çok aday gösterilen adayın atama işlemini gerçekleştirir.

6.1.6 Slovenya: STK temsilcilerinin Seçimine yönelik olarak CNVOS tarafından geliştirilen Usul Kuralları

Farklı devlet organlarında sivil toplum temsilcilerinin seçiminde izlenecek prosedür, ilk olarak 2001 yılında düzenlenmiş daha sonra 2004 yılında ise kapsamı genişletilmiştir. Prosedür uygulaması genellikle Bilgi Hizmetleri, İşbirliği ve STK'ların Geliştirilmesi (CNVOS) Merkezi tarafından yürütülür, ancak prosedür aynı zamanda herhangi bir STK ağı veya bireysel bir sivil toplum kuruluşu tarafından da yürütülebilir. STK Temsilcilerinin Seçimine yönelik Usul Kurallarının amacı, açıklık, eşit fırsat ve şeffaflık ilkelerine uygun bir şekilde bünyesindeki herkes için bağlayıcı olan ve net kurallardan oluşan tek bir prosedür sunmaktır. CNVOS veya diğer STK ağı, sürecin liderliğini yaparak temsilcilerin seçim sürecini kolaylaştırmakta ve teknik destek sağlamaktadır. STK ağı belirli bir hükümet organının talebi üzerine harekete geçer, zira bu hükümet organının farklı sektörler arası kuruluşlarda (örneğin, komisyonlar, çalışma organları vb.) yer alabilmek için sektör temsilcilerini seçmesi gerekmektedir.

1) SEÇİM USULÜ

Süreç, müdür tarafından görevlendirilen bir STK ağı çalışanı tarafından yürütülür. Diğer başka iki

üye ile birlikte müdür, belirli süreçler için bir seçim komisyonu oluştururlar. STK'lar ayrıca kendilerine ulaşan başvurunun incelenmesinde ve sonrasında oyların sayımında görev alabilecek bir komisyon üyesi belirleyebilirler.

Aday Gösterme

Sürecin ilk adımı olarak, STK ağı (1) adayların belirlenmesi ve (2) belirli bir prosedürde oy kullanmak isteyen STK'ların kayıtlarının tutulması için bir çağrı yayımlar. Başvuruların toplanması en az 15 günlük bir süreyi kapsar. Başvuru tarihinin sona ermesinden sonra, komisyon adayların ve oy kullanacak kayıtlı kuruluşların bir listesini hazırlar. Başvuruların eksik olması durumunda, adaylara başvurularını tamamlamaları için 3 gün süre verilir; bu sürenin sonunda da tamamlanamamaları halinde, başvuruları değerlendirmeye alınmaz.

Tanıtım Toplantısı

Prosedürün ilk zamanlarında sürecin bu adımı çok sıklıkla uygulanmasa da, etkili bir aşama olduğu anlaşıldığından bu yana, sürecin sürekli olarak uygulanan bir parçası haline gelmiştir. Adaylar belirlendikten sonra, organizatörler bir tanıtım toplantısı çağrısı yaparlar. Burada adaylar ve adayları belirleyen kuruluşlar bir araya gelir ve aralarından kimin seçilmesi gerektiği konusunda uzmanlaşmaya çalışırlar. Ancak bir anlaşmaya varamamaları halinde, oylama işlemine başlanır.

Oylama

Komisyon, adayların ve oy kullananların bulunduğu liste ile ilgili kararı uygular ve seçimlerin ilan edildiği tarihten sonraki 8 gün boyunca internet sitesinde yayımlar. Kayıtlı bulunan oy kullananlar her bir kimse bir oy hakkına sahip olup, bu hakkını şahsen veya posta, faks ya da e-posta yoluyla kullanabilir. Sandık, sürece dahil herkes davet edilerek açılır. Temsilci, seçimlerin sona ermesinin ardından 3 gün içinde seçilir. İlk iki adayın aynı sayıda oy alması ve yalnızca bir pozisyonun bulunması halinde, ikinci tura gidilir.

Haklar ve Yükümlülükler

Yönetmelik, seçilen temsilciler için belirli hak ve yükümlülükleri öngörmektedir. Yönetmeliğe göre harcırah ve seyahat masraflarının karşılanması hakkına sahiptirler. STK temsilcileri çalışmalarında şeffaf olmalıdırlar; STK'lara rapor vermek durumdadırlar (CNVOS raporları alır; prosedüre katılan tüm ilgili kuruluşlara gönderir ve bilgileri haftalık bilgi paketinde ve internet sitesinde yayımlar); seçilen temsilciler, STK kuruluşlarda yürütülen faaliyetler esnasında teklifleri ve önerileri dikkate almak zorundadırlar.

2) ÜYE SEÇİM KRİTERLERİ

Belirli bir seçim sürecinde temsilci kriterlerini talepte bulunan devlet organı belirler ve bunları aşağıda verilen bilgileri de içerek şekilde belirtilen formda teslim ederler: temsilci ile ilgili beklenen bilgiler ile kişinin karşılayabileceği diğer kriterler, içinde yer alacağı faaliyetin açıklaması, prosedürün başarıya ulaşma kriterleri, oylama türü, vb.

2003 yılından bu yana CNVOS ve diğer STK ağırlı STK temsilcilerinin seçiminde yaklaşık olarak 50 prosedür uygulamışlardır.

6.2 ORTAK STK POZİSYONLARININ AÇIK VE ŞEFFAF KOORDİNASYONUNA YÖNELİK ARAÇLAR

STK'lar, ortak çalışmaları halinde karar alma süresinde gerekçelerini savunma konusunda genellikle daha başarılılar. STK sektörü oldukça heterojen olduğundan, koordinasyon süreci uzun bir sürece dönüşebilir. Süreci yöneten STK (koordinatör), minimum müzakere standartları ile ilgili olarak STK'ların genellikle savunuculuğunu yaptığı her şeyi hesaba katmak durumundadır. Süreç açık ve şeffaf olmalıdır ve STK'lara materyallerine çalışacak ve yorumlarını hazırlayacak kadar yeterli bir zaman tanınmalıdır. Tüm süreç katılımcı demokrasi ilkesini temel almalıdır: geniş katılım fırsatı, kararlar bu katılımlarla alınır.

Yorum ve görüş toplama yöntemleri:

- İstişare toplantıları,
- Odak grupları,
- e-forumlar ve diğer e-katılım araçları (örneğin, değişiklik formunda taslaqlara yorum yapma olanağı),
- İnternet üzerinden toplantı yayın akışı, vb.

2011 yılında Slovenya'da uygulanan İklim konu başlıklı müzakereler (<http://www.slovenija-co2.si/>), e-katılım araçlarının iyi birer örnekleridir. Slovenya menşeli kuruluşlar, Elektronik Katılım Enstitüsü, Sürdürülebilir Kalkınma Odak Derneği ile Merkez ve Doğu Avrupa Bölgesel Çevre Merkezi, AB ve AB ile ilgili konuları müzakere programı kapsamında kamu ihale tekliflerinin kazananları olmuşlardır. Bahse konu kuruluşlar, 2020 yılına kadar Slovenya'nın iklim ve enerji politikası hedefleri ile ilgili halk müzakerelerine interaktif destek sağlayan on-line (çevrimiçi) bir platform oluşturmuştur. Platform üzerinden online forum, online sohbet odaları, video yayınları, Facebook gibi sayfalara giriş kolaylığı sağlanmıştır. Karar alıcılar için 6 müzakere raporu ile 6 politika teklifi ortaya koymuşlardır. Farklı iklim konuları ile ilgili yapılan müzakereler iki aşama halinde olmuştur: canlı kamu tartışmaları ile e-müzakereler (Divjak 2012: 27).

6.3 DEVLET POLİTİKALARININ VE HUKUKİ FİİLLERİN UYGULANMASININ İZLENMESİ

Hükümet politikalarının ve hukuki eylemlerinin nasıl uygulandığının denetlenmesi, uygulamanın başarılı olmasında nihai bir adımdır. Denetim, hükümetin kendisi tarafından veya STK'lar tarafından gerçekleştirilebilir. STK'lar denetim sonuçlarını kendi savunuculuk teşebbüslerinde kullanabilirler.

Örneğin, Slovenya'da uygulanan Hükümetin Yansması, sivil toplumdan katılım düzeyini ölçen bir projedir. Proje, hükümetin seçilen eylemlerinin derinlemesine bir analizini sunmaktadır. Devlet

makamları (bakanlıklar ve devlet idareleri) arasındaki işbirliğini, belirleyici unsurların ayrıntılarına değinerek değerlendirmiştir. Belirleyici unsurlar, sivil toplum katılımının genel mekanizmaları ve hukuki eylemlerin hazırlanma prosedürünün sağlanmasından oluşur. Prosedürle ilgili kısımda; zamanlama ve sürecin başlatılması ile ilgili bilgilendirme yöntemleri, arka plan malzemelerinin varlığı, prosedürün açıklığı, ilgili vatandaşlar için toplantı organizasyonu, geri bildirim hazırlıkları, vb. ile ilgili sorulara yer verilmemektedir. Benzer denetleme ilkeleri Makedonya'da (<http://www.ogledalonavladata.mk/>) veya Karadağ'da uygulanmaktadır (yukarıya bakınız).

Denetim ayrıca oldukça somut bir konu üzerine de yapılabilir, örneğin halk müzakereleri için son tarihlerin takip edilmesi gibi. Örneğin, Slovenya'da minimum zaman sınırı yasamaya ilişkin yönetmelik kararında belirlenir ve Hükümet'in prosedür esasları 30 ila 60 gündür. CNVOS, düzenli aralıklarla bu tür zaman sınırı ihlallerini denetlemektedir (<http://www.civilni-dialog.net/stevec2012/>).

Aşağıdaki listede ülke incelemelerinde tespit edilen iyi uygulamaların özeti sunulmaktadır:

- **Sektörün gelişimine ilişkin politika belgelerinin hazırlanması esnasında geniş katılım ve STK'lar ile istişare (Birleşik Krallık:** Posta yoluyla istişareye katılan 20.000 toplum kuruluşu, **İrlanda:** Gönderilen 300 anket, uzman komitelerin kurulması, **Letonya:** birçok (20 - 60) STK ile Başbakan arasında yapılan toplantılar, **Hırvatistan:** sektörler arası çalışma grupları, uzun istişare, STK'ların iki büyük STK olayına dahil edilmesi, **Avustralya:** görüşme belgesi ile istişare, uzman toplantıları, çalıştaylar, çevrimiçi anket çalışmaları, **Kanada:** 12 üst kuruluş vasıtasıyla yapılan istişareler)
- **Politika belgeleri parlamento tarafından kabul edilmektedir.** Burada amaç yüksek bir politika değerine ulaşmak ve Devlet'te ortaya çıkabilecek değişikliklerin olumsuz yönlerinden kaçınmaktır (Estonya, Moldova)
- **Hazırlanan politika belgesinin uygulanması için açık eylem planı (sorumlu kuruluşlar, faaliyetler, teslim süreleri, göstergeler) hazırlanmaktadır (Hırvatistan:** eylem planı stratejinin bir parçasıdır, **Estonya:** eylem planları politika belgesinden sonra oluşturulmaktaydı, her iki yılda bir yeni eylem planı hazırlanmaktadır, **Macaristan:** her bir bakanlık Devlet-Sivil ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik Hükümler hakkında Karar temelinde kendi ilgili alanlarında eylem planı hazırlamak yükümlülüğündeydi, **Moldova:** eylem planı 2012-2015 stratejisinin bir parçasıdır)
- **Var olan politika belgesinin uygulanması düzenli olarak izlenmekte ve değerlendirilmektedir (Birleşik Krallık:** yıllık gözden geçirme toplantıları, devreye sokulan birçok değerlendirme, **Hırvatistan:** başarıların/gerçekleştirilen önlemlerin sürekli olarak izlenmesi STK'lar ile işbirliği kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir, **Letonya:** değerlendirme ve iyileştirme çalışmaları Sivil Toplum Kuruluşları ve Bakanlar kabinesi arasındaki İşbirliği Protokolünün Uygulanması Konseyi tarafından yürütülmektedir)
- **Politika belgelerinin sürekliliği sağlanmaktadır (Birleşik Krallık:** 1998 Sözleşmesi 2009 yılında yenilenmiştir, **Estonya:** EKAK aynı kalmış fakat eylem planları her üç yılda bir onaylanmaktadır, **Hırvatistan:** 2006 - 2011 stratejisinin ardından 2012 yılında 2012 - 2016 stratejisi kabul edilmiştir, **Moldova:** 2008 - 2011 stratejisinin ardından 2012 - 2015 stratejisi kabul edilmiştir)
- **Politika belgeleri farklı uygulama kodları ile desteklenmektedir (Birleşik Krallık:** 1998 sözleşmesi beş iyi uygulama kodu ile desteklenmiştir - bunlar finansman ve tedarik, gönüllülük, istişare ve politika değerlendirmesi, toplum grupları ve siyah ve azınlık etnik gönüllü kuruluşları ve toplum kuruluşları ile ilgiliydi, **Estonya:** Katılım iyi uygulama kodu, Kamu hizmeti sunumu iyi uygulama kodu, Finansman iyi uygulama kodu, **Hırvatistan:** İyi uygulama kodu, STK programları ve projeleri için fon tahsisine yönelik standartlar ve kıstaslar, Kanunların, yönetmeliklerin ve diğer yasal belgelerin kabul edilmesine yönelik usuller hakkında ilgili kamu kesimi ile istişarelerde bulunulması hakkında kod, **Kanada:** Finansman konusunda iyi uygulama kodu, Politika diyalogu hakkında iyi uygulama kodu)
- **STK'lar ile işbirliğinden ve devletin idari kurumları arasında STK'ların gelişiminin koordinasyonundan sorumlu idari bir odak noktası bulunmaktadır (Birleşik Krallık,** Fransa, Macaristan, Polonya, Hırvatistan, Avustralya, Kanada, bir dereceye kadar Karadağ)
- **Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımlarına dair belirli kılavuz bulunmaktadır, politika belgesi veya**

KAMU-STK İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN İYİ ÖRNEKLER

---

yasal olarak bağlayıcı kanun kapsamında (Hırvatistan, Karadağ, Avustralya, Moldova, Estonya, bir dereceye kadar Macaristan ve Birleşik Krallık)

- **STK sektörünün gelişimini görüşen sektörler arası danışma kurumları bulunmaktadır** (Polonya, Hırvatistan, Karadağ, bir dereceye kadar İrlanda, Letonya ve Avustralya)
- **STK'ların Devlet politikalarının uygulanmasını izlemesi sürekli olarak gerçekleştirilmektedir** (Estonya, Karadağ, Slovenya, Makedonya)

Tavsiyeler Türkiye'deki durumun yanı sıra diğer ülkelerin deneyimlerine dayanmaktadır. Tavsiyeler üçe ayrılmaktadır: işbirliğine ilişkin politika belgeleri, işbirliği ve STK'ların gelişimini destekleyen kurumlar ve yasama sürecine vatandaşların katılımı.

8.1 İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN POLİTİKA BELGELERİ - TAVSİYELER

3. bölümde tek taraflı ve iki taraflı belgeler arasındaki farkı zaten belirtmiştik. Tek taraflı belgeler (stratejiler) sadece idari kurumlar (hükümet, bakanlıklar, kurumlar vb.) için taahhütler içerebilirken iki taraflı belgeler Devlet ve STK'ların taahhütlerini kapsayan anlaşmalardır. İçerik açısından her iki belge de çok açık ve kesin olabilir, diğer taraftan her ikisi çok genel de kalabilir.

İşbirliğine ilişkin etkili politika belgesi için tavsiyeler:

- **belgenin türü** – diğer ülkelerin deneyimleri belgenin türü ile ilgili olarak başarıya ulaşmak için kesin bir formül olmadığını göstermektedir. Karar alıcılardan bazıları iki taraflı belgeleri tercih ederken diğerleri stratejileri tercih etmektedir. Mevcut bir işbirliğinin bulunmadığı durumlarda bu işbirliğinin temel ilkelerini ve kurumsal mekanizmalarını belirleyecek olan karşılıklı bir anlaşma iyi bir başlangıç noktası olabilir. Kısaca anlaşma daha kesin belgelerin (strateji) geliştirilmesine ilişkin süreci tanımlayabilir, işbirliğini destekleyecek kurumları tesis edebilir.
- **belgenin yasal özelliği ve belgeyi onaylayan kurum** – genel görüş belgenin yasal özelliğinin uygulama için çok önemli olduğudur. Ancak, işbirliğine ilişkin belgelerin büyük bir bölümü yasal olarak bağlayıcı değildir. Üstelik deneyimler yasal özelliğin başarı için kilit unsur olmadığını göstermektedir. Diğer taraftan deneyimler hükümette yaşanan değişimlerin taslak veya uygulama sürecine ciddi şekilde ket vurabileceğini de göstermektedir. Estonya'da Parlamento tarafından onaylandığı günden beri yüksek politik değere sahip EKAK'ın yasal olarak bağlayıcı olmayan belgelere örnek verilmesinin nedeni de budur. Bir diğer iyi örnek de Moldova'dır.
- **taslak süreci** – belgenin taslağı oldukça katılımcı bir şekilde hazırlanmalıdır. İlk olarak taslak süreci gelecekteki işbirliği için bir temel teşkil eder ve bu nedenle taraflardan her ikisinin de birbirlerini tanıması çok önemlidir. İkinci olarak, açık, şeffaf ve kapsayıcı bir süreç ile her iki taraf da belgenin sahipliğini ve uygulanmasına ilişkin sorumluluğunu üstlenecektir. Üçüncü olarak, Hükümette meydana gelecek değişikliklerin olumsuz yönlerini engellemek için koalisyon ve muhalefet partilerini (Estonya ve Moldova örnekleri) sürece dahil etmek faydalıdır. En son oluşturulan Hırvatistan Stratejisi'nin hazırlanma süreci bütün tarafları içermesi açısından iyi bir örnektir: öncelikle temel olarak geniş tabanda istişare ile başladılar, farklı sektörler arası çalışma grupları taslakları hazırladı ve nihai olarak yeniden geniş istişareler düzenlendi.
- **içerik** - belgenin temelini oluşturan temel ilkelerin bir parçası olarak, açık taahhütlerin dahil edilmesi de çok önemlidir. Taslak sürecinin ilk aşamalarından itibaren uygulama konularını göz önüne almak, hedefleri ve faaliyetleri gerçekçi olarak belirlemek, görevleri ve sorumlulukları paylaşmak da oldukça önemlidir (belgelerin olağan unsurlarının açıklaması için bkz. Bölüm 3).
- **uygulama** - belgenin uygulanmasını sağlamak için hedefleri, faaliyetleri, sorumlu organları, teslim sürelerini ve **gerekli kaynakları** açık bir şekilde belirten bir eylem planını sürece dahil ediniz. Eğer devlet belgenin uygulanması için asgari finansmanı sağlamayacaksa, başarısı sorgulanır olacaktır. Diğer (ek) finansman kaynaklarını da belirlemek yararlıdır. Uygulamanın izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak için bu göreve ilişkin bir devlet organını veya sektörler arası bir unsuru tayin etmek yararlıdır. İzleme ve değerlendirme faaliyetleri için de finansman sağlanmalıdır.

8.2 İŞBİRLİĞİNE YÖNELİK KURUMSAL DESTEK

8.2.1 İşbirliğini destekleyen kurumlar

İşbirliğini ve STK'ların gelişimini destekleyen kurumlar politika belgeleri oluşturulmadan önce tesis edilebilir (Hırvatistan örneği) – iki süreç doğrudan bağlantılı değildir. Kamu ile STK'lar arasındaki işbirliğinden sorumlu kurumlar işbirliğinin gelişmesi ve ilerlemesi için önemli bir rol oynayabilir. Sadece iletişim ve bilgi paylaşımına değil aynı zamanda katılımın bir aracı olarak iki sektörün eğitimine katkıda bulunabilecek bir mekanizma ve işbirliği bünyesinde bulunan geniş politika durumlarının önderi olarak kabul edilebilirler. (Hadzi-Miceva 2009: 11).

Farklı türde destek kurumları bulunmaktadır. Hükümet sekreteryası veya bazı bakanlıkların bünyesinde kurulabilirler veya bağımsız bir kurum olabilirler. Bütün olasılıkların olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Her durumda böyle bir kurum oluşturulması teklif edildiğinde bunun yaratacağı politik etkilerin de göz önüne alınması gerekir. Bağımsız kurum kendi gündemini belirleyecek ve daha proaktif olabilecektir fakat diğer taraftan bu tür bir kurumun Devlet toplantıları ile doğrudan bağlantısı olmayacak ve diğer bakanlıklar üzerindeki etkisi bir dereceye kadar kısıtlı olacaktır. Eğer bu kurum belirli bir bakanlığın bünyesinde oluşturulursa, bakanlık gündeminde STK gelişimi büyük bir yer tutmayabilir. Kurucu kanunların diğer idari kurumları bu destek kurumu ile işbirliği yapma ve istatistiksel izleme için veri gönderme vb. ile görevlendirmenin yanı sıra, bu kuruma açık sorumluluklar ve yetkiler vermesi gerekir.

Bütün bakanlıklarda işbirliği kurumu ve STK'lar ile iletişimden sorumlu irtibat yetkililerinin bulunması yararlı olacaktır.

8.2.2 Danışma kurumları

Danışma kurumları ilgili kurumun çalışmalarını destekler ve STK'ların sektörler arası desteklenmesini sağlar. Danışma kurumları sadece STK gelişimini (örn. geliştirme stratejisi, STK kanunu) etkileyen hususları görüşmekle kalmaz aynı zamanda yorum yapma veya yeni bir mevzuat önerisi getirme olasılığına sahiptir

(ör. ilgili bakanlık STK'ları sadece ilgili alanda etkileyen bir mevzuatı kabul ettiğinde farklı çözümler sunulması). Danışma kurumu oluşturulurken Hükümet temsilcilerinin (kamu yetkilerinden ziyade üst yönetim kademesi) siyasi etkisi, STK'lar için önemli bakanlık temsilcilerinin katılımı ve STK'ların eşit temsili (eşit sayıda bakanlık ve STK temsilcisi) dikkate alınmalıdır. Bazı danışma kurulları sendika, işveren ve akademi temsilcilerini de sürece dahil etmektedir.

Şayet danışma konseyinin kurulması kanunda öngörülmüşse, bu da Hükümet'in müdahalesi olmaksızın uzun vadeli çalışmaya yardımcı olabilecek faktörlerden bir tanesidir (örneğin, 2012 yılında Slovenya'da yeni Hükümet tayin edildiğinde, alınan ilk kararlardan bir tanesi de kanuna göre kurulmayan 100'den fazla danışma konseyinin kaldırılmasıydı).

8.3 VATANDAŞLARIN YASAMA SÜREÇLERİNE KATILIMI

Ülkenin karar alma sürecine kamu katılımı ile ilgili net bir kılavuzu bulunmalıdır. Eğer bu kılavuz yasal olarak bağlayıcı bir belgede ortaya konulmuşsa bu yararlı bir gelişmedir ancak bazı görüşler (bkz. Golubovic 2010) kılavuzun yasal özelliğinin uygulanması için elzem olmadığını ileri sürmektedir.

Kılavuz her hâlükârda şu hususları kapsmalıdır:

- devletin buna uyması gereken idari kurumları,
- net (kapalı) istisna listesi ile kapsama alınan kanunlar,
- kamuoyunun her yılın başlangıcında ilgili yılda hangi mevzuatın hazırlanacağı konusunda bilgilendirilmesi yükümlülüğü,
- taslak sürecinin ilk aşamalarına paydaşların dahil edilmesi yükümlülükleri (ör. çalışma grupları),
- destekleyici belgeler ile bütün taslakların internette yayınlanması yükümlülüğü (analiz, RIA, vb.),
- istişareler için yeterli süre (en az 15 iş günü, ancak biz 30 gün olmasını tavsiye ediyoruz),
- geri bildirimlerinin hazırlanması yükümlülüğü (alınan yorumlar hakkında rapor, değerlendirilmeleri, neden dikkate alındıkları veya alınmadıkları ile ilgili savlar).

Acheson, N., Harvey, B., Kearney, J., Williamson, A., "Two Paths, One Purpose: Voluntary Action in Ireland, North and South. A Report to the Royal Irish Academy. Third Sector Research Programme", Coleraine: University of Ulster, Center for Voluntary Action Studies, 2005

"A glossary of terms for civil society organisations", TACSO, 2010, <http://tacso.org/doc/TACSO%20Glossary%20for%20CSOs.pdf>

"Annual Report 2010", National Foundation for Civil Society Development, 2011, http://zaklada.civilnodrustvo.hr/upload/File/eng/o_nama/godisnji_izvjestaj_o_radu/annual_report_2010.pdf

Asipovich, H., "Country report: Moldova" (2010), International Journal for Not-for-profit Law, volume 12, Issue 4

"Assessment of the Draft Strategy for Development of the Civil Society in the Republic of Moldova for 2012-2015 (the Strategy)", ECNL, 2012, http://fhi360.md/docs/2012/ECNL_Assessment_of_Moldova_CSO_Development_Strategy_Sept_2012.pdf

Brock, K. L., "Sustaining a Relationship: Insights From Canada on Linking the Government and Third Sector. A paper prepared for presentation at the Fourth International Conference of the International Society for Third Sector Research (ISTR)", Dublin July 5-8, 2000

Bulgarian Center for Not-for-Profit Law, "Participation of NGOs in the Process of Policy- and Law-Making. Comparative Analysis", 2009

Bullain, N. And Toftisova, R., "A comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation" (2005), International Journal for Not-for-profit Law, volume 7, Issue 4

Casey, J., Dalton, B., Onyx, J., Melville, R.: »Advocacy in the Age of Compacts: Regulating Government-Community Sector Relations -- International Experiences«, CACOM Working

Paper No. 76. Sidney: University of Technology, Centre for Australian Community Organisations and Management, 2008

Chaney, P., "Social Capital and the Participation of Marginalized Groups in Government: A Study of the Statutory Partnership between the Third Sector and Devolved Government in Wales", Fifth International Conference of the International Society for Third-Sector Research (ISTR) in Cape Town

Divjak, T. Et al., "Manual for the implementation of the Code of good practice for civil participation in decision making process", CRNVO, Podgorica: 2012

Donelan, E., "Consultation - a Key Tool for Better Regulation in Europe and Romania", OECD, <http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/41838190.pdf>

Golubović, D., "An enabling Framework for Citizen participation in public policy: An outline of some of the major issues involved" (2010), International Journal for Not-for-profit Law, volume 12, Issue 4

Hadzi-Miceva, K., "Legal and Institutional mechanisms for NGO-Government Cooperation in Croatia, Estonia, and Hungary" (2008), International Journal for Not-for-profit Law, volume 10, Issue 4

Hadzi-Miceva Evans, K.: "European practices on implementation of policy documents and liaison offices that support civil society development", Budapest: ECNL, 2009

Home Office: "The Paradox of Compacts: Monitoring the Impact of Compacts", 2005

"Izvještaj o primjeni uredbe o postopku i načinu sporovođenja javne rasprave u pripremi zakona", CRNVO, 2012

"Izvještaj o primjeni Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija", CRNVO, 2012

- “Izveštaj o radu Savjeta za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija u 2011. godini”, Vlada Crne Gore, savjet za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija, 2012
- Kendall, J., “The third sector and the development of European public policy: Frameworks for analysis? Civil Society Working Paper “, 19. July 2001
- Kendall, J., “The mainstreaming of the third sector into public policy in England in the late 1990s: Whys and wherefores. Civil Society Working Paper”, 2. January 2000.
- Kübar, U., “Estonian Civil Society Development Concept (EKAK): Framework for Cooperation Between Third and Public Sector. Brief overview and some learning points”, Presentation at the European Conference „How to foster civil dialogue in Europe“, 15 May 2008, Brussels.
- Liiv, D. (2001), “Guidelines for the Preparation of Compacts”, The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 3, Issue 4
- Mänd, K., “Estonian strategy for building effective civil society with civil dialogue at the national Level”, Network of Estonian Nonprofit Organizations, 2009
- Nahtigal, N., “Institutionalizing civil dialogue – overview of existing policy measures”, CNVOS, Ljubljana: 2010
- NGOs for the Publicity of the National Development Plan. Monitoring Report on the Public Consultation of the Second National Development Plan of Hungary, 2004 – 2008.
- Nuredinoska, E. and Evans Hadzi-Miceva, K., “Criteria and procedures for selection of civil society organisations in cross-sector bodies”, Skopje: OSCE, 2011
- “Montenegro, Needs assessment report”, TACSO, 2011
- OECD: “Better regulation in Europe: France”, OECD, 2010.
- “Participation for Impact”, European Network of National Civil Society Associations, 2012, http://www.enna-europe.org/ennaws/publications/view/1:4:Participation_for_Impact.html.
- Rymsza, A., “Poland: Civil society’s six year strategy”, 2009, <http://www.vita.it/non-profit/ong/poland-civil-society-s-six-year-strategy.html>
- Toftisova, R., “Implementation of NGO-Government Cooperation Policy Documents: Lessons Learned”, International Journal of Not-for-Profit Law, vol. 8, no. 1, November 2005, pp. 11-42.
- UZUVRH, “Evaluacijsko izvješće o provedbi mjera Operativnog plana Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2007. - 2011. Godine”, UZUVRH, 2011, http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/Nacr%20evaluacije%20NS%202006-2011_pdf.pdf
- USAID, CSO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia, 2006 – 2011, http://transition.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/
- Venables, T. (ed.), “A European Framework Agreement with Civil Society for a Less Distant European Union? A Comparison of National Compacts”, Brussels: European Citizen Action Service, 2009

HUKUKİ METİNLER VE POLİTİKA BELGELERİ

Australian Government Initiative (2010) National Compact. Working Together.

Austrian Council of Ministers (2008) Standards of Public Participation. Recommendations for Good Practice.

Charte d'Engagements Réciproques entre l'Etat et les Associations regroupées au sein de la CPCA, 2001

Charter for interaction between Volunteer Denmark/Associations Denmark and the public sector, 2001

Code of good practice for civil participation in the decision-making process, Council of Europe, 2009

Commission for the Compact (2009) An Introduction to the Compact.

Commonwealth of Australia (2010) National Compact. Working Together.

Compact on relations between the Government and the voluntary and community sector in England.

Decision of Estonian Parliament (2002). Approval of Estonian Civil Society Development Concept. Tallinn, 12 Dec. 2002

Department for Social Development (2007) Partners for Change (2006 - 2008). Government's Strategy for Support of the Voluntary and Community Sector.

Government of the Republic of Estonia (2006) Development plan for Civic Initiatives Support 2007 - 2010.

HM Government, *Code on the practices of consultations*, <http://www.bis.gov.uk/files/file47158.pdf>

Hungary, Act CXXXI of 2010 on Public Participation in Developing Legislation

Joint Accord Table of the Voluntary Sector Initiative (2002) A Code of Good Practice on Policy

Moldova, Law on Transparency in decision-making process, 2008, http://www.icnl.org/research/library/files/Moldova/Transparency2010_ENG.pdf

Practice Guides. Advice on the Scottish Executive's relations with the voluntary sector.

Strategy Paper of the Government of Hungary on Civil Society. 22 Oct. 2002

Towards 2016, Ten-year framework social partnership agreement 2006 - 2015, Government of Ireland, 2006, http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/Towards2016PartnershipAgreement.pdf

Uredba o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona, Vlada Crne Gore, 22. 12. 2011

Uredbu o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija, Vlada Crne Gore, 2. 2. 2012

Vlada Republike Hrvatske, "Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine, 2012

Vlada Republike Hrvatske (2009) Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.

Voluntary Sector Initiative (2001) An Accord Between the Government of Canada and the Voluntary Sector

Voluntary Sector Initiative (2002) A Code of Good Practice on Policy Dialogue : Building on An Accord Between the Government of Canada and the Voluntary Sector.

Voluntary Sector Initiative (2004). The Journey Continues. Second Report to Canadians on Implementing an Accord between the Government of Canada and the Voluntary Sector. Report of the VSI-Government Joint Steering Committee.

BÜLTENLER, ANA SAYFALAR, VB.

<http://www.goodpracticeparticipate.govt.nz/benefits-of-community-participation/index.html>

<http://www.compactvoice.org.uk/>

<http://www.cabinetoffice.gov.uk>

<http://www.uzuvrh.hr/defaulteng.aspx>

<http://www.crnvo.me/index.php/vijesti/crnvo-vijesti/7889-izvjetaji-o-saradnji-nvo-i-organa-dravne-uprave>

<http://www.notforprofit.gov.au/>

<http://www.nationalcompact.gov.au/about-us/history#sectoryadvisory>

<http://australia.gov.au/news-and-media/public-consultations>

<http://www.finance.gov.au/obpr/consultation/gov-consultation.html>

<http://www.finance.gov.au/obpr/proposal/handbook/appendix-C-best-practice-consultation.html>

<http://www.vsi-isbc.org/eng/relationship/accord.cfm>

<http://www.slovenija-co2.si/>

<http://www.civilni-dialog.net/stevec2012/>

<http://www.ogledalonavladata.mk/>

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
Third Sector Foundation of Turkey

Bankalar Cad. Minerva Han No:2 Kat:5
34420 Karaköy-İstanbul
Tel: 0212 243 83 07 • **Fax:** 0212 243 83 05
info@tusev.org.tr www.tusev.org.tr